

DENG

SİYASAL VE KÜLTÜREL DERGİ

İçindekiler

Naverok

Kürtler federasyonu tartışıyor...

■ Mesut TEK	3-5
■ Dara BİLEK	6-8
■ Bayram AYAZ	9-12
■ Kani YILMAZ	13-15
■ Fehmi DEMİR	16-17
■ Fırat AYGÜN	18-19
■ Nevzat TEKER	20-22
■ Arif SEVİNÇ	23-26
■ Lokman POLAT	27-30
■ Recep MARAŞLI	31-32
■ Munzur ÇEM	33-36
■ Çetin TAŞCI	37-41

Sorular ve cevaplar	42-47
---------------------	-------

Kemal BURKAY

Paris olayları ve küreselleşme üzerine	48-56
--	-------

Hüseyin AZAD

Menmet Uzun vakası	57-62
--------------------	-------

Munzur ÇEM

20. Yüzyıl Kürt Direnişlerinde Kırmança (Zazaca) Konuşan Kürtlerin Rolü	63-71
---	-------

Mehmet BAYRAK

"Güdümlü ve ayıplı kalem"	72-76
---------------------------	-------

Şakir EPÖZDEMİR

Enfala Barzaniyan	77-83
-------------------	-------

Belge

PSK'den TC Başbakanı Erdoğan'a...	84-86
-----------------------------------	-------

Evin Turizm İnşaat ve Yayıncılık
Ticaret Limited Şirketi Adına SAHİBİ
ve SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ
Civan Roj ORUÇ

YAZIŞMA ADRESİ

Kurtismailpaşa 5.Sok. Fırat5
Aptmanı Kat: 1 No: 2
Ofis / Diyarbakır
Tel: 0 (412) 223 89 23 / 228 05 08
Fax: 0 (412) 223 89 23
E-mail: info@demanu.com.tr

ISSN: 1302-7964

ALMANYA

Postfach: 131831, 42045
Wuppertal/ALMANYA
Tel: 0049 202 283 23 39
Fax: 0049 202 758 34 79

BASKI

Furkan Matbaası / Diyarbakır

Merhaba

Deng Dergisi, 1 Aralık 1989 yılında yayın hayatına başlarken “eşit koşullar ve kaderini özgürce belirleme hakkı için yüz yılı aşkın bir süredir mücadele eden ve bu uğurda şimdiye kadar yüz binlerce evladını kurban vermiş olan Kürt halkının haklı davasının zaferi yönünde etkin ve enerjik bir yayın faaliyeti sürdürecektir”,

“Kürt halkının tarihinin, kültürünün ve ulusal kurtuluş mücadelesinin değişik yönleriyle tanıtılması Deng’in önem verdiği konular arasında özel bir yere sahip olacak” demişti.

Aradan geçen 15 yıl boyunca Deng sözünün arkasında durdu.

Hemen her sayısı hakkında, mahkemelerce verilen toplatma, yayın durdurma kararlarına, sahip ve sorumlu müdürlerine, yazarlarına kesilen ağır hapis ve para cezalarına, okurlarına da yansıyan baskı ve engellemelere rağmen yayın faaliyetini sürdürdü

Türkçe ve Kürtçe olarak yayınlanan 75 sayıda, Kürt ulusal demokratik mücadelesinin izlediği yolu, son 15 yılda dünyada ve bölgemizde meydana gelen önemli olayları izlemek mümkün.

Deng, Kürt kültürüne, sanatına, Kürtlerle ilgili tarihi araştırmalara ve belgelere de sayfalarını açarak önem-

li bir görevi de yerine getirmeye çalıştı.

Yine, Deng Dergisi çıkarken ilan ettiği gibi “kendisini dar bir çerçeveye hapsedmemeye” özen gösterdi. Sayfalarını “ilerici, demokrat ve yurtsever insanlara açtı.”

Bu günde bu politikasını devam ettirmeye kararlıdır.

Yayın merkezimizi İstanbul’dan Diyarbakir’e taşıdığımız 2005 yılının Mart ayından bu yana yaklaşık 9 ay geçti.

Kendimizi yeniden düzenlemek, işlerimizi planlamak ve gerçekleştirmek, hukuki ve teknik problemleri çözmekle geçen bu sürede, Evin Yayıncılık Şirketi bünyesinde sürdürdüğümüz haftalık Dema Nû gazetesini, kitap basımı ve dağıtım faaliyetlerini sürdürdük.

Ancak Deng Dergisi’nin problemlerini aşip tekrar yayına başlaması uzun zaman aldı.

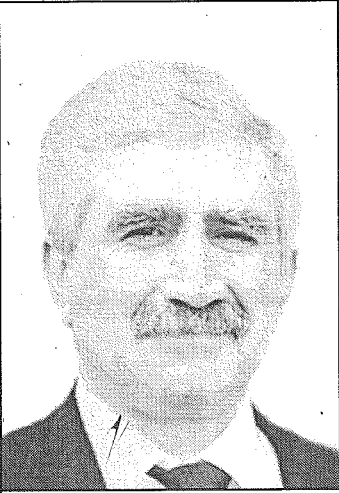
Tamamen teknik nedenlerle gecen Deng Dergisi’nin yayınına yeniden başlarken, bu uzun aradan dolayı okurlarımızdan özür diliyoruz.

Deng Dergisi bundan böyle periyodunda okurlarımıza ulaşacaktır.

İlgi ve katkılarınıza şimdiden teşekkür ediyor, yeni yılınızı kutluyoruz.

Deng Dergisi
Genel Yayın Yönetmeni
Arif SEVİNÇ

“Federasyon verili şartlarda en makul çözüm biçimidir”

■ Mesut TEK

Bize göre Kürtler, her halk gibi, kendi geleceğiyle ilgili kararları kendisi vermelidir. Ülkemizin siyasal statüsüyle ilgili karar, yabancı herhangi bir mercinin değil, bizim elimizde olmalıdır. Eşit şartlar altında Türkiye ile birlikte mi yaşayacağız? Ayrı ve bağımsız bir devlet mi kuracağız? Yoksa bir başka komşu ülkeyle birlikte mi yaşayacağız? Bu soruların muhatabı Kürt halkıdır ve cevaplarını da O verecektir.

- Kürdistan'ın bir parçasının da bulunduğu Irak'ın federal bir devlet olarak yapılanması ve Kürtlerin kendi kaderlerini federasyon biçiminde tayin etmeleri, Türkiye'de de Kürt cephesinde, çözüme yönelik tartışmalarda ağırlıklı olarak, federasyon formülünü öne çıkardı. Siz bu tartışmaları nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Bu ve benzeri tartışmalar olumludur ve gereklidir de...

Bize göre uluslararası durum, bölgenin şartları ve Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası ilişkileri dikkate alındığında, federasyonun gerçekçi, uygulanabilir ve makul bir çözüm olduğu görülmektedir.

Kuzey Kürdistan siyasi arenasında yer alan ve aralarında PSK'nin de bulunduğu tüm parti ve örgütler, Kendi Kaderini Tayin Hakkını (KKTH) savunmaktadırlar. Ve bu hak, başta Birleşmiş Milletler'inki olmak üzere, birçok uluslararası belgede yer almaktadır.

Bize göre Kürtler, her halk gibi, kendi geleceğiyle ilgili kararları kendisi vermelidir. Ülkemizin siyasi statüsüyle ilgili karar, yabancı herhangi bir mercinin değil, bizim elimizde olmalıdır. Eşit şartlar altında Türkiye ile birlikte mi yaşayacağız? Aynı ve bağımsız bir devlet mi kuracağız? Yoksa bir başka komşu ülkeyle birlikte mi yaşayacağız? Bu soruların muhatabı Kürt halkıdır ve cevaplarını da O verecektir.

Şu bir gerçektir ki bu ve benzeri soruların cevabı kaderimizi, ülkemizin gelecekteki siyasi ve idari yapısını belirleyecektir.

Bununla birlikte KKTH'nın pratikte alacağı biçim sadece ulusların, tek tek bireylerin, siyasi örgüt, kurum ve kuruluşların istemine bağlı değildir. Kürt ulusal demokratik hareketinin elde ettiği deneylerin de ortaya koyduğu gibi, uluslararası durumun, bölge şartlarının ve Kuzey Kürdistan açısından Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinin, KKTH biçimlenmesindeki etkisi çok büyüktür.

Kürdistan'ın 4 parçasından örgütlerin, KKTH'nın alacağı biçime ilişkin görüşleri ve buna bağlı olarak dile getirdikleri talepleri farklılık gösteriyordu; gösteriyor:

Aynı ve bağımsız devleti talep edenler var, eşit şartlarda bir federasyondan yana olanlar da var...

Taleplerini otonomiyle sınırlandıranlar

da var, kültürel ve siyasi hakları yeterli görenler de..

Özünde hiç birşey istememe olan İmralı patentli "Demokratik Cumhuriyet" talebini bir yana bırakırsak, Kuzey Kürdistan'da iki talep öne çıkıyor: Federasyon, bağımsız devlet.

Kürdistan'ın parçalı durumunu, uluslararası ve bölgesel şartları

gözünde bulunduran Partimiz, başından itibaren eşit şartlarda federasyonu savundu; bugün de savunuyoruz. Bu nedenle Kuzey Kürdistan'da federasyon talebinin öne çıkması bizi sevindiriyor. Bu sevincimiz federasyonun, Kürtlerin çok önemli bir bölümü tarafından üzerinde anlaşma sağlanabilecek bir talep olarak görülmesindendir. Çünkü KKTH'nın pratikte alacağı biçim üzerindeki görüşbirliği, ulusal ittifakın yolunu açar; ulusal-demokratik mücadeleyi güçlendirir, başarıyı kolaylaştırır ve zaferi olanaklı kılar...

Öte yandan Kuzey Kürdistan'da, hemen her örgütün bağımsız bir devletten yana olduğu dönemlerde, bu nacizane talebimiz nedeniyle "işbirlikçilikle", "ihanetle" suçlandığımız o dönemi yaşayanlar bilirler. Haksız bir biçimde suçlanmamıza neden olan bu nacizane talebin, önemli bir kesim tarafından savunulması da PSK'lileri ayrıca sevindirmektedir.

- Sizce Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için federasyon uygulanabilir, gerçekçi bir çözüm müdür?

- Evet. Bize göre uluslararası durum, bölgenin şartları ve Türkiye'nin bölgesel ve uluslararası ilişkileri dikkate alındığında, federasyonun gerçekçi, uygulanabilir ve makul bir çözüm olduğu görülmektedir.

Türkiye AB ile üyelik görüşmeleri yapan bir ülke, ayrıca Ortadoğu'ya açılmak isteyen NATO'nun önemli bir üyesi. Türkiye, Ortadoğu'nun siyasi yapılanmasında etkin bir role sahip olan İsrail'in bölgedeki "dostlar"ından birisi. Türkiye'nin İslam Ülkeleri Örgütü'ndeki ağırlığı giderek artmakta, zengin Arap ülkeleriyle ilişkileri gi-

derek düzelmekte...

Uluslararası ve bölgesel siyasette etkin olan bu güçler, Ortadoğu'da şimdilik "sınırların değişmesi"ne karşılar. Bu ve benzeri faktörlere, Kürdistan'ın parçalı durumu ve çevresinin, Irak hariç düşman ülkelerle çevrili olması da eklenince federasyonun daha gerçekçi ve uygulanabilir bir seçenek olduğu bariz bir biçimde açığa çıkar.

Yeni Irak Anayasası'nın 15 Ekim'de yapılan referandum sonucu kabul edilmesiyle birlikte, Güney'de Federasyonun, Kürdistan Parlamentosu ve Hükümeti'nin uluslararası güvencelere kavuştuğu ve bunun da bağımsızlık seçeneğini güçlendiren bir faktör olduğu söylenebilir.

Bu tesbit doğrudur. Ama unutulmamalıdır ki Güney'deki yapı henüz yenidir. Oturması köklü bir biçimde ete, kemiğe bürünmesi gerekmektedir. Kısacası Güney'deki ulusal kazanımların etkisini tam anlamıyla göstermesi için zamana ihtiyaç vardır.

Oysa siyaset sadece gelecekteki olası gelişmeler üzerine bina edilmez. Siyaset aynı zamanda içinde bulunulan zamanın ve verili ortamın zorunlu kıldığı biçimde hareket etmek, talepleri buna uygun biçimde dile getirmektir. Bu açıdan da bakıldığında, federasyonun var olan şartlarda uygulanabilir, gerçekçi ve makul bir çözüm yolu olduğunu görülür.

Ama bu söylediklerimiz bağımsız devlet seçeneğinin yanlış olduğu anlamına gelmez; bu seçeneğin içinde bulunduğumuz ortamda uygulanabilir ve gerçekçi bir çözüm yolu olmadığını gösterir.

Kaldı ki ulusal, bölgesel ve uluslararası

şartlar değiştiğinde, buna bağlı olarak dile getirilen talepler de değişir. Güney Kürdistan'da bu alanda yaşananlar bunun en somut örneğidir. 1992 yılına kadar "Hukmê Zatî"(otonomi) talep eden güçler, şartların değişmesiyle birlikte federasyon talebini gündeme getirmişlerdi.

Benzeri bir gelişme Kuzey'de de yaşanabilir.

- Federasyon uygulanabilir bir çözüm değilse, çözüm için öneriniz nedir?

Federasyonu uygulanabilir bir çözüm seçeneği olarak gördüğümüzden, şu an için başka bir çözüm önerimiz yok. Ama bu sorunun cevabı için ayrılan yerimizi, hoşgörünüze sığınarak konu ile ilgili bir başka görüşümüzü dile getirmek amacıyla kullanmak istiyoruz.

PKK-Bakur ile birlikte var olanların yanısıra, yeni bir birlik çalışması başlattık. Amaçlarımızdan birisi de Kuzey'de yurtsever, demokratik Kürt hareketinin siyasal planda en geniş birliğini sağlamak. Bu amaçla diğer örgütlerle, kişi, kurum ve kuruluşlarla ilişki kuracağız.

KKTH ilkesi sözkonusu birlik için yeterli bir temeli oluşturabilir. Ama bu genel formülasyon Türkiye'de legal Kürt siyasetinde, bu siyasetin birliğini sağlamada yeterli olmaz. Var olan legal partiler ya da oluşturulacak olanlar KKTH'nin hangi biçimini savunduklarını programına almalı ve savunmalıdırlar.

Bu açıdan da federasyon seçeneği, yurtsever legal Kürt hareketinde ve örgütlenmesinde de ortak bir talep olabilir.

Teşekkür ederim.

Kürt sorununun çözümüne yönelik kararı Kürt halkı vermelidir

Kürdistan halkının, geleceğini özgürce belirlemesi (selfdetermination hakkını gerçekleştirmek) en doğal hakkı olmalıdır ve siyasal yapılanmalar bunu programlamalıdır. Yani coğrafi temele dayalı federel demokratik bir siyasal sistemin oluşturulması gerekir. Bence bu anlamda Türkiye’de Kürt sorununun çözümü için federasyon uygulanabilir gerçekçi bir çözümdür.

■ Dara BİLEK

Türkiye’de Kürt sorunu devamlı olarak dünyada ve özellikle Kürtlerin yaşadığı coğrafyada meydana gelen gelişmelerden soyut olarak yorumlanmış ve buna göre değişik çözüm biçimleri ortaya atılmış ve tartışılmıştır. Günümüzde Kürt sorununun çözümüne yönelik önerileri tartışırken öncelikle bu önerilerin çıktığı kaynakları iyi değerlendirmek gerekir. Kürt sorununu anayasal vatandaşlık veya alt-üst kimlik gibi saptamalarla gündeme getirmek, bu esas sorunu görmemezlikten gelmekte veya sorunun çözümünü sabote etmek amacını taşımaktadır. Aynı zamanda bu tür, benzer çözüm önerilerini gündeme taşımak ve bunları tartışmak, sağlıklı bir tartışma ortamını terörize etmektedir.

Kürt sorunu genel olarak demokratikleşmenin yansı-

maları ile veya insan haklarının geliştirilmesi ile çözülebilecek bir sorun değildir. Elbette bu demokratikleşmeyi ve insan haklarının gelişmesini önemsememek olarak algılanmamalı. Gerçek anlamda bir demokratikleşme ve insan haklarının geliştirilmesi ancak Kürt sorununun daha sağlıklı bir ortamda tartışılması ve herkesin konuyla ilgili görüş ve önerilerini sunması için sağlıklı bir zemin yaratabilir. Türkiye de Kürt sorun bir halkın kendi meşru ve haklı ulusal haklarını elde etme sorunudur.

Globalleşen dünyanın çok yönlü bir değişim içinde olduğunu ve Ortadoğu'nun yeniden şekillendiğini veya şekillendirildiğini görmekteyiz. Yeni siyasal dengeler oluşuyor. İçinde yaşadığımız siyasal süreçte, bölgemizde meydana gelen değişmelerin merkezinde Kürtler önemli ve belirleyici bir rol oynamaktadırlar. Kürdistan'ın bir parçasının bulunduğu Irak'ın federal bir devlet olarak yapılanmasını ve Kürtlerin bu parçada kaderlerini federasyon biçiminde tayin etmelerini bu açıdan değerlendirmek gerekir. Büyük Ortadoğu Projesi çerçevesinde Güney Kürdistan belirleyici bir rol oynamaktadır. Kürtler artık saflarını belirtmiş ve buna göre siyasal projeler üretmektedirler. Kürtler çok açık bir şekilde demokrat çağdaş cephede yerlerini almış ve bu konuda hiç bir tereddüte yer vermeyecek şekilde kararlıca mücadele vermektedirler.

Hiç şüphesiz Güney'de Kürt ulusal hareketinin içinden geçtiği süreç ve elde ettiği kazanımlar Kürdistan'ın diğer parçalarını yakından ilgilendirir. Ve bana göre diğer parçalardaki siyasal hedeflerin belirlenmesinde belirleyici bir rol oynar. Ayrıca diğer parçalardaki Kürt Ulusal Hareketi, kendi

özgül koşullarını göz önüne alarak sorunlarının çözümü için siyasal hedeflerini belirlerken ve buna bağlı olarak çözüm üretirken Güney'de ki durumu örnek almaları bir zorunluluktur. Bunun için buradaki gelişmeleri çok yakından bilmek gerekir. Ki bana göre Kuzey Kürt siyasal yapılanmaları Güney'i tamamen örnek almaları gerekir ve siyasal hedeflerini belirleken oradaki gelişmeleri esas almalıdırlar. Bunun için Güney Kürdistan'daki gelişmelere çok kısa olarak bir göz atmamızda yarar vardır.

Bilindiği gibi güney de Kürt siyasi partileri siyasal hedeflerini I'rak'a Demokrasi Kürdistan'a Otonomi" biçiminde belirlemişlerdi. Siyasal hedefleri özerklik olmasına rağmen daha sonra meydana gelen gelişmelere göre Kürdistan halklarının haklı talepleri doğrultusunda tavır almış ve buna göre hareket etmişlerdir.

1992 yılında özgür Kürdistan da demokratik seçimle oluşturulan Kürt Parlementosu Kürdistan halklarının meşru temsilcisi olarak, demokratik parlamenter sisteme dayalı Federal Irak'ta Kürdistan için federasyonu karar altına alarak, Kürtlerin siyasal iradesini ortaya koymuştur.

Güney'de federasyonun biçimi devamlı olarak tartışılmış ve siyasal gelişmelere göre şekillendirilmiştir. Bu arada Referandum Komitesi adı altında resmi olmayan sivil bir inisiyatif oluşmuş ve Kürdistan'da Kürd halkının ne istediğini tespit etmek için bir referandumun yapılmasını savunmuş ve konuyla ilgili çok aktif çalışmalar yapmıştır. 2004 yılı Aralık ayında Irak ve Kürdistan parlamento seçimleri yapıldı, Kürdistan'da her seçim merkezinin önüne Referandum Komitesi'nin yerleştirdiği sandık-

larda vardı. Kürdistan Parlementosu için oy kullanan halkın hemen hemen hepsi veya çok büyük bir çoğunluğu bu sandıklarda oy kullandı. Ortaya çıkan sonuc: halkın %95 bağımsızlık istiyordu. Böylece resmi olmasa bile halkın istemi ortaya çıkıyordu. Hatta yönetimin en yetkili ağızları devamlı olarak bağımsızlık istemlerini değişik vesilelerle gündeme getirmişlerdir..

Kürdistan Başkanı sayın Barzani'ye konuyla ilgili soru sorulduğunda devamlı olarak "Bağımsızlık bizim hakkımız, ancak biz bu koşullarda federal, demokratik ve palenter sisteme dayalı bir Irak'ta Kürtler için federasyondan yanayız". Yani sayın Barzani burada bağımsızlık haklarının olduğunu fakat dünya ve bölge koşullarına göre en iyi çözümüm federasyon olduğunu söylemiştir.

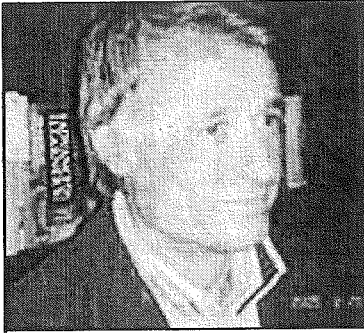
Güneyde ki gelişmeler ve Kürdistan'ın bu günkü statusü uluslararası platformlarda ve Birleşmiş Milletler nezdinde bir hukukiyet ve meşruiyet kazanmıştır. Bugüne kadar defakto durumlar olmasına rağmen uluslararası areneda hukuki zemine dayalı bir durum yoktu. Belki de bu istemlerimizi şekillendirmede bazı zorluklar yaratıyordu. An-

cak günümüzde Kürtlerin bütün parçalarında kendi özgöl koşullarınıda gözardı etmeksizin siyasal istemlerini dayandıracakları bir meşru ve hukuki zemin vardır. Bunun için Kuzey'de de Kürtler, bu meşru zemine dayanarak siyasal hedeflerini programlaştırmalıdır. Hatta Kuzeyli siyasal yapılanmalar program hedeflerini tekrar gözden geçirip Güney'de ki gelişmelere göre yeniden biçimlendirmelidirler.

Bence Türkiye'de de Kürtlerin bağımsızlık hakkı tescil edilmelidir. Bu mutlaka o hakkı kulanma anlamına gelmez. Bence, Kürdistan halkının, geleceğini özgürce belirlemesi (selfdeterminasyon hakkını gerçekleştirmek) en doğal hakkı olmalıdır ve siyasal yapılanmalar bunu programlamalıdır. Yani coğrafi temele dayalı federel demokratik bir siyasal sistemin oluşturulması gerekir. Bence bu anlamda Türkiye'de Kürt sorununun çözümü için federasyon uygulanabilir gerçekçi bir çözümdür.

Bu günkü siyasal ortam da, bu böyledir. Yarın şartlar neyi gerektirise ona göre hareket etmek ve en önemlisi Kürt halkının haklı ulusal haklarının elde edilmesi için mücadele vermektir. 9.11.2005

Kürd halkının kendi geleceğini belirleme hakkı ve federal devlet çözüm önerisi

■ Bayram AYAZ

Kürdistan yurtsever hareketinin bu konuda mutlaka ortak bir tespite varması gerekir. Diğer bir deyişle var olan ortak saptamalarımızı ulusal bir manifesto haline dönüştürmeliyiz. Kürd siyasi ve aydın eliti Türk Devleti'nin önümüze türlü biçimlerde sürdüğü manipülatif tez ve görüşlerden kendisini koruması gerekir. Tarihi gerçekleri kapsayan bir Ulusal Manifesto, ortak bir Kürd siyasi retoriğinin oluşmasına da katkıda bulunur.

Kürd ve Kürdistan davasıyla ilgili siyasi çözüm önerilerini tartışırken, Kürd yurtseverleri olarak kendimize öncelikle ulusal bir çerçeve belirlememiz gerekir. Bazıları Türkiye'deki retorikten etkilenecek, ya da Türk siyasi terimlerini kullanarak buna "kırmızı hat" diyorlar.

Belirlememiz gereken bu çerçeve, tarihi gerçeklere ve uluslararası hukuka dayandırılmalıdır. Bu iki unsur keyfi olarak değiştirilemeyen gerçeklerdir. Bunlar bilimsel kanıtlarla ispatlı sabit gerçeklerdir. Tarihi gerçekler ve belgeler, Kürd ve Kürdistan'la ilgili birçok devletin ulusal arşivinde ve uluslararası arşivlerde mevcuttur.

Kürdistan'ı aralarında paylaşan devletler tarihi gerçekleri gizleyip çarpıtıyorlar. Özellikle Türk devleti bunu çok kaba biçimde yapıyor. Öyle ki birçok dürüst Türk bilim insanı bile bu politikanın farkına vardıkları zaman derin utanç duyuyorlar. Sayıları az da olsa, böyle insanlar da var. Belki düşüncelerini yüksek sesle dillendiremiyorlar, elbet bu da bir ayıp, ama böyle insanların varlığı bir gerçek. Kendim bizzat bu tür tavırlara tanık olmuşum. Örneğin 1920'li 30'lu yıllarda Atatürk dönemi müfettişlerinden İbrahim Tali Öngören'in kuzeni rahmetli Mahmut Tali Öngören'in böylesi konuşmalarına, başka dostlarla birlikte tanık olmuşuz. Bu durumda olan başkaları da var. Türk basınına yansıyan örnekleri de var.

Bu değinmeyi şunun için aktardım; Türk devletinin, üniversite ve araştırma kurumlarının tarihi gerçekleri gizleme, çarpıtma ve herşeyi Türk resmi tarih anlayışına göre kitabına uydurma işi artık ayyuka çıkmıştır. Hele uluslararası düzeyde, Türk tarih tezlerinin hiçbir değeri yok. Herkesi Türk yapan ve Türk gösteren görüşler gü-lünç karşılanıyor.

Ulusal bir Türk devleti kurulduktan sonra ve Kürdistan işgal ve ilhak edildikten itibaren, TC döneminin Kürdlerle ilgili tezleri özce şudur: Türkçe, Farşça, Arapça karışımından oluşan yapay bir dille konuşan Türk asıllı Kürt boyu. Karda yürürken çıkan "Kart Kürt" sesinden ad üretme zırvallığı ile karşılaştırılırsa, yukarıdaki cümlemin ne kadar iyi bir ifadelendirme olduğunu görebiliyorsunuz! Türk resmi söylemindeki bu zırva teoriler, günümüzde "Türkiye Cumhuriyet'nin eşit haklara sahip Kürt asıllı Türk vatandaşları" denilen modernleştirilmiş yeni bir zırva tanım ve retorikle değiştirilmiş durumda. Bu kadarı bile devlet belgelerine geçmiş resmi bir retorik değildir. Türk Devleti hala Kürdü Kürd olarak adlandırmıyor. Kürdçe'ye "mahalli dil" diyor vb. Kürdistan kelimesi zaten tabu ve yasaklı!

Bu tespitlerle işaret etmek istediğimiz nokta, Türk devleti ve devletin dili dışına

çıkmayan Türk siyasi ve aydın eliti, hala bugün bile Kürd halkı ve ülkesi Kürdistan'la ilgili tarihi gerçekleri kabul etmiyorlar ve buna yakın bir gelecekte niyetli de görünmüyorlar. Öncelikle bu belirlemeyi yapmalıyız. Diğer yandan az sayıda Türk aydının gerçekçi tavırları elbette saygıdeğerdir, ancak genel durumu henüz değiştirmeye yetmeyen istisnalar durumundadırlar.

Bu acı durum da gösteriyor ki, bizlerin kendi tarihi gerçeklerimizi gün ışığına çıkarmamız ve siyasi tezlerimizi bu gerçeklere dayandırmamız gerekiyor. Kürdistan yurtsever hareketinin bu konuda mutlaka ortak bir tespiti varması gerekir. Diğer bir deyişle var olan ortak saptamalarımızı ulusal bir manifesto haline dönüştürmeliyiz. Kürd siyasi ve aydın eliti Türk devletinin önümüze türlü biçimlerde sürdüğü manipülatif tez ve görüşlerden kendisini koruması gerekir. Tarihi gerçekleri kapsayan bir Ulusal Manifesto, ortak bir Kürd siyasi retorikinin oluşmasına da katkıda bulunur. Aslında bu bilgiler var. Yeni bilgi ve belge peşine düşmemize gerek yok.

Tarihi gerçeklerimizi başlıklar halinde sunarsak, çerçevemiz ortaya çıkar.

Kürdler, Yukarı Mezopotamya bölgesinin en eski halklarından biridir. Ciddi bilimsel araştırmalar en az altı bin yıllık geçmişten söz ediyorlar. Biz birkaç bin yılı bir yana bırakalım. En az bin dört yüz yıllık İslam tarihi boyunca Kürdler bölgenin kadim ve mukim halklarından biridir. Anadolu'ya ve Kürdistan'a sonradan gelen Türklerdir. Kürdistan topraklarının en eski yerleşikleri ve de sahipleri bizleriz, Kürd halkıdır.

Türk tarih tezi diyor ki, Türkler geldi, bu toprakları savaşla elde etti ve kendilerine yurt yaptılar. Derler ki, bu topraklar (yani işgal ve ilhat ettikleri Kürdistan), Türk kavminin ve kendilerini Türk hisseden, yani Türkleşenlerin vatanıdır. Ve yine buyururlar ki, toprak ve devlet davası peşinde olan Kürdleri kılıktan geçiririz, bölgeyi kana bularız, ve lakin "vatan toprağı"ndan bir çakıl taşı bile kimseye kaptırmayız! Hangi vatan toprağından, kimin vatan toprağından, kim

kime bir çakıl taşı vermeye yanaşmıyor! Bu cümlelerin seslendirdiği ırkçı-şovenist anlayış, Türk milliyetçiliğinin Türk ulus devleti aracına, yani iktidar gücüne kavuştuğu döneme tekabül eder. Ittihat-Teraki ve Kemalist iktidar dönemlerinin Türk milliyetçiliğinin ırkçı-şovenist karektere büründüğü, ve özellikle saldırganlaştığı Türkiye Cumhuriyeti dönemine aittir.

Çünkü Osmanlı döneminde Kürdler kendi topraklarında serbestçe yaşıyor ve diğer halklar gibi dönemin özelliklerine göre kendi kendilerini yönetme hakkına sahiptiler. Kürd kimliğinin tamamen inkar edildiği ve Kürd halkının kendisini yönetme hakkının engellendiği dönem, Türkiye Cumhuriyeti dönemidir, yani Türk ulus-devlet dönemidir.

Bu konuda başka tarihi gerçekler de ortada duruyor. TC döneminde Kürdler topraklarının işgal ve ilhakına hiçbir zaman razı olmamışlar, sürekli örgütlenip ulusal boyunduruğa karşı direnmişler. Yani Kürdler en acımasız ve saldırgan politikalara rağmen varlıklarını koruma mücadelesi vermiş, kimliklerini koruyabilmiş ve ulusal özgürlük istemini kesintisiz biçimde sürdürmüşler. Direnişleriyle kendilerini uluslararası camiaya, vatanları ve ulusal kimlikleri için devamlı direnen bir halk kimliğiyle kabul ettirmişler. Günümüzde halkların uluslararası vicdanında Kürdlerin yeri, özgürlükleri ve ülkeleri Kürdistan için işgalci devletlerin düzenli vahşet ordularına direnen ezilen mazlum bir halk kavrayışıdır.

Türk devletinin PKK'nın yanlış politikalarından yararlanarak veya bu durumu kullanarak, ve de PKK'nın yaptıkları hataları tüm Kürd hareketine mal etmeye çalışarak, PKK'yle ilgili terörist örgüt kararları aldırma başarısına rağmen, Kürd halkıyla ilgili direnen ezilen halk kavrayışı değiştirilememiştir. Son yıllarda Güney Kürdistan'daki politik, diplomatik ve askeri başarılarından sonra TC'nin Kürdlere terörist damgası vurdurup, meşru davalarını kara-

lama çabası artık büyük ölçüde boşa çıkmıştır. Bu önemlidir. Kürd halkı artık modern dünyanın saygı duyulan bir parçasıdır.

Bu olguları, Kürd ve Kürdistan davasının uluslararası hukuk açısından meşruiyet temelini ve kazanımlarını saptamak açısından sıralıyoruz.

Kürd halkının uluslararası planda halkların haklarıyla ilgili hukuktan (law of nations) doğan meşru istemleri vardır. Uluslararası hukuka göre; halkların, tarihlerini geçirdikleri topraklar üzerinde özgürce yaşama, dil ve kültürlerini geliştirme, vatanlarının zenginliklerinden yararlanma onu geliştirip ilerletme ve kendi kendilerini dış bir etki altında kalmadan vatan toprakları üzerinde yönetme ve de gelecekleriyle ilgili özgürce karar verme temel haklarına sahiptirler.

Sıraladığımız bu temel haklar hep birlikte self determinasyon olarak yani halkların kendi gelecekleriyle ilgili hiçbir dış etki altında kalmadan özgürce karar verme hakkını oluşturur. Uluslararası hukuk itibarıyla halkların self determinasyon hakkı, çeşitli bildirge, sözleşme ve kararlarla Birleşmiş Milletler Teşkilatı'nın koruması ve güvencesi altındadır.

Kürd halkının Ulusal Manifestosu'na siyasi hedef olarak alması gereken temel siyasi istem ve amaç, self determinasyon hakkıdır. Yani Kürd halkı ve ortak topraklarda tarihi beraberliği olan azınlıklar, Kürdistan toprakları (teritoryumu) üzerinde özgürce yaşama ve kendisini dilediği siyasi tarz ve statüyle yönetme hakkını istemelidir. Bu bağımsız bir devlet kurma hakkını da içerir. Kürdistan halkının böyle bir meşru hakkı da vardır. Bu hakkını kullanır veya kullanmaz, kullanabilir veya kullanamaz bu tamamen ayrı bir konudur. Bağımsız bir devlet talebinde bulunmak, ne bir suç ne de bir ayıptır. Buna her halk kendisi karar verir. Hangi siyasi statü bölge barışına ve o halkın çıkarlarına uyuyorsa, ona karar verir, dışardan zorla ve tehditle bir halka siyasi gelecek biçimi dikte ettirmek,

Kuzey Kürdistan Kürd hareketi Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle entegre olma programını, Büyük Ortadoğu Projesi'nin amaçlarını ve Özgür Kürdistan'ın gelişip güçlenme sürecini de gözeterek, ama temel haklarını gözardı etmeden federatif çözüm önerisini ortak siyasi bir konsept olarak öne sürebilir, program hedefi olarak tespit edebilir.

demokrasi dışı kolonyalist bir anlayış ve politikadır.

Özetle halklar hukuku açısından Kürd halkı ve ülkesi Kürdistan'ın durumu self determinasyon elementlerine haizdir. Bir kez bütün Kürdistanlı yurtseverler bu haklılığın ve meşruiyetin farkında olmalı, kendi bilincine işlemeli ve bunu içselleştirmelidir. Kürd ve Kürdistan davasının tarihi gerçekler ve uluslararası hukuk açısından güçlülüğü böyle apaçıktır. Türk siyasi ve aydın eliti bunu kabul edemiyorlarsa bu onların sorunudur. Kendisini irdelemesi gerekenler, hak ve hukuka saygı duymaları gerekenler Türk tarafıdır. Bu konuda Kürdler ve Kürdistanlıların alını açıktır ve kendilerine güven duymalıdır. Bu söylemden asla geri durmamalıyız.

Ulusal manifestomuzun vazgeçilmez ve değiştirilemez hedeflerini böyle belirledikten sonra, artık siyasetin realitelerine dönebiliriz. Hangi tür yaşam tarzı, hangi siyasi idare sistemi bizim ve komşu veya belli düzeyde iç içe yaşadığımız Türk halkının ve diğer halkların yararınadır? Bu sorunun yanıtını tarihin ve hukukun yanı sıra özellikle siyaset ve toplumsal gerçeklik verir. Hangi meşru istemimizi ne ölçüde elde edebiliriz? Acaba hangi yol, bize ve "öteki"lere fazla

acılar yaşatmadan, bizleri özgürlüğe ve esenliğe kavuşturabilir? Burada birlikte yaşamının iyi bir siyasi sistem biçimi olarak, eşit haklara, gönüllü bilikteliğe ve toprak (vatan) temeline dayalı federal devlet konsepti elbette uygulanabilir iyi bir model olarak öne çıkarılabilir, önerilebilir. Kuzey Kürdistan Kürd hareketi Türkiye'nin Avrupa Birliği'yle entegre olma programını, Büyük Ortadoğu Projesi'nin amaçlarını ve Özgür Kürdistan'ın gelişip güçlenme sürecini de gözeterek, ama temel haklarını gözardı etmeden federatif çözüm önerisini ortak siyasi bir konsept olarak öne sürebilir, program hedefi olarak tespit edebilir. Böyle bir çözüm önerisi, özellikle Türk elitinin Türkiye devletinin siyasi bütünlüğünü korumakla ilgili Osmanlı İmparatorluğu'nun parçalanması döneminden kaynaklanan tarihten gelen derin kaygı ve korkularını bir ölçüde gidermek için doğru bir siyaset programı olur. Gerçi Türk devleti henüz Kürdlerin kendi kimlikleriyle bir belediye yönetmesine bile tahammül gösteremiyor. Hele federasyon tartışması ve önerisini sabır ve metanetle dinleyecek durumda bile değiller. Durum böyle de olsa, eşit haklara dayalı federal bir çözümü güncelleştirip tartıştırmakta fayda vardır. Bu konuda Özgür Kürdistan'daki federal çözüm, konuyla ilgili insanların bilincinde olumlu bir etkide bulunuyor, yaşanan somut bir örnektir.

Kuzey Kürdistan hareketi, gücünü birleştirirse, federal çözüm istemi iyi bir tartışma ve uzlaşma zemininin oluşmasına katkıda bulunabilir.

Biz Kürdlere yine mücadele ve yine mücadele görevi düşüyor. Sivil, demokratik, çağdaş bir mücadeleyle gasp edilmiş meşru haklarımızı elde edebiliriz. Bu konuda kendimize güvenmeli ve tam bir inanç içinde olmalıyız.

09.11.2005

Federasyon tartışmaları ve reel durum

■ Kani YILMAZ

Federasyon düşüncesi, genelde vurgusu en fazla yapılan istemdir. Bizce de bu talep yanlış değildir ve fazlaca zorlayıcı olmaz. Buna bağlı olarak, nasıl bir federasyon sorusu da, Kürtler için zorlayıcı bir husustur. Federasyon düşüncesinde uzlaşma sağlansa bile, bunun pratik formülasyonunda mutlaka bir netleşmeye ihtiyaç olacaktır. Bize göre, bu anlamda fazla zorlayıcı olunmamalıdır.

Gelişmeler Kürtlerin arayış ve tartışmalarını oldukça yoğunlaştırdı. Tartışmalar kuşkusuz yeni değil; ama belki de ilk kez daha sorumlu, daha somut ve yapıcı. Elbette bunun nedenleri var. Bu nedenler ne olursa olsun, ben merkezciliğin, kendini dayatmanın ve tepkinin yerini toleransın almaya başlaması sevindiricidir.

Federasyon da içinde olmak üzere, arayış ve tartışmaların yoğunlaşmasının nedenlerine gelince:

Birincisi, bölgeye yapılan ABD müdahalesi, ittifakları değiştirmekle kalmadı, tüm statükoyu hedef aldı. Öncelikleri olmakla beraber, tüm bölge statükosu daha şimdiden etkilenmeye başladı. Statükonun en fazla ezdiği Kürtler, geçen yüzyılın başındakinden çok daha net bir konum kazandılar. Müttefik olmanın yanısıra, statü elde

PKK, büyük kitle gücü ve olanaklarına rağmen, özellikle Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte, hızla Kürtlükten ve Kürt sorununun çözüm çizgisinden uzaklaşmaktadır. İmralı süreciyle birlikte içine girilen konsept, bir ulusal tasfiye sürecidir. Geçmişteki hataları ne olursa olsun, esas olarak şimdi, PKK oluşumu Kürt sorununun çözümü önünde tehlikeli bir engel durumuna gelmiştir;

ettiler. Güneydeki federasyon, Suriye ve İran rejimlerine müdahale hazırlıkları nedeniyle giderek daha fazla güçlenecektir. 1970'lerin ottonomiye razı olunan koşulları tamamen değişmiş bulunuyor. Irak Cumhurbaşkanı Celal Talabani ve Kürdistan Başkanı Barzani'nin konum ve söylemleri, yeni Kürt statüsünü milletlerarası alanda meşrulaştırmakla kalmıyor, Kürtlerde bağımsızlık duygu ve düşüncesinin kesinlikle yerleşmesine yol açıyor. Bu yeni oluşmanın Kuzeyi derinden etkilemesi kaçınılmazdır. Kuzey Kürtleri bu yeni gelişmelere dayanarak sadece tartışmakla kalmıyor, ama arayışlarını pratik alanda da yoğunlaştırıyorlar. Aynı yoğunlaşmanın ve birlik çabalarının Doğu ve Güneybatı Kürtleri içinde de yaşanması kaçınılmazdır.

İkincisi; PKK'nin yaşadığı "demokratik Cumhuriyet"e doğru evrilmedir. PKK, büyük kitle gücü ve olanaklarına rağmen, özellikle Öcalan'ın yakalanmasıyla birlikte, hızla Kürtlükten ve Kürt sorununun çözüm çizgisinden uzaklaşmaktadır. İmralı süreciyle birlikte içine girilen konsept, bir ulusal tasfiye sürecidir. Geçmişteki hataları ne olursa olsun, esas olarak şimdi, PKK oluşumu Kürt sorununun çözümü önünde tehlikeli bir engel durumuna gelmiştir; bu yüzden de sürekli kan kaybına uğramakta ve parçalanmaktadır. Tehlikeye işaret edenleri ciddiye alma ve ulusal çizgiye gelme yerine, kendileri dışındaki her oluşumu hainlikle suçlamayı

sürdürmektedir. PKK'nin mevcut durumu ile öne çıkan en önemli husus, onun yeni Kürt statüsünü reddetmesidir. O, Güneydeki federasyona ve federasyon da içinde olmak üzere Kuzeydeki statü taleplerine karşı çıkmaktadır. Tam da bu nedenlerle, PKK, erimeye devam edecektir. PKK'den yükselen "bize alternatif oluşturmaya çalışıyorlar" sesleri, aynı zamanda bir çaresizliğin itirafıdır. Halkın verdiği onca desteğe rağmen, PKK kendisi alternatif olamadığı gibi, Kürt sorununda muhatap ya da alternatif olmaya çalışan güçleri de engellemeye çalışmaktadır. Öte yandan, işte PKK'nin geldiği bu nokta, arayışların

hızlanmasında önemli bir faktör olmaktadır.

Üçüncüsü, PKK dışındaki Kürt muhalefeti-nin durumudur. Yıllarca PKK eleştirisi ile kendilerini götürmeye çalışan grup ve şahsiyetler, kendi politikalarının alternatif olmaya yetmediğini, aksine giderek bir zayıflamayı yaşadıklarını ve bunun da yalnızca PKK'nin olumsuz etkisiyle izah edilemeyeceğini görüyorlar. Bu durum ve acil alternatif ihtiyacı, bu güçlerin de en geniş anlamda ulusal birlik konusunu gündemlerine almalarına yol açmıştır.

Dördüncüsü; Türk Devleti'nin durumudur. Benzer şekilde devlet de, Kürt ulusal haklarını yoksaymayı her zaman PKK ile izah etti. Ancak AB'ye üyelik sürecinin müzakere aşamasına gelmesi, devlet yetkililerini de en azından söylem düzeyinde bir arayışa sevketti. Kamplaşmanın bu kadar sertleşmesi, Güneyin de etkisi ile, Kürtlerin yeni konumlarından kaynaklanmaktadır. Türkiye Başbakanı'nın Diyarbakır açıklamaları, içini doldursun ya da doldurmasın, kendi başına önemli söylemler oldu. Bu söylemlerin pratikleşmesi, Kürtler kadar Türkleri de rahatlatacaktır. AB ile müzakere sürecinde, devlet giderek daha yakıcı bir biçimde, bir Kürt muhatap bulma arayışına girecektir. Bu müzakere sürecinde biz Kürtlerin de çözmesi gereken iki temel sorunumuz, ne istediğimizi bilmek, bunda netleşmek ve nasıl yürüyeceğimizi kararlaştırmaktır. Federasyon tartışmaları, ne istediğimizi bilmek açısından son derece önemlidir.

Biz PWD olarak kuruluş toplantımızda kabul ettiğimiz programda, Kuzeye çözüm önerisi olarak bir idari federasyon tespitinde bulunduk. Ancak esas programın Kongremizde netleşeceğini kamuoyuna açıkladık ve görüş istedik.

Esasta Kürt sorununun özünü, Kürt halkının kendi geleceğini özgürce ve bir dış müdahaleye maruz kalmadan belirleme iradesi oluşturuyor. Ulus tarihsel bir olgu olarak ele alındığında, Kürtlerin bağımsızlık haklarının en doğal duygu ve düşünceleri olmak gerekir. Bunu sesli olarak dile getirsin ya da getirmesin, her yurtsever Kürt insanı için geçerli bir duygu ve düşüncedir bu. Öteden beri de, bu düşünce çeşitli örgüt ve bireyler tarafından dile getirilmektedir. Ancak, mevcut dünya durumu, egemen devlet ve egemen ulus gerçeği, Kürdistan'ın dört parçasının özgünlükleri ve Kuzey siyasetinde dile getirilen farklılıklar, Kürtlerin uygulanabilir ve gerçekçi çözüm önerileri üzerinde uzlaşmalarını zorunlu kılmaktadır.

Reel olarak, ulusal birliğin asgari müştereklerinde uzlaşmaya varmış bir Kürt ulusu, siyasal dünyanın desteğini arkasına alabilecektir. Sonuçta sorun, ulusun özgürlüğü, siyasal iradeye sahip olması ve geleceğini refah içinde yaşaması sorunu olduğuna göre, reel olanı hedeflemek ve bunun etrafında birleşmek en doğrusu olacaktır.

Geçmişe dönüp bakalım: Güney Kürtleri bölge ve kendi gerçeklikleri nedeniyle, 1970'te otonomiye razı oldular. 11 Mart anlaşması bugünkü federasyon gerçeği ile kıyaslanamaz bile. Oysa bugün Güneydeki liderler, siyasal dünyanın stratejik anlamda

bağımsız bir Kürdistan'ı gündemine alması gerektiğini söylemektedirler.

Yine tersinden bir örnek verecek olursak: PKK, ilk ortaya çıkışında bağımsız ve birleşik bir Kürdistan'ı hedefliyordu. 1990'lara kadar da bunu savundu. O, 11 Mart 1970 anlaşmasını da ihanet olarak değerlendirmişti. Gelgelelim, aynı PKK, bugün otonomiden de geri bir "demokratik Cumhuriyet" konseptini savunmaktadır. Kısaca, dün otonomiye razı olanlar bugün bağımsızlığı gündemlerine alırken, dün bağımsızlık dışındaki talepleri ihanet adedendiler, bugün otonomiden daha geri bir gündeme düşmüşlerdir. Bütün bu nedenlerle, Kuzey için savunulacak gelecek statüsünün operasyonel olması, bir noktaya sapanıp kalmaması da gereklidir.

Federasyon düşüncesi, genelde vurgusu en fazla yapılan istemdir. Bizce de bu talep yanlış değildir ve fazlaca zorlayıcı olmaz. Buna bağlı olarak, nasıl bir federasyon sorusu da, Kürtler için zorlayıcı bir husustur. Federasyon düşüncesinde uzlaşma sağlanırsa bile, bunun pratik formülasyonunda mutlaka bir netleşmeye ihtiyaç olacaktır. Bize göre, bu anlamda fazla zorlayıcı olunmamalıdır. Taleplerimiz, bölgeye müdahale eden güçleri ve AB'yi karşımıza değil, yanımıza alma çerçevesini korumalıdır. Bölgesel parlamentonun oluşması, anadilin bölgede birinci ve resmi dil olması, yerel idari yönetimlerin seçimle işbaşına gelmesi, yerel kaynaklar gözönüne alınarak bölgeye has bir ekonomik düzenlemenin yapılarak merkezi devletçe desteklenmesi gibi hususlar gerçekleştikten sonra, adının federasyon olup olmaması da bizce o kadar önemli değildir.

Her ulus kendi kaderini belirler

Kendi kendini yönetme hakkına sahip olan her halk gibi Kürt halkı da sınırları içinde bulunduğu devletlerin egemen ulusları ile birlikte yaşama ya da ayrılma hakkına sahip olmalıdır.

Günümüzde farklı ulusların bir arada ya da ayrı yaşamasını tayin eden kendi yaşadığı coğrafyanın koşullarıdır.

■ Fehmi DEMİR

Her ulus kendi kaderini belirleme ve kendi ülkesinde istediği gibi yaşama hakkına sahiptir.

Kürt halkı ise kendi ülkesi Kürdistan'da özgür yaşamayan, dört devletin egemenliği altında zorla yaşayan bir halktır.

Irak Kürdistan'ında bu süreç Körfez Savaşı ile değişmiştir. Artık Irak Kürdistan'ında Kürt halkı kendi kendini yönetmektedir. Irak Kürdistan'ın da son anayasa referandumu ile Kürt halkı tercihini federal bir yapılanmadan yana kullanmıştır.

Kürdistan'ın her parçasının kendine özgü koşulları ol-

duğundan her parçada ki halk kendi tercihi-
ni yapma hakkına sahip olmalıdır. Ancak şu
an diğer üç devletin sınırları içinde yer alan
Kürtler bu olanağa sahip olamamışlar-
dır. Bu devletler Kürt halkının her tür talebi-
ni red-inkar-şiddetle karşılamaktadır.

Kendi kendini yönetme hakkına sahip
olan her halk gibi Kürt halkı da sınırları
içinde bulunduğu devletlerin egemen ulus-
ları ile birlikte yaşama ya da ayrılma hakkı-
na sahip olmalıdır.

Günümüzde farklı ulusların bir arada ya
da ayrı yaşamasını tayin eden kendi yaşadığı
coğrafyanın koşullarıdır.

Türkiye Kürdistan'ı için çözümü tartı-
şırken de Dünya, Ortadoğu ve Türkiye ko-
şullarını gözeterak çözüm aramakta fayda
olduğu kanısındayım.

Türkiye'de Kürtler kısa, orta ve uzun
vadeli amaçlarını iyi belirlemeli. Bu hedef-
lerde bir ortaklık sağlamaya çalışmalıdır-
lar. Bu hedeflerini belirlerken dünya, bölge
ve içinde yaşadıkları devletin koşullarını
iyi hesaplamalıdır.

Eğer kısa ve orta vadeli hedefleri doğru
koyar ve gerçekleştirebilirsek başarı ve so-

nuca ulaşma şansı vardır.

AB süreci, BOP (Büyük Ortadoğu
Projesi) çerçevesinde yaşanan gelişmeler
ve en önemlisi demokrasi mücadeleleri çer-
çevesindeki talepleri (Anadilde eğitim, ör-
gütlenme özgürlüğü gibi) iyi dillendirilme-
li ve sahip çıkılmalıdır.

Kürt halkının Türkiye'de birlikte yaşa-
masının formülü bence de federal bir yapı-
lanmadır. Aksi mevcut koşulların devamı
veya ayrılmalıdır.

Kürt halkının yıllardır yürüttüğü müca-
dele ve Türkiye'de yaşananlarında hepimi-
ze gösterdiği mevcut durumun devam et-
mesi mümkün değildir. Kürt ulusu bu ko-
şulları hiçbir şartta kabul etmeyecektir.

Bugünkü dünya ve bölge dengeleri ay-
rılma koşullarının da olmadığını gösteriyor.

Kürt ve Türk halkları bir arada yaşaya-
bilir. Bunu dünyamızda yaşama geçiren bir-
çok halk mevcuttur (ABD, Irak, Belçika
v.b.). Türkiye'de Kürtlerle Türklerin bir
arada ve eşit koşullarda yaşayabilmesinin
şartı da her halkın kendisini özgürce yönet-
mesinden geçmektedir. Model de federal
bir yapılanmadır.

“Türkiye’de federasyon mümkündür...”

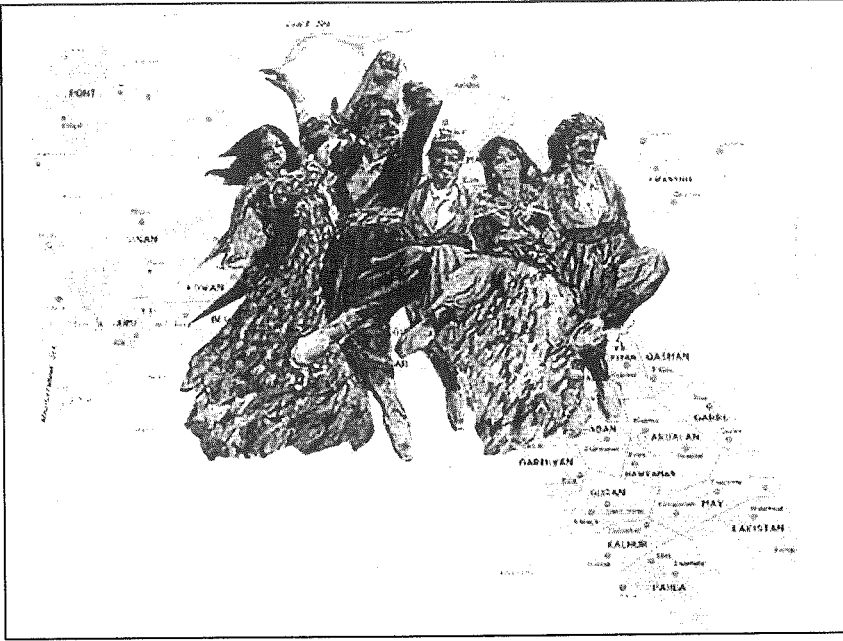
■ Fırat AYGÜN

Kanımca, bağımsızlık olayından önce bir federatif yapının Türkiye gerçeğinden yola çıkılarak geçiş olarak ele alınması, bu şekilde üzerinde düşünülmesinde yarar vardır.

Kuzey Kürdistan için federasyon olur mu, olmaz mı? tartışmasına girmeden önce kanımca federasyonun ne olduğu ya da ne olmadığı üzerinde durmak ve bu kalıbın, Kürdistan’ın Türkiye içinde kalan tarafı için geçerli olup olmadığına bakmak en sağlıklı ve en yerinde hareket olur, federasyon tartışmalarına dalmadan önce.

"Birden çok eyaletin ya da siyasal birimin, her biri kendi temel siyasal bütünlüğünü koruyarak, tek bir merkez altında birleştiği siyasal örgütlenme biçimine federasyon ya da federalizm denir." Federal sistemlerde siyasal ve sosyal bütünlük, temel politikaların görüşmeler yoluyla oluşturulması, yürütülmesi ve böylece bütün üyelerin, kararların alınması ve uygulanmasında söz sahibi olmasıyla sağlanır.

Dünyanın her yerinden genel geçer olan bu federasyon

tanımına böylece değindikten sonra Türkiye ve Kuzey Kürdistan'ın coğrafik, sosyal, etnik ve diğer özelliklerine baktığımız da federasyonun hatta bağımsız bir oluşumun mümkün olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz. Tabii bu bağımsızlık olayından Türk metropollerinde yaşayan Kürtler farklı bir şekilde etkilenecektir. Kanımca, bağımsızlık olayından önce bir federatif yapının Türkiye gerçeğinden yola çıkılarak geçiş olarak ele alınması, bu şekilde üzerinde düşünülmesinde yarar vardır.

Coğrafik alanda iklim, ulaşım ve doğal şartları itibariyle 7 farklı bölgeye ayrılmış olan Türkiye'nin federatif bir şekilde tekrardan ele alınıp şekillendirilmesi zor olmadığı gibi etnik anlamda özellikle Kuzey Kürdistan'daki illerde yoğun olarak kümelmiş Kürtlerin Türkiye'den federasyon talep etmesi akıl ve mantık sınırlarını zorlayan bir durum olmayacaktır. Çünkü federasyon oluşturabilmek ve böylesi bir sistemin yaşam bulmasını sağlamak için gerekli tüm şartlar mevcut durumdadır.

82. yıllık cumhuriyet döneminde her türlü asimilasyon ve Kürtleştirme politikasına uğramış olan Kürdistan'ın kuzey bölgesi, etnik anlamda bütünlüğünü koru-

alanda söz sahibi olacak güce ve de sayısal çoğunluğa gelmiş bulunmaktadır. Her ne kadar siyasal alanda baskılar yoğun olarak bulunsada.

Orta Anadolu Bölgesi'nin özellikle Konya Bölgesi'ni de düşündüğümüz zaman, Türkiye'nin 81 ilinin büyük merkezler altında birleştirilerek -tıpkı dünyadaki pek çok örneklerinde olduğu gibi- eyaletin oluşturulması şeklinde siyasal bir yapı oluşturulabilineceği gibi Güney Kürdistan'daki gibi Kürtlerin tarihten gelen yaşam alanlarını kapsayan iki bölgeyi bir federasyon sistemide uygulanabilir. Her iki durumda da Türkiye'nin ve Kürdistan'ın yukarıda belirttiğim nedenlerden dolayı durumu müsaittir.

Federasyonun Türkiye şartlarında mümkün ve olanaklı olduğunu yukarıda kısaca belirttikten sonra sanırım Türkiye ve Kuzey Kürdistan'da yaşayan tüm kesimlerin federatif yapının avantaj ve yararları üzerinde bilgilendirilmesi ve geleceğe dair olabilecekler hakkında öngörü sahibi yapılması kanımcada siyasi tartışmalar öncesinden yapılacak olan en doğru hareket olacaktır. Tabii Kürdistan'ın dört parçalı bir bütün olduğu gerçeğini gözardı etmeden.

28.10.2005

duğu gibi bu politikalar neticesinde göç sonucu gidilen bölgelerde de söz konusu etnik kümelenebilir bir şekilde vuku bulmuştur. Özellikle son 25 yıllık süreçte başta İstanbul, İzmir, Adana, Mersin, Ankara, Antalya gibi bölgelere göç etmek zorunda kalan Kürtler, burada da siyasal

Federasyon üzerine...

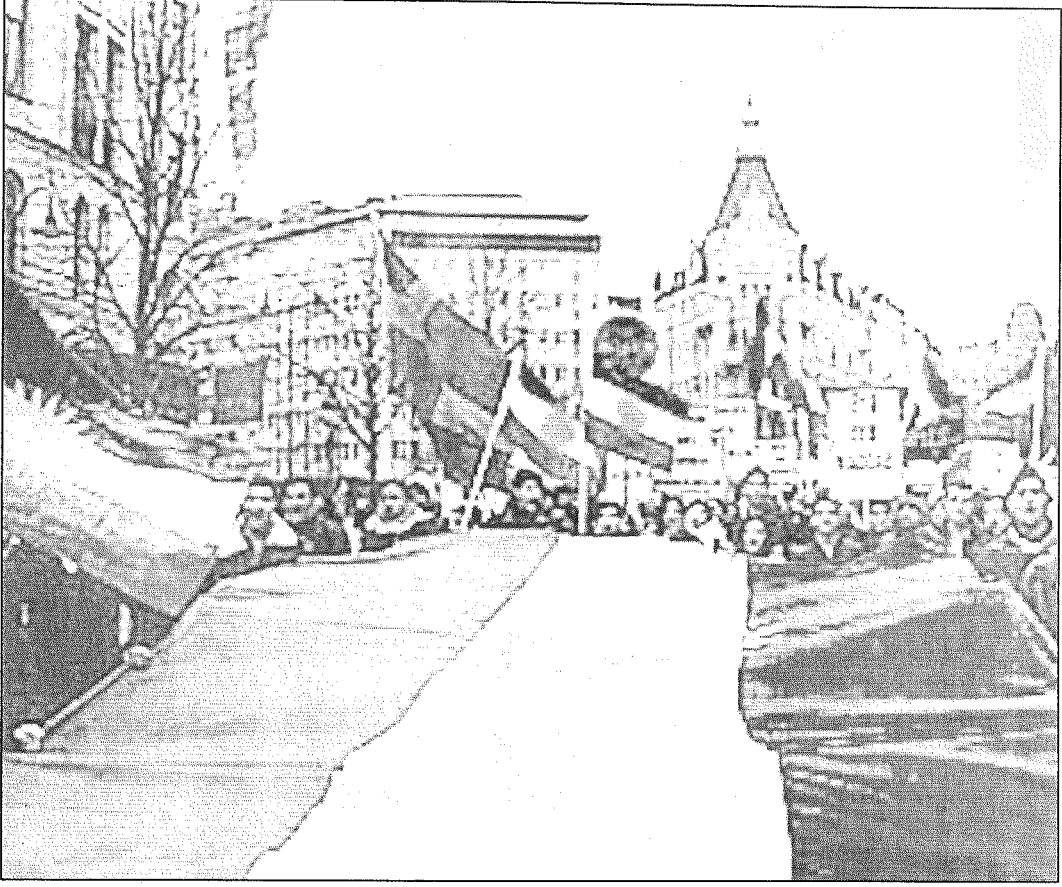

■ Nevzat TEKER

Bizim görevimiz; ülkemiz bölge ve Dünyadaki halkımız lehine olan olumlu değişimleri hesaba katarak süreci ve yasaları zorlamak ve bu konudaki yasakları aşmaktır. Süreç ve yasalarla kendimizi sınırlamaya kalkarsak o zaman halkımızla ilgili hiçbir şey yapamayız. Çünkü Türkiye'deki yasalar dün bugünde Kürtlerin istem ve taleplerine karşı kapalı.

Kürt sorunun çözümü konusunda 80 öncesi başlayarak günümüze dek devam eden Federasyon tartışması bugün de tartışılmaya devam ediyor. Ancak dün tartışılan Federasyon ile bugün tartışma konusu olan Federasyon arasında temel farklar vardır.

80 öncesi ve sonrasında sadece PSK'nin programında açık ve net bir şekilde ifade edilen federasyon konusu diğer tüm Kürt grupları tarafından şiddetle karşı çıkılan hat- ta bunu Türk solunun kuyrukçuluğu ve bağımsızlığa karşı olmak şeklinde değerlendirilirdi. Oysa dün de bugün de PSK'nin savunduğu Federasyon eşit haklara dayalı iki ayrı cumhuriyetin yani; Türk ve Kürt cumhuriyetlerinin ki, bu cumhuriyetlerin her birinin kendi içinde bağımsız olacağı gerçeği ile oluşturarak ortak bir demokratik federasyondu. 30 yıl önce büyük bir öngörü ve politik tutarlılık-

la federasyon konusunu çözüm olarak Kürt ulusal demokratik muhalefetine önüne koyan o zaman ki siyasal adlandırılması ile Özgürlükçüler'in haklarını herkesin teslim etmesi gerekir. Doğru bir stratejiye sahip olma, ilkeli, prensipli, kararlı ve dürüst olmayı gerektirir. Bugün söylediğini yarın değiştiren günü birlik politikalarla uzun vadeli düşünemeyenler doğru bir stratejiye sahip olamazlar. Doğru bir stratejiye sahip olunmadığı içinde dost güçler düşman, düşman güçler de dost olur. Durum böyle olunca da Kürt sorununu çözme adına yola çıkanlar bu kez kendileri sorun olurlar. Bugün sorun olan demokratik cumhuriyetçi beyler gibi. Bu yazının konusu dün federasyon konusunda kim ne dedi biz ne dedik tartışması değildi. Sadece dün tartışılan federasyon ile bugün tartışılan federasyon arasında farkı izah etmek için kısa bir geçmiş değerlendirmesi yaptım.

80 öncesi tartışmaların merkezinde fe-

derasyonu çözüm olarak görmemek ve karşı olmak vardı. Bugün ise hiçbir akliselim Kürt örgütü veya bireyi demokratik cumhuriyetçiler harici federasyon tezinin karşı çıkıyor. Genel anlamda bu konuda bir mutabakat var. Bu durum ulusal demokratik güçleri, birlik ve ortak strateji oluşturmaları bakımından son derece önemlidir ve olumlu bir gelişmedir. Bugün federasyon tezi kabul görmekle beraber zaman süreç ve yasalar bakımından doğru olmadığı noktasında tartışmalar var. Federasyon tezini legal bir partinin programına koymaktan bahsedilmektedir. Onun için acele etmemek lazım, süreç ve yasaların daha uygun hale gelmesini beklemek lazım deniliyor. Ama büyük çoğunluk bunun aksine federasyon tezini programlandırmak gerekir görüşünde. Bende federasyonun legal planda programlaştırılmasından yanayım. Bunu iki nedenden dolayı bu süreçte programa koymakta yarar var. Birincisi ve en önemlisi

AB ile müzakere süreci içerisinde Kürtlerin ne istediği açık ve net biçimde ifade edilmeli. Sorunu alt kimlik, azınlık hakları, anayasal vatandaşlık, bireysel haklar, kültürel haklar derecesine indirip sulandırıp bulandıranlara karşı sorunu doğru tespit etmek ve doğru çözüm önermek, Kürt halkı açısından büyük önem taşımaktadır. Doğru çözüm ise Kürt sorununun ulusal bir sorun olduğunu Türkiye gibi çok uluslu ülkelerde sorunun doğru çözümünün, ulusal haklar ve azınlıkların kendisini ifade edebileceği demokratik bir federasyon oluşturmaktan geçtiğini söylemektir.

İkinci önemli bir nokta Güney Kürdistan'daki gelişmeler ve bu gelişmeleri Kuzey Kürdistan halkı üzerindeki olumlu etkileri ve federasyon konusunun güncel ve medyada tartışılır olmasıdır.

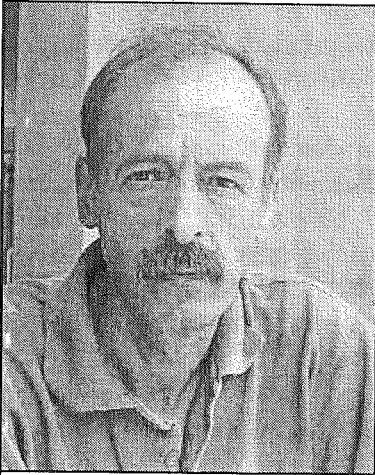
Özellikle Kürtleri Türkiyelileştirmek Kürt halkının acil istem ve taleplerini bir tarafa itip sorunu İmralı ya endeksleyenlere karşıda açık ve net hedefler göstermek bir zorunluluk ve ayrıca halkımıza karşı duyduğumuz bir sorumluluğunda gereğidir. Son yıllarda Hak Par çevresince tartışılan federasyon konusu ve bu konunun parti programına konulup konulmaması konusundaki tartışmalara bakarak kimi arkadaşlarımızın da yasal engeller ve süreçle ilgili endişelerine gerek olmadığı kanısındayım.

Mevcut yasalarda bu konuda sıkıntılar olabilir. Ancak bu sıkıntılara bakıp bu gün Kürtler açısından yakalanmış olumlu bir fırsatı değerlendirmemek bence yanlış olur.

Eğer biz Türkiye'de yasaların ve sürecin yasal bir partinin programına federasyon konusunu koymamıza engel olmayacak şekilde değişmesini bekler, bu belki 80 küsur yıldır bekledik. Bir 80 yıl daha bekleriz ki buna da bizim ömrümüz kâfi gelmez.

Bizim görevimiz; ülkemiz bölge ve Dünyadaki halkımız lehine olan olumlu değişimleri hesaba katarak süreci ve yasaları zorlamak ve bu konudaki yasakları aşmaktır. Süreç ve yasalarla kendimizi sınırlamaya kalkarsak o zaman halkımızla ilgili hiçbir şey yapamayız. Çünkü Türkiye'deki yasalar dün de bugünde Kürtlerin istem ve taleplerine karşı kapalı. Dün 12 Eylül faşist darbesinin yaratmış olduğu bütün yasal ve yasal olmayan baskı ve yasaklamalara rağmen Deng Dergisi çıkmadı mı? Yine 80 öncesi Roja Welat, Tîrêj, Rizgarî vb. Kürt yayınları bütün yasal engellere rağmen çıkmadılar mı? Bütün bu ve buna benzer güçlükleri aşarak bugünlere geldi Kürt Ulusal Hareketi. Bundan sonrada yürüyüşüne devam edeceğini ve federasyon konusunda çıkacak güçlükleri de aşacağına inanıyorum. Çünkü dün daha büyük güçlükleri aşarak bugünlere geldik.

Federasyon bölücülük değil, gönüllü birliğin bir modelidir.

■ Arif SEVİNÇ

Bölünme, parçalanma uygulanan yanlış politikaların, yanlış yönetim şekillerinin, baskı ve sömürünün sonucudur.

Bölünmemenin, parçalanmamanın sigortası “üniter devlet” değildir.

Tek sigorta; birliklerin gönüllülük ve karşılıklı hak eşitliğine, çıkar birliğine dayalı olmasıdır.

Osmanlı-İran devletleri arasında ülkesi paylaşılan Kürtler, 1 Dünya Savaşı'nda da kayıpla çıktılar. Osmanlı İmparatorluğu dağılmış, toprakları galip devletlerin nüfuz alanları olarak paylaşılmıştı. Bu topraklar üzerindeki uluslar kendi devletlerini kurmuşlardı.

Kürdistan'ın bir bölümü üzerinde İngiliz egemenliğinde Irak Devleti, bir bölümü üzerinde ise Fransız egemenliğinde Suriye Devleti kurulmuştu.

İran, Irak ve Suriye devletlerinin sınırları içinde kalan Kürdistan parçalarının tümünden daha büyük bir parça, belki de ana gövde Türkiye sınırları içinde kalmıştı.

Üstelik bu parçada ki Kürtler, Kürdistan'ın önemli bir parçasında devlet kurma haklarını tanıyan Sevr antlaşmasını, başta Türkler olmak üzere tüm halklarla beraber ge-

çersiz kılacak bir mücadelenin örgütleyicileri ve yürütücüleri olmuşlardı.

Bu kader birliği, işgal altındaki Türkler ve Kürtlerin yaşadığı coğrafyanın kurtarılması ve bu topraklarda her halkın temel hak ve özgürlüklerini tanıyan bir devletin oluşması üzerineydi.

Bu mücadelenin ilk adımları Erzurum'da, Sivas'da atıldı.

Mustafa Kemal ve arkadaşları daha işin başında, Kürtlerin kendi kendilerini yönetecekleri bir idare şeklini vaat etmiş ve bunun biçiminin "özerklik" olduğunu ifade etmişti.

Türkiye Büyük Millet Meclisi, hem Kürtlerin hem de Türklerin ortak meclisi olduğunu vurgulamıştı.

Yani Kürtler kendi kendilerini yönetecek, Kürdistan özerk olacak, TBMM de iki halkın ortak, üst meclisi olacaktı.

Savaş bitti. İşgalci kovuldu.

Bu topraklar üzerinde en azından başta varılan anlaşmalar gereği; çok uluslu, çok ülkeli, çok dinli yapıya uygun bir yapılanma oluşturmak yerine

"Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür" denilerek Kürtlere verilen sözler inkar edildi. Sonra da en temel hak ve özgürlükleri gasp edildi. Kürtlerin varlığı tümünden reddedildi.

Ama bu ret ve inkar politikası sorunu çözmek yerine, sorunun kendisi oldu; bu topraklar 28 kez Kürt isyanına tanık oldu.

Rejim, her başkaldırıda sorunu çözmek yerine çarpıtmayı, iç ve dış kamuoyunu yanıltmayı seçti; "gericilik", "dış kışkırtma", "eşkıyalık", "bölücülük", "terör" gibi etiketlerle gizlemeye çalıştı.

Sorun ağırlaşarak, Türkiye'nin her alanında önünü tıkayan bir sorun olarak gelecek kuşaklara aktarıldı.

Demek ki Kürt sorunu; Kürtlerin temel hak ve özgürlüklerinin gasp edilmesi, inkar edilmesi ve bu yöndeki taleplerinin zorla, şiddetle bastırılması ile oluşmuştur.

Türkiye bu sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Ne İran'da, ne Irak'da, ne Suriye'de ne de Dünyada Kürtlerin, Kürt-

çe'nin, Kürdistan'ın varlığını inkar etmek kimsenin aklından geçmemiştir. Oralar da sorun Kürdistan'ın statüsü, yada sınırları olmuştur.

Türkiye'yi yönetenler kendi uydurduğu, büyüttüğü yalanı akıl almaz, işin içinden çıkılmaz bir duruma getirmiştir.

Yargılarken, İdam ederken, işkence ederken, hakaret ederken Kürt olanlara, Hak talep ettiğinde "Kürt diye bir şey yok, her kes Türk'tür" denilmiştir.

Rejim, yok saydığı bir halka, nasıl hak tanır?

Özetle 1-Kürtler vardır; bölgenin kadim halklarından biridir. Türkiye'de yaklaşık 20-25 milyon dolayında bir nüfusa sahiptir.

2- Kürtçe vardır; bölgenin en zengin dillerinden biridir.

3-Kürdistan vardır; bölgenin en zengin, verimli ülkelerinden biridir, Kürtlerin ülkesidir.

80 yıl aradan sonra, ağır bedellere rağmen Kürtlerin varlığının kabul edilmesi, Kürtçe'nin bir dil olarak (hem de televizyon ve radyo yayını yapılacak kadar zengin bir dil olarak) kabul edilmesi sağlanmıştır.

Geriye iki şey kalmıştır; Mustafa Kemal ve arkadaşlarının da başta kabul ettikleri Kürdistan'ın yeniden kabulü ve Kürtlerin TC ile olan ilişkilerinin nasıl düzenleneceğinin tespiti.

Kürdistan dendiğinde tüyleri diken diken olanlar, Mustafa Kemal başta olmak üzere kurtuluş ve kuruluş sürecinin tüm saygın kişilerin yazışmalarını, TBMM tutanaklarını incelemeleri yerinde olur.

Bu ülke de Atatürk'ten daha çok Atatürkçü olanların varlığını biliyoruz. "Kürdistan" dediği için Mustafa Kemal'i de yargılamaya kalkmazlarsa eğer, bu gerçeği kabul etmekte ciddi bir sorun yaşanmaz.

Asıl sorun Kürtlere nasıl bir statü biçileceğidir.

29 kez ayaklandıklarına göre, demek ki mevcut statü sorunu ortadan kaldırmamaktadır.

Şiddete dayalı yanlış politikalar sorun sadece bastırmakta, daha da büyüterek erte-

Türkiye bu sorunu içinden çıkılmaz bir hale getirmiştir. Ne İran 'da, ne Irak'ta, ne Suriye 'de ne de Dünya da Kürtlerin, Kürtçe'nin, Kürdistan'ın varlığını inkar etmek kimsenin aklından geçmemiştir. Oralar da sorun Kürdistan'ın statüsü, yada sınırları olmuştur.

Türkiye'yi yönetenler kendi uydurduğu, büyüttüğü yalanı akıl almaz,işin içinden çıkılmaz bir duruma getirmiştir.

Yargılarken, İdam ederken, işkence ederken, hakaret ederken Kürt olanlara, Hak talep ettiğinde "Kürt diye bir şey yok, her kes Türk'tür" denilmiştir.

lemektedir.

Artık çağımızda, sorunların bu yolla çözümü mümkün değildir. Üstelik Kürtler bu türden bir çözüme yönelik ciddi bir direnç de kazanmışlardır.

Irak'ta Kimyasal silahlarla, enfallerle varılan nokta ortadadır.

Kürtler kendi kaderlerini istedikleri gibi belirleme hakkına sahip olmalıdır.

Ayrılıp bir devlet kurmak da, Türkiye ile birlikte yaşamak da onun karar vereceği bir şeydir.

Peki bu günkü konjoktürde doğru olan, gerçekçi olan, halkların yararına olan nedir?

Akılcı ve çağdaş çözüm; Kürt halkının haklarını tanımak meseleyi, barışçı biçimde çözmektir.

"Tek devlet, tek millet, tek bayrak prensibi" çok uluslu,çok dilli, çok dinli bir coğrafyada çözümün değil, çözümsüzlüğün,sürerekli gerginliğin sloganı, politikası olabilir.

Kürt sorunu bir ulusal sorundur ve çözümü, Kürtlere ulusal haklarının tanınmasıyla mümkündür.

Türkiye'nin mevcut sınırları başta Türkler ve Kürtler olmak üzere, diğer etnik

grupları, azınlıkları kapsıyor. Öyleyse Politik, idari ve kültürel yaşam da ülkenin bu gerçekliğine uygun olarak biçimlenmelidir. Sorun eşitlik temelinde ve uluslararası ilkelere uygun olarak çözülmelidir.

Çözüm barışçı yollarla ve adil olmalıdır.

Dünyada, Ortadoğu'da yaşanan değişimler nedeniyle Kürt sorununun çözümü için de uygun bir atmosfer, uygun bir zemin oluşmuştur.

Bir Türk-Kürt federasyonu neden çözüm olmasın? Eşitlik temelinde oluşturulacak federatif

bir yapı Kürt sorununu da çözer, Türkiye'yi de gelişkin, zengin, saygın bir ülke yapar. Bu türden demokratik bir yapıda iki halk yan yana barış içinde, kardeşçe yaşar.

Böyle bir çözüm halinde sınırlar da değişmez.

Ülkemizin,bölgemizin,dünyanın koşullarına, akla ve çağımıza uygun çözüm budur.

Federasyon'un "bölücülük "değil, tam tersine gönüllü bir birlik olduğunun kavranması için her şeyden önce Türkiye'de egemen olan ağır ırkçı, şoven havanın dağılması gereklidir.

Bu konuda her iki tarafa da önemli görevler düştüğü kesindir.

Dünyanın en güçlü, ülkeleri incelendiğinde hiçde Türkiye gibi, "üniter" bir devlet modeline sahip olmadıkları görülür. Bu gelişmiş, modern ülkeler "tek bayrak tek millet, tek devlet" mantığıyla değil, sınırları dahilinde yaşayan halkları, inkar ederek değil, onların hak ve özgürlüklerini tanıyarak birlikte, barış içinde yaşayan modern toplumlar yaratabilmişlerdir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, Almanya başta olmak üzere pek çok Avrupa ülkesi, Avustral-

ya, Rusya üniter devletler değildir.

“Birleşik Krallık” büyük ve güçlü bir ülkedir.

Burası, İngiltere dışında, İskoçya, Galler ve Kuzey İrlanda gibi bölgelere ayrılmıştır. Örneğin; İskoçya’da yaşayanlar kendini İngiliz olarak adlandırmaz; İskoçtur, kendi bayrakları ve kendi parlamentoları vardır. Galler de ve diğerlerinde de durum aynıdır.

İsviçre yedi milyonluk nüfusuna rağmen güçlü bir ülkedir. tam 26 ayrı kantondan oluşan bir konfederasyondur.

Belçika Valon, flaman ve Brüksel adında üç bölgeden oluşur. Her bölgenin kendi meclisi ve hatta hükümeti vardır.

İspanya, Kastilya, Bask, Katalan ve Galiçya bölgelerinden oluşuyor ve hepsinin ayrı meclisleri, bayraklarının olması ve dillerini kullanmaları bölücülük olarak algılanmıyor.

Benzer pek çok örnek vermek mümkün.

Demek ki “üniter devlet modeli” dışında ki farklı modeller hiçte zayıflığa, bölünmeye, parçalanmaya neden olmamaktadır. Federasyon da bölücülük değil, gönüllü birliğin bir modelidir.

Devletlerin alacağı şekil, pek çok faktöre bağlıdır elbette. Temel olması gereken; siyasi sınırlar içinde yaşayan insanların ihtiyacıdır. Yönetime katılıp katılmayacaklarını, nasıl, hangi tarzda katılacaklarıdır. Farklı ulusların, azınlıkların, kültürlerin daha

güvenli, istikrarlı, uyumlu ve barış ve refah içinde, birbirlerine saygılı, birbirlerini zenginliklerinin parçası olarak görebildikleri bir yapılanma nasıl sağlanır? Bu sorulara verilecek samimi, “yurtseverce” cevaplar pek çok problemin de çözümü olacaktır.

Toplumları bir arada tutmak, gelişmelerini, huzurlarını sağlamak gibi kaygıları olanlar dünyada meydana gelen değişimlere, toplulukların taleplerine karşı daha duyarlı olmaları gerekmez mi?

Bölünme, parçalanma uygulanan yanlış politikaların, yanlış yönetim şekillerinin, baskı ve sömürünün sonucudur.

Bölünmemenin, parçalanmamanın sigortası “üniter devlet” değildir.

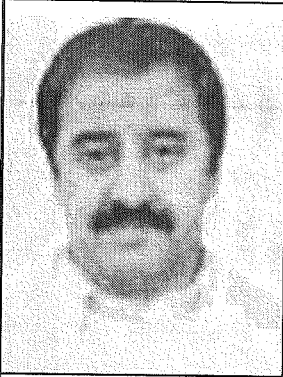
Tek sigorta; birliklerin gönüllülük ve karşılıklı hak eşitliğine, çıkar birliğine dayalı olmasıdır.

Sevr antlaşması zamanında, dış güçlerin dayatmaları, çizdikleri haritalar, sınırlar bölünmeye neden olmadı. Tam tersine Kürtler, Türkler ve diğer azınlıklar el ele vererek Türkiye Cumhuriyeti’ni kurdular.

Çünkü o zaman eşitlik ve adil bir yapılanma vaatleri, en azından Kürtlere kendi ülkelerinde özerklik vaatleri söz konusuydu.

Şimdi soru şu; bölünmeye götüren yol başta kurulan ittifakın gereklerine sırt çevirenler ve her türlü zulüm eşliğinde sürdürenler mi yoksa temel hak ve özgürlükleri için mücadele edenler mi?

Federal çözüm ve Hıdır Murat'ın öngörüsü

■ Lokman POLAT

Kürt siyasal hareketleri içersinde federasyon savunuculuğunu yapan parti şimdiki adıyla PSK, eski adıyla TKSP'dir. TKSP'nin kuruluşundan önceki dönemde -1972 te- Hıdır Murat (Kemal Burkay) tarafından yazılan "Türkiye Şartlarında Kürt Halkının Kurtulus Mücadelesi" adlı kitapta Kürt ulusal sorununun çözüm şekli olarak federasyon önerilmekte. Hıdır Murat'ın öngörüsü doğru çıktı, federal çözüm ile ilgili görüşü günümüzde Kürdistan'ın bir parçasında da olsa, gerçekleşti.

Yasar Kaya "Kurdistan Post" adlı Internet portalında diyor : "Federasyonu Sürgünde Kürt Parlamentosu-nun resmi görüşü haline getirirken emek verdim. Şimdi herkes bizim on yıl önce durduğumuz yere geldi. Çözüm Kuzey Kürdistan'da Federasyondan geçer."

Sanki federasyon tezini ilk kez kendisi savunmuş, bunu on yıl önce A. Öcalan'ın naylon parlamentosuna kabul

etirmiş ve şimdi herkes Yaşar Kaya'nın on yıl önce durduğu yere gelmiş. El insaf... Bundan on yıl önce 1995 yılı yapıyor. Peki ondan önce kimse bu federasyonu savunmuyor muydu? Yaşar Kaya Kürt siyasal hareketlerinin ideolojik, politik görüşlerini ve Kürdistan için savunageldikleri ulusal kuruluş stratejilerini ve çözüm önerilerini biliyor, ama hesabına gelmediği için gerçekleri örtbas edip, federasyon savunuculuğunu kendisiyle başlatıp, bunu kendine mal ediyor.

Kürt siyasal hareketleri içersinde federasyon savunuculuğunu yapan parti şimdiki adıyla PSK, eski adıyla TKSP'dir. TKSP'nin kuruluşundan önceki dönemde - 1972 te- Hıdır Murat (Kemal Burkay) tarafından yazılan "Türkiye Şartlarında Kürt Halkının Kurtuluş Mücadelesi" adlı kitapta Kürt ulusal sorununun çözüm şekli olarak federasyon önerilmekte. Hıdır Murat'ın öngörüsü doğru çıktı, federal çözüm ile ilgili görüşü günümüzde Kurdistan'ın bir parçasında da olsa, gerçekleşti.

Sayın Kemal Burkay'ın kullandığı takma isimleri, Hıdır Murat ve C. Aladağ imzalı yazılarla, 1974-lerde hazırladığı sosyalist parti programıyla ve siyasal yaşamı boyunca savunageldiği politik görüşleriyle o hep federasyonu savundu. Ortada bu gerçeklik dururken Yaşar Kaya gibi birinin onlarca yıl siyasetten uzak evinde ve işinde olması ve daha sonra bizzat DENG Dergisi'nin girişimiyle, onunla yapılan röportajla yeniden siyaset sahnesine çıkması ve DENG Dergisi çevresinin desteğiyle DEP Genel Başkanı'nı olması, bilinmektedir. Ama o PKK geleceğinin inkarcı, nihilist tavrından öğrendiği yöntemle öncesini rededip, herşeyi kendisiyle başlatmak istiyor.

Yaşar Kaya geçenlerde Türk soluna yönelik eleştirisel bir kitap da yayınladı. O haklı olarak Türk solunu eleştiriyor. Doğu Perinçek, Yalçın Küçük ve benzerlerine karşı eleştirisel bir tavır sergiliyor. Fakat tarihsel gerçeklikleri bilmeyenler, sınırlar Türk soluna karşı mücadele de Yaşar Kaya

ile başlamış. Halbuki ta 1975-lerden beri Kürt yurtsever ve sosyalistleri Türk solunun sosyal şoven, kemalist tavrına karşı kararlı bir ideolojik, politik mücadele sergilediler. Türk solundaki sosyal şovenizm ve kemalizmi teşir eden yurtsever ve sosyalistlerin başında Hıdır Murat (gerçek adıyla Kemal Burkay) geliyor. Kemal Burkay Özgürlük Yolu Dergisi'nde yazdığı yazılarla ve yayınladığı ideolojik teorik kitaplarla TKP, TİP ve DEV - YOL sosyal şovenizmini, Yalçın Küçük ve Doğu Perinçek'in saçma düşüncelerini eleştirdi. 1975- 1980 arası dönemde Kürt sosyalistleri Türk solunun sosyal şoven güçleriyle cebelleşirken Yaşar Kaya kendi işinde, gücündeydi.

Bugün Kürt ulusal sorununun çözümü için federasyonu savunan Yaşar Kaya'dan Şerafettin Elçi'ye kadar herkes Hıdır Murat'ın hakkını vermeli, federasyon tezinin savunusunun ilk onun tarafından dile getirildiğini kabul etmelidir. Sadece Kuzey Kurdistan'da değil, bir bütün olarak Kurdistan'ın dört parçasında, siyasal, programsal düzeyde federasyonu savunan ilk parti TKSP (Bugünkü PSK) dir. Bilindiği gibi İran ve Irak KDP'leri önceleri otonomiye savunuyorlardı. Onlar çok sonradan federasyonu savunmaya başladılar.

Kemal Burkay'ın Hıdır Murat imzasıyla 1972-de yazdığı "Türkiye Şartlarında Kürt Halkının Kurtuluş Mücadelesi" adlı kitapta federasyon tezinin yanısıra, bugün de tartışması yapılan ve kavramsal düzeyde bir karmaşa yaşanan ezen ve ezilen ulus milliyetçiliği üzerine bilimsel tahlil var. Özellikle PKK'lilerin ve kavramsal anlamını kavramayan bazı Türk solcularının ve ne savundukları belirsiz kişilerin Hıdır Murat'ın bu kitabını okumaları gerekir, çünkü onların bu kitaptan öğrenecekleri çok şey var. Ezen ve ezilen ulus milliyetçiliğinin aynı kefeye konulamıyacağı, ezilen ulus milliyetçiliğinin demokratik bir muhtevası olduğu bu kitapta analiz edilip, teorik bir çerçeveye konulmaktadır. Eğer Yaşar Kaya v benzerleri bu kitabı okumaktan mahrum kalmışsa, en

kısa zamanda mutlaka okumalıdır.

Yaşar Kaya'ya bu tarihsel gerçekliği hatırlattıktan sonra, ulusal sorunun bir çözüm şekli olarak federasyon konusundaki görüşlerimi DENG Dergisi okuyucularına kısaca sunmak istiyorum.

Ulusal sorunların çözümünde temel ilke ulusların kaderlerini tayin hakkıdır. Bunun pratikteki çözüm şekli de bağımsızlık ve federasyondur. UKTH'nın hangi çözüm şekline tekabül edeceğini somut koşullar belirler. İster bağımsızlık ister federal yapılanma olsun, her ikisinde devletsel oluşuma tekabül eder. Federasyon da özünde başlı başına bir devlettir. İsmi üzerinde federal devlet ve bu bünyesinde tüm devlet mekanizmasını barındırmakta ve devletsel işleyişle hareket etmektedir.

Avrupa Birliği bünyesinde somut adımların atılması, Afrika, Asya ve Ortadoğu birliğinin gündeme gelmesi, günümüz koşullarına denk düşen en iyi devletsel yapılanmanın federatif yapı olduğu görülmektedir. Demokratik bir zemin üzerinde oluşan özgür ve eşit birliktelikler ulusal, sosyal sorunların çözümünde anahar bir rol oynarlar. Federal yapılanma, demokratik gelişimin ve toplumsal demokrasinin gelişmesinde temel bir zemin teşkil eder.

Her ne kadar her yurtsever Kürt'ün kalbinde bağımsızlık istemi varsa da, bugünkü dünya koşulları ve Ortadoğu'daki mevcut durum Kürt ulusal sorununun federal çözümünü dayatıyor. Bu çözüm iyi bir çözüm. Bu dönemde PKK ve DEHAP dışında, bütün Kürt siyasal güçleri federal çözümlü savunuyor, yani yurtsever demokratından, özgürlükçü sosyalistine kadar herkes bu çözümden yana.

Demokratik federal devlet kendi bünyesinde özerk/otonom bölgeler oluşturarak federal yapıyı eyaletler sistemi üzerinde oluşturmalı. Kendi içersinde özerk olan

eyaletler federal devletin temel dayanağını oluşturmalıdır. Ülkemizin kuzeyi açısından bakıldığında Kürtlüklerinden kimse'nin şüphesi, kuşkusuz olmayan Dersim bölgesinin kendine özgü bazı sosyal, dinsel ve kültürel farklılıkları ve lehçe sorunu var. Dersim bölgesi bir eyalet şeklinde federal yapı içerisinde yer almalı, ama kendi içinde otonom olmalı. Dersim eyaleti yanısıra

Ulusal sorunların çözümünde temel ilke ulusların kaderlerini tayin hakkıdır. Bunun pratikteki çözüm şekli de bağımsızlık ve federasyondur. UKTH'nın hangi çözüm şekline tekabül edeceğini somut koşullar belirler. İster bağımsızlık ister federal yapılanma olsun, her ikisinde devletsel oluşuma tekabül eder. Federasyon da özünde başlı başına bir devlettir

Amed eyaleti, Serhad eyaleti ve Botan eyaleti oluşmalı ve bu eyaletler federal yapının bünyesinde bütünleşmelidirler. DENG dergisinin bu sayısının tümü federasyon, federal çözüm üzerine olduğu için, diğer yazıları da gözönünde bulundurarak yazımı fazla uzatmak istemiyorum.

Yazımı sonuçlandırırken A. Öcalan tarafından ayağı havada bir şekilde tartışmaya sunulan, PKK ve HADEP çevresinde bilinmeyen bir denklem gibi kutsanan kon-federalizm sorununa da kısaca değineyim. A. Öcalan Kürtleri, Kürt aydınları, parti üyeleri ve taraftarlarını hep küçümsemiş, onları küçük düşürücü laflar etmiştir. Şimdi de ortaya attığı ve parti üyelerinin, taraftarlarının birer murit ruhuyla gözü kapalı

bir şekilde kabul ettiği konfederalizm sorunu da, onun tabanını küçümseme, cahil gösterme anlayışının bir yansımasıdır. O bununla taraftarlarına adeta "o kadar geri ve cahilsiniz ki, konfederalizmin neolduğunu bilmeden, kavramadan sırf ben dedim diye, hemen savunuyorsunuz." demektedir.

Federalizm olmadan konfederalizm olmaz. A. Öcalan ve Dehap yöneticilerinin federalizme karşı oldukları, Leyla Zana ve DTH girişimcilerin federalizme karşı veriyensin ettikleri ve adeta histerik krizlerine yakalandıkları bilinmektedir. Onlar federal devlete karşıdır, ama şimdi konfederalizmi savunuyorlar. Federalizme karşı olunurken konfederalizm nasıl savunulur? Bunlar gerçekten ya konfederalizmin ne olduğunu bilmiyorlar ya da A. Öcalan Kürtlerle alay ediyor, kendi müritlerini küçümseyip gü-lünç duruma düşürüyor ve siyasi cahiller de bunu görmüyorlar. Tabi şu da olabilir, A. Öcalan baktı ki Mam Celal Talabani demokratik Federal Irak'ın başkanı oluyor, o da kendini ondan üstün göstermek için (nasıl olsa konfederalizm federalizmin üstünde) o da hiç düşünmeden Mam Celal'e olan hıncından ve kıskançlığından dolayı kendini konfederalizm önderi ilan etti. Dikkat edilirse o kendi kendini şuyum, buyum diye ilan ediyor. Yoksa başkaları gibi seçimle şu, bu olmuyor, kimse onu seçmiyor. O kendi kendini seçiyor.

Federalizm ile konfederalizm birbirini tamamlayan iki öge olarak bir kürsüye benzetilirse, federalizm kürsünün ayakları oluyor. A. Öcalan ayaksız kürsüyü müritlerinin, taraftarlarının önüne sürerek "al size kürsü, oturun." diyor. Konfederalizm savunucuları deselerdi "Kürdistan'ın dört parçasında önce dört ayrı federe devlet oluşur, sonra bunlar bir çatı altında birleşip konfederalizmi oluştururlar." Yani Kürt federe devletlerinden bir konfederal devlet oluşur deselerdi, görüşleri makul görüldü. Ama sen kalk Kürtlere devleti, hata otonomiyle layık görme, ulusların kaderlerini tayin hakını Kürtler için geçerli sayma ve sonra

da kalk konfederalizmi savun ve bunu da çarpıtarak ayaksız, devletsiz bir konfederalizmi Kürtlere uygun gör. Bu istikrarsız bir politik tavır ve davranıştır. Zaten dünyada PKK kadar istikrarsız bir politika izleyen başka bir parti yok.

A. Öcalan kadar bir dediği bir diğerini tutmayan başka bir siyasetçi yok. A. Öcalan mahkemede teslimiyetçi bir tavır sergiledi. Federasyondan otonomiye, Kürtleri hiçbir şeye layık görmedi. Daha sonraki avukat görüşmelerinde de Marksizmi aştığını iddia etti, fakat her ne hikmetse bir türlü Kemalizmi aşamadı. Her hafta Kemalizme methiyeler dizdi. A. Öcalan yeni politikasını, felsefi, siyasi görüşlerini Murray Bookchin, Foucault, Chomsky, Wallerstein, Woodcock gibi felsefi anarşist ve post-modernist, post-marksist teorisyenlerin görüşlerine dayandırarak, felsefi anarşizme ve teolojiye dayalı teorileri harmanlandırıp kendi adına öne sürerek, kendi taban ve taraftarları nezdine sanki yeni şeyler icat etmiş gibi bir görünüm arz etmektedir. Esasında A. Öcalan Kuantum fiziğini dayanak gösterip, bilinemez-ciliği savunurken, felsefi anarşizmin, Bakunin, Kropotkin, Goldman, Blanco vd, felsefi anarşizm ideologlarının devlet karşıtlığı tavırlarına ters düşmektedir. Felsefi anarşizm devleti kökten olarak red ediyor, her türlü devlete karşıdır. A. Öcalan devlet karşıtlığını sadece Kürt devletinin (bağımsız veya federal) oluşumuna karşıtlık olarak sergiliyor. Yoksa o Türk devletine karşı bir tavır sergilemiyor, dahası "demokratik cumhuriyet" savunusuyla kemalist Türk devletini kutsuyor ve ona hizmet etmek için her zaman hazır olduğunu belirtiyor.

Federal çözüm başlıklı bu yazımı yazarken, Diyarbakir'de yüze yakın Kürt aydın, yazar, siyasetçi ve emekçi'nin federal devlet yapılanması için imza kampanyası açmaları ve yayın merkezini İstanbul'dan Diyarbakir'e götüren Dema Nu gazetesinin Diyarbakir'de çıkan ilk sayısının "Kürtler federal devlet istiyor" manşetiyle çıkması, beni sevindirdi.

Çözüm adil olmalıdır...

Kürdistanlı politikacıların veya aydınların taleplerini “kendi kaderini tayin hakkı”ndan aşağı çekmelerini yanlış görüyorum; çünkü zaten bu alt-sınırdır. Federasyon, konfederasyon, bağımsızlık, özerklik vb. Bütün her türlü “çözüm” tartışması ancak bu temel üzerine inşa edilebilir ve bir anlam kazanabilir.

■ Recep MARAŞLI

Bence Kürt ulusal sorununun çözümüyle ilgili tartışılan formüllerin uygulanabilir olması ya da “gerçekçi” olup olmaması değil, adil olup olmaması önemlidir. Çözüm hakkaniyete, adalete dayalı değilse adına ne kadar “gerçekçi!” denirse denilsin zaten çözüm değildir. Ortada bir sorun varsa bu haksızlıktan doğdu, zulümden doğdu. Uygulanabilirlik sadece tarihsel koşullarla ilgilidir. Mücadelede öyle anlar yaşadık ki bırakınız bağımsızlığı, federasyonu tartışmayı, “Kürt, Kürdistan” kelimelerini kullanmak bile “gerçekçi” sayılmıyordu, “Doğu, doğulu” demek daha realist” geliyordu çoğu kişiye...

Şimdi ise babadan oğula birkaç nesil Kürt ulusal mücadelesinde yol kat etmiş bir lider olarak Mesud Barzani, Beyaz Saray’a peşmerge kıyafetiyle kabul edilip Kürtçe

konuşuyor, Kürdistan Federal Bölge Başkanı sıfatıyla resmi olarak ağırlanıyor, ABD Başkanı kendisine "Sayın Başkan!" diye hitap ediyor!..

Kürdistan Yurtseverler Birliği'nin başkanı, Celal Talabani de aynı zamanda Irak Cumhurbaşkanı'dır.. Yeni Irak Anayasası referandumla onaylandığı için artık Kürdistan Federal Bölgesi uluslararası bir meşruiyet kazanmıştır.

Bunlar belki birkaç yıl öncesi için bile "gerçekçi!" sayılmıyabilirdi. Ama şimdi hepsi gerçek!

Kuzey Kürdistan'ın gerçekleri de 20 yıl öncesiyle aynı değildir. Bazı Kürtlerin kendilerine "çok!" gördükleri federasyonu 90'lı yılların başlarında Türkiye Cumhurbaşkanı Özal "Federasyonu bile tartışmaya hazırız!" diyerek ifade etmek zorunda kalmıştı. O zamanlar yükselen bir gerilla mücadelesi vardı. Evet savaş süreci çok acılı ve tahrip edici olmuştur ama, muazzam bir mücadele deneyimi, geleneği, değerleri de vardır. Unutmayalım ki 20-30 yıl önce birkaç yüz kişinin zor bela kutlamaya çalıştığı Newrozlar, bugün siyasallaşmış anlamıyla hemen bütün Kürdistan illerinde, yüzbinlerce kalabalıklar tarafından kutlanıyor. Ne Kürdistan eski Kürdistan'dır, ne de Kürtler eski Kürt!...

Bu malum şeylere işaret etmemin nedeni "çözüm" tartışmalarını sömürgeci statülerin gerçekleri çerperinde konuşmanın

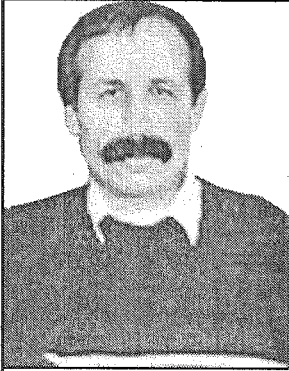
daha iyi olacağını düşünenlere bu gerçeklerin hiç de "ebedi ve değişmez" olmadıklarını hatta Ortadoğu'nun dinamik bir değişim sürecine girdiği ender tarihsel momentlerden birini yaşadığımız bu günlerde hiçbir şekilde statükolara referans yapmanın doğru olmayacağını hatırlatmak içindir.

Bence Kürdistan sorunun adıl, kalıcı ve barışçı bir tek çözümü vardır: O da Kürt ulusunun kendi kendini yönetme, kendi geleceğini kendisinin belirleme hakkının tanınmasıdır. Öncelikle bu "hak eşitliği"nin sağlanması gerekir. Böyle bir hak eşitliği içinde ortak yaşamın çok çeşitli formülleri bulunabilir. Çağdaş dünya bunun çok çeşitli örnekleriyle doludur. Ancak böyle bir eşit haklar koşulu oluşmadan bir "çözüm tartışması" yapmak yanlıştır. Çünkü o zaman çözümü değil, mevcut statükonun (yani Kürtlerin sömürge bile olmayan statüsünün) nasıl evrimleşeceğini tartışmış oluruz. Bu bizim taraf olacağımız bir tartışma değildir.

Kürdistanlı politikacıların veya aydınların taleplerini "kendi kaderini tayin hakkı"ndan aşağı çekmelerini yanlış görüyoruz; çünkü zaten bu alt-sınırdır. Federasyon, konfederasyon, bağımsızlık, özerklik vb. Bütün her türlü "çözüm" tartışması ancak bu temel üzerine inşa edilebilir ve bir anlam kazanabilir.

Selam ve sevgilerimi iletiyor, çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

"Alt kimlik-üst kimlik" ve Kürtler

■ Murzur ÇEM

Alt kimlik-üst kimlik tartışmasının, Kürt sorununun çözümü bakımından gerçekçilikten en uzak yanı ise Öcalan ile Kürtlerin kurduğu ilk kemalist parti olan Demokratik Toplum Partisi (DTP)'nin de sahiplendiği Kürt kimliğinin bireysel bir alt kimlik düzeyine indirgeme çabasıdır. Oysa bu hem tarihi ve toplumsal gerçeğimize terstir ve hem de Kürt sorununun çözümüne şöyle veya böyle katkı sağlamaz.

Son dönemde, Kürt ve Türk basınında yoğun bir "alt kimlik üst kimlik," tartışması sürüyor. Tartışılan şey, aslında 1924'ten bu yana, T.C. sınırları içerisinde yaşayan her kese zorla benimsetilmeye çalışılan "Türk" kimliği ve buna uygun tarzda şekillenen devlet politikasıdır ki işin bu yönü elbet olumludur. Çünkü bu tartışma en azından tabu olmayan, çözüme kavuşturulması gereken bir sorunun varlığına vurgu yapmaktadır.

Ne var ki bu iş yapılırken, bir dizi yanlış şey söyleniyor, bazı şeyler de bilinçli olarak saptırılıyor. Yanlış ve çarpıtma, en başta da konunun "alt kimlik -üst kimlik" şeklinde tanımlanmasında ortaya çıkmaktadır. Kimliklere

yönelik bu tarz bir adlandırma, sosyolojik olarak yanlış olduğu kadar politik açıdan da ciddi sakıncalara yol açabilecek niteliktedir. Bu tasnif, Türkiye'de olduğu gibi pekala ırkçılığa bir kılıf olarak kullanılabilir; haksızlıkları meşrulaştırma aracına dönüş-türülebilir. Bence "alt kimlik- üst kimlik" şeklindeki bir adlandırma yerine kullanılması gereken doğru tanımlama "ortak kimlik - ayrı kimlik"tir, öyle olması gerekir.

Örneğin, islam dininde Hanefilik, Şiiilik ve Şafiiilik olmak üzere üç mezheb var. Bu duruma bakarak müslüman üst, hanefi, şii ve şafii de alt kimliklerdir dersiniz yanlış yapmış olursunuz. Çünkü islam bu mezheplerin üstünde, onlardan farklı özellikleri olan bir şey değil. Her mezhep sahibi için islam, onun mezhebinde ifadesini bulan biçimdir, diğer bir deyişle onun mezhebinin kendisidir. Dolayısıyla da müslümanlık üst kimliği değil, farklı mezhep mensupları bakımından ortak kimliği, hanefilik, şiiilik ve şafiiilik ise mezhep mensuplarının sahip oldukları islam varyantını ya da onların ayrı kimliklerini ifade ediyor.

Coğrafi yönden de durum farklı değil. Mezopotamya, İran, Önasya, Balkan ya da İskandinavya sözcüklerinin her biri, coğrafi bir bölgenin adı ya da kimlik adıdır. Bu bölgeler, üzerinde birden çok ülkenin bulunduğu, birden çok halkın ve dinin yaşadığı coğrafya parçalarıdır. Örneğin, Balkanlarda Bulgaristan, Makedonya, Sırbistan, Romanya, Bosna gibi ülkeler yer alıyor ve bulgar, makedon, sırp, boşnak, romen denilen halklar yaşıyorlar. Balkanlı, bütün bu ülkelerde yaşayan halkları kapsayan ortak kimlik iken, bulgar, sırp, romen ve ötekiler, o halkların kendilerine özgü farklı kimliklerdir.

Cografik bir bölge olduğu, tarihi bir geçmişe sahip bulunduğu ve üzerinde yaşayanlar tarafından da benimsendiği için iranlı, mezopotamyalı, önasyalı, balkanlı ya da iskandinavyalı tanımlaması ya da kimliği, buralarda yaşayan halklar bakımından her hangi bir sorun yaratmıyor. İranlı İran, mezopotamyalı Mezopotamya, balkanlı Bal-

kan, iskandinavyalı İskandinavya olarak bilinen bölgelerde yaşayan halklara ait ortak kimlik adlarıdır.

Sorun ne zaman ortaya çıkıyor? Sorun, halklar üzerinde baskı kurulduğu ve onların rızasına aykırı olarak kimliklerine müdahale edildiği, zorla kendilerine ait olmayan bir kimliği benimsemeleri istendiği zaman ortaya çıkıyor ki Türkiye Cumhuriyeti, son yüz yılda bunu en katı tarzda uygulayan devlet olma özelliğine sahiptir.

Türkiye söz konusu olduğunda, en başta tartışılması gerekenin de bizzat onun adı yani "Türkiye" sözcüğü olduğunu görmek gerekir. Çünkü Türkiye terimi, İran, Balkan, Mezopotamya ve İskandinavya gibi tarihi geçmişi olan bir bölge ya da ülke ismi değildir. 20. Yüz yıldan önceki haritalara bakın, bir ad olarak Türkiye sözcüğüne hemen hemen rastlanmaz. Buna karşın bu gün resmiyette Türkiye olarak adlandırılan coğrafyada, Ege ve Marmara kıyı şeridi için kullanılan bir isim olan Anatolia, Kapadokya, Kilikya, Tırakya, Pontus, Lazistan, Ermenistan ve Kürdistan varlar.

"Türkiye" terimi, Türk milliyetçilerinin, iktidarı ele geçirdikten sonra devlet gücünü kullanarak bu topraklara zorla verdikleri addır. Temelinde Türk ulus egemenliği vardır. Dolayısıyla "Türkiyelilik" ya da "Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşlığı" kavramları, kimilerince ileri sürüldüğü gibi bu topraklarda yaşayan her kes tarafından ortak kimlik olarak benimsenebilecek adlar değiller.

"Türk" kimliğinin de yine, Türkiye Cumhuriyeti toprakları üzerinde yaşayan halklar için ortak bir kimlik adı olmadığı göz önündedir. Neden? Çünkü "Türk" bir ırkın ya da soyun adıdır. Bu bakımdan kemalistlerin sık sık "Türk bir ırk adı değil, T.C. yurttaşlarının ortak kimlik adıdır," şeklinde ileri sürdükleri görüşün gerçeğe hiç bir ilgisi yok. Bilindiği gibi, "Türk" terimi ilk

kez 1924 Anayasası ile T.C. vatandaşlarının ortak kimliği olarak ilan edildi. Eğer bu iddia doğru olsa, bu tarihten önce, "Türk" diye bir ırkın da var olmaması gere-

kir. Oysa böyle bir ırk ya da soy var. Hem de bu soy, T.C.ni kuranlar tarafından, aynı ırkçı anlayışa bağlı olarak "en üstün ırk", "asil kanlı millet", "uygarlıkların babası ırk" vb. komik nitelendirmelerle dünyaya ilan edilen bir ırktır. Türk İstiklal Marşı bile "kahraman ırk" ve iman övgüsü değil mi?

Bir ulus oldukları için Türk kimliğinin Kürtler için bir üst kimlik olamayacağı ama Laz, Çerkez, Süryani, Ermeni ve Arap gibi azınlıklar bakımından bunun olabileceği şeklindeki görüşe de katılmak mümkün değil. Asimilasyon politikasının sonucu olarak kendi kimliğini terk edip "Türk" kimliğini benimseyen ulusal azınlık mensupları elbet var. Hem de düşünilemeyecek kadar çoklar bunlar. Bundan öte, bir etnik grup adı olan "Türk" teriminin başka etnik gruplar için her hangi bir şekilde kimlik adı olması doğal olarak mümkün değil.

Suriye'de yaşayan bir Arabin kimliği Arap iken onun, sınırın bu yakasında yaşayan kardeşi nasıl Türk olabilir ki? Almanya'da yaşayan Türklere kimse siz Türk değil almansınız diyor mu?

Gerçek şu ki T.C. kurulur kurulmaz, yöneticileri tam anlamıyla ırkçı bir poitikayı uygulamaya koydular; öteden beri bu topraklarda var olan farklı halkları ve ulusal azınlıkları, bir çırpıda yok sayıp yasa ile onlara "Türk" dediler. Türk olmayan halkların dillerini, kültürlerini, kimliklerini ve tarihlerini yok saydılar, yasakladılar; onları zorla asimile edip Türkleştirmek için baş vurulmadık zulüm ve terör yöntemi bırakmadılar.

Bu konudaki tartışmalara katılan kimilerinin, anayasanın ilgili maddelerine atıfta bulunmaları ise tam bir komedi örneğidir. Çünkü kimlikler tarih süreci içerisinde belli ortak özellikler üzerine şekillenirler. İnsanların rengi, cinsiyeti ve öteki fiziksel özellikleri nasıl yasalarla belirlenemezse, dinleri ve ulusal kimlikleri de öyle belirlenemez. Yani yasalar Kürde

"Türk" dediler diye Kürt Türk olmaz. Kürt yine Kürttür, Türk ise yine Türk ola-

rak kalır.

Hem yasalarda şöyle ya da böyle yazılıdır diye temel haklar rafa kaldırılmaz. Eğer ortada bir uyumsuzluk ya da çelişki söz konusu ise haklar değil, hakları yok eden o yasalar ortadan kaldırılır. Yoksa bu dünyada haklılığı savunulamıyacak kötülük kalmaz. Çünkü her sistemin kendine göre yasaları var. Her sistemde, yöneticiler eylemlerine kolayca yasal kılıflar bulabilirler. Mustafa Kemal gibi Hitler'in, Stalin'in, Franco'nun ve Saddam'ın yasaları yok muydu?

Alt kimlik-üst kimlik tartışmasının, Kürt sorununun çözümü bakımından gerçekçilikten en uzak yanı ise Öcalan ile Kürtlerin kurduğu ilk kemalist parti olan Demokratik Toplum Partisi (DTP)'nin de sahiplendiği Kürt kimliğinin bireysel bir alt kimlik düzeyine indirgeme çabasıdır. Oysa bu hem tarihi ve toplumsal gerçeğimize terstir ve hem de Kürt sorununun çözümüne şöyle veya böyle katkı sağlamaz.

Bu çerçevede formüle edilen "Kürt kimliği tanınsın" sloganı da yalnız başına bir şey ifade etmiyor. Diyelim ki anayasa değiştirildi ve kimlik adı olarak "Kürt" terimine yer verildi; sonuçta ne değişir? Yani eğer 82 yıldır Kürt halkına karşı sürdürülen ırkçı-şöven uygulamalar sona erdirilmez, onun meşru hakları tanınmaz ise anayasa da Kürde yer vermek ile vermemek arasında fark olmaz.

Kürtlerin durumu ile Balkan ve kafkaslardan gelen ya da getirtilen göçmenlerin durumu arasında paralellik kurmak da son derece keyfi, keyfi olduğu kadar da yanlış bir benzetmedir. Buna soyunanlar, elmalarla armutları toplamaya çalışmak gibi boş bir işin peşine düşmüş oluyorlar.

Çünkü Kürtler, söz konusu göçmen gruplar gibi azınlık değiller. Onlar, Ortadoğunun en eski halklarından biridir. Kürtlerin tarihin çok eski dönemlerine kadar uzanan kendilerine özgü dilleri, kültürleri ve tarihleri var. Bu halk, onca göç ve sürgünlere rağmen bugün hala nüfusun ezici çoğunluğunu oluşturduğu bir ülkeye sahiptir.

Kürt, tıpkı Türk gibi bireysel bir kimlikten öte bir halkın, bir ulusun kollektif kimliğinin adıdır. Kürt sorunu da özellikle de son yüz yılda, yer küremizde en fazla haksızlığa uğrayan, en çok zulüm gören zincire vurulmuş bir halkın sömürgeci boyunduruğu kırması ve özgürleşmesi sorunudur.

Unutmamak gerekir ki Kürtlerin ülkesi onların temsil edilmediği bir konferansta paylaşıldı. 20. Yüz yılın en haksız, en ah-laksızca bölüşüm belgelerinden biri olan Lozan'ın tabii ki hiç bir meşru tarafı yoktur. Zaten 22 Temmuz 1923 günü olmayan sınırların, ondan bir gün sonra, yani 23 Temmuz'da, Kürdistan'dan binlerce km. ötede-ki bu İsviçre kentinde yaratılmasının ne meşru yanı olabilir ki? O nedenle de kimilerinin, bu sınırları bir değişmez olarak kabul etmeleri ve onları kutsallaştırmaları saçma, saçma olduğu kadar da boşa bir çabadır. Tarih, bu güne kadar pek çok "değişmez sınır" söylemine şahit oldu ama hiç birinin "sonsuz dek!" yaşamasına olanak tanımadı. Yenilmez sanılan en güçlü, en şaşalı imparatorluklar bile günü geldiğinde paldır-küldür yıkılıp gitmekten kurtulamadılar.

Kürt sorunun çözümüne kafa yorarken en başta yapılması gereken şey, devletin kutsallaştırdığı tabulardan yakayı kurtarmaktır. Bunların başında ise "üniter devlet" kavramı geliyor. Mevcut sistemin değişmeden devam etmesinin savunular bir yana, değişimden yana olan ve hatta bu yönde harcayanlar bile sıra "üniter yapıya" geldiğinde tıkanıp kalıyorlar. Oysa, sorunları yaratan zaten "üniter devlet" yapısından başka bir şey değil. Hem bir sorunun çözüme kavuşturulmasından yana olacaksınız hem de ona neden olan sistemin devamını

savunacaksınız. Bu tür bir çelişki ya da zik-zak politikasıyla kişi kendisini aldatmaktan öte bir şey yapmaz. Türk aydınlarının, ilerici ve demokrat kesimlerin kendileriyle kemalizm arasına kesin bir çizgi çek-

meleri gerekir. Tıpkı Alman aydınlarının nazizme karşı yaptıkları gibi.

Bu arada, Kürt sorunu üzerine konuşan ve Kürtlere bol bol ders vermeye çalışan Türk entellektüellerinin, bu işi yapmadan önce mutlak surette kendilerini onların yerine koymaları gerekir. Kürtlerin başına gelenler, onların başına gelse ne olurdu, nasıl bir tepki gösterirler acaba?" Kimse unutmamasın ki Türkler kendi dillerini, kültürlerini, kimliklerini, ülkelerini, bayraklarını ne kadar seviyor ve önem veriyorlarsa biz de kendimizinkileri o kadar seviyor, o

kadar önemsiyoruz. Onlar açısından kaderini belirleme hakkı ne kadar önemliyse bizim için de o kadar önemlidir.

Kürtler zincire vurulmuş, kölece bir yaşamı benimsemeye zorlanan ve varlığı sürekli tehdit altında olan bir halk, bir ulustur. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığı, din kardeşliği, alt kimlik-üst kimlik vb. kelime oyunları, diğer bir deyişle alavere dalavere Kürt Memed nöbete mantığıyla bu sorun çözülemeyeceği açıktır. Kana doymayan ve habire tehditler savuran generallerin izledikleri yöntemin, bir çıkar yol olmadığını hayat yeterince kanıtlamış bulunuyor. Kürt halkı, kaderini serbestçe tayin etme hakkına sahip olur ve pratikte de bunu gerçekleştirebilirse Türk halkı bundan nasıl bir zarar görür? Hem, birilerinin çıkarlarına uygun düşmüyor diye bir halkın özgürleşmesinin karşısına dikilmenin haklılığı savunulabilir mi?

Kimsenin kuşkusu olmasın ki, tabular ve korkular bir kenara bırakıldığı zaman her iki halkın zinde güçlerinin bir araya gelerek her bakımdan eşit koşullara dayalı yeni bir politik model üzerinde anlaşmaları pekala olanaklıdır. Yeter ki her kes kendisi için istediklerini başkası için de istemeyi içine sindirebilsin, birilerinin başkalarına baskı uygulama, onlara zulm etme hakkına sahip olmadığını kabul edebilsin.

İki nokta üst üste, biri altta biri üstte Alt kimlik – Üst kimlik

■ Çetin TAŞÇI

Başta Anayasa olmak üzere sayısız yasa Kürt dilini, kültürünü ve bir bütün olarak varlığını inkar eden bir temel üzerinde yapılanmıştır. Bu ise ülkemizin çokuluslu toplumunun gerçekliğine uymuyor. Bu yapının dayanağı Anayasa da olsa, Nutuk'tan alıntılar da olsa ve hatta Kur'an veya İncil olsa da pek fark etmiyor. Bu yapı sakat ve kangreni ağır-laştırıyor.

Kimlik

Kimlik kavramından kimin ne anladığını tek tek anlatmaya kitaplar yetmez. Ama buna girmeden önce küçük birkaç ayrıntıya girerek böylelikle yazıya başlamış olalım. Kimlik bir varlığın başka varlıklardan ayırt edilmesini sağlayan ve onu tanımlamakta belirleyici olan bir özelliktir. Burada öznemiz olan insanı alacağız. Bir varlık bunlardan birisini veya birkaçını seçerek kendisini tanımlamak yoluna gider. Cinsiyet ile ilgili bir araştırmada kendi dinsel kimliğini değil cinsel kimliğini ifade edersin. Dinle ilgili bir tartışmada Müslüman, Hristiyan veya ateist gibi kavramlarla kendini tanımlarsın. Belli bir mesleki gruba ait olmak, toplumsal katmanda yer almak, iyi, başarılı, kötü, başarısız bir gruba dahil olmak vb. vb.

Ama bu ayırt ediciliği benimserken aidiyet duygusu ilk

planda yer alıyor. Türkiye’de doğmuş ve T.C. vatandaşı olan birisinin sırf nüfus kayıtlarına Müslüman olarak tescili pek bir anlam ifade etmiyor. Kendisini ateist veya tanıya inanıp da islama inanmayan birçok T.C. vatandaşı resmi belirlemeye karşın kendisini İslam kimliğinde bulmuyor. Veya daha uç bir örnek; kendisini kadın olarak hissedén bir Bülent Ersoy’un cinsel kimliğini belirlemeye ne yasaların ne de devlet ve kişilerin hakkı vardır. Onlar belirlese bile önemli olan onun kendisini nasıl tanımladığı ve bu tanımlamada kendisini bulup bulmadığıdır.

Kimlikler ebedi değildir ve değişim gösterebilirler. İnsanlar cinsiyet, dini, ideolojik, toplumsal tabaka vb. hemen hemen bütün kimliklerini değiştirebilirler. Bu dayatma ile olabileceği gibi özgür iradeyle de olabilir. Zorla Araplaştırma baskıya dayalı olduğu halde, Türkmen, Kürt, Fars birisinin kendisini her şeye rağmen belirli bir tarihsel süreçten sonra Arap hissetmesi gönüllülük temelinde olabilir. Özellikle şuan Avrupa’da olduğu gibi göçmenlik sürecinde bu durum entegrasyon-izolasyon-asimilasyon üçgeninde belirginleşiyor. Entegrasyon gönüllülük temelinde oluyor, asimilasyon zorla (sadece şiddet bağlamında anlaşılmasın), izolasyon ise hem gönüllü hem de zorla olabilir.

Burada kimliğin üç unsuru belirginleşiyor;

- a) ayırt edicilik
- b) aidiyet duygusu
- c) değişkenlik

Türk kimliğinin kapsa(ma)yıcılığı

Daha önceleri de sıkça tartışılmasına karşın Başbakan Erdoğan’ın arkasında durma dirayeti gösteremediği konuşmasının ardından -şimdilik kaydıyla- basında alt kimlik – üst kimlik tanımları ve ‘Türk’ sözcüğünün kapsama alanının hukuksal ve sosyolojik boyutu masaya yatırıldı. Bunlara kısmen de olsa değinmekte yarar var.

Öncelikle temcit pilavı gibi sunulan ama buram buram ırkçılık kokan ‘Ne mutlu Türküm diyene’ vecizesi üzerinde durmak gerekir. Birincisi bu söz Türkiye toplumun çok

çeşitli olması gerçeğini bir yana bıraksak dahi rencide edicidir. Türk olmak başlı başına mutlu eden bir şey değildir. Bir Türk yoksul, stresli, borçlu olabilir; ağır ve ümitsiz bir hastalığa yakalanabilir; iktidarsızlıktan dolayı eşi ile sorun yaşıyor olabilir; ve hatta aşk acısı içinde depresyon geçirip bilmem kaçınıcı Boğaz Köprüsü’nden atlayıp intihar edebilir. Çünkü bu durumlardan dolayı mutsuzdur ve yaşamakta pek bir anlam bulamamaktadır. Türk olmak onu mutlu etmeye yetmiyor. Mutluluk kuru gürültü veya hamasi sözlerle olmuyor.

İkinci bir açıdan baktığımızda Türkler dışında herkesin mutsuz olmaları gerekir, çünkü onlar ‘maalesef’ Türk değiller. Kişi başına düşen milli gelirleri 20 – 30 bin dolar ve daha fazla olan diğer ulusların mutsuzluğunu anlamakta ciddi sıkıntılar yaşarız sanırım. Ama kardeşim bu da onların suçu, onlar da Türk olsaydı ve her biri dünyaya bedel olsaydı yani!

Ama en önemlisi üçüncü açıdır; Türk sözcüğünün ırki bağlamda değil de duygu ve vatandaşlık bağlamında bir kavram olduğuna en büyük kanıt bu vecize imiş. Yani M. Kemal bu sözü söylerken Türk, Kürt, Arap, Çerkez vb. ayrımı yapmamış herkesi Türk olarak görmüş ve bu da hoşgörü, kaynaşmışlık gibi meziyetlerin göstergesi imiş ve bunun yerine Kürt kimliğini öne çıkartmak azınlık ırkçılığı imiş. Pes yani! Portakal kasesinin içine limon ve elmayı da katacaksın ve müşteriye hepsini portakal diye yutturacaksın. İyi de Kürde Kürt, limona limon demenin sakıncası ne acaba? Ya da böyle bir yutturmacanın mantığı ne olabilir? O halde bütün yaşananları tersten alıp değerlendirsek ve dolayısıyla Türkiye’nin yerine Kürdistan, Türkçe yerine Kürtçe ve Türkler yerine de Kürtleri koysak ne dersiniz? Size de garip gelmiyor mu acaba? (Daha ayrıntılı ve benzeri bir vurgu için Ahmet Altan’ın Atakürt yazısı çarpıcı bir referans)

Ama Türk kavramının kapsama alanını genişletmek sadece ve sadece kendileri için kriz anlarında aklına geliyor ve bu kapsayıcılığın gereği yapılmıyor. Almanya’da ‘Al-

manya Almanlarıdır' sözünün yasak olduğunu ve başta solcular olmak üzere her Türkün buna karşı çıktığını hepimiz biliyoruz. Göçmen olarak bulundukları halde bu söz onların zoruna gider. Ama buna rağmen 'Türkiye Türklerindir!' sözü pek yadırganmaz ve bu başlığı atan gazete okunurken pek kimseler rahatsız olmaz. Oysa Kürtler Türkiye'de göçmen değildir ve onlar kendi topraklarında bin yıllardır yaşıyorlar. Ama sorun iğneyi kendimize batırmak olunca maalesef binbir dereden su getirir, saçma sapan gerekçeler buluruz.

Eğer Türk sözcüğü ırki anlamda değil de kapsayıcı ve kucaklayıcı anlamda kullanılmış olsaydı bakınız bu ülkede ne olmazdı.

a) Türklerin tarihte ilk kurduğu devletlerden bahsederken sadece ırk olarak Türklerin kurduğu kabul edilen devletler sayılmazdı, biraz zahmet edip tarihteki Kürt devletleri de ders kitaplarına girerdi. Cumhurbaşkanlığı forsuna başta Mahabat Kürt Cumhuriyeti olmak üzere birçok Kürt devletini temsilen birer yıldız eklenirdi.

b) Lozan'a Türkleri ve Kürtleri temsilen gelmiş olmayı belirtmeye gerek yoktu, çünkü Türk kelimesi zaten ikisini de kapsıyordu.

c) Türklerin dışındaki Müslüman ve gayrimüslim grupların kamuya açık yerlerde kendi dillerini konuşmasını önlemek amacıyla, vapurlara, tramvaylara, camekânlara 'Vatandaş Türkçe Konuş!' yazılı pankartlar asılmazdı. (Aktaran: Ayşe Hür, Radikal, 30.06.05)

ç) Türklük bir kucaklayıcı kavram olsaydı Mustafa Kemal Atatürk 1931'de Adana Türk Ocağı'nda "Türk milletindenim diyen insanlar, her şeyden evvel ve mutlaka Türkçe konuşmalıdır. Türkçe konuşmayan bir insan Türk harsına, camiasına mensubiyetini iddia ederse buna inanmak doğru olmaz" demezdi. Bu kutsal kavram madem Kürtleri de kapsıyor, varсын insanlar Kürtçe de konuşsun, ne olacak?

d) Kucaklama -tabiki şehvet duygusu içermiyorsa- M. Kemal Türklüğü böyle tarif

etmezdi: "1931'de Atatürk'ün emriyle yazılan 'Medeni Bilgiler' adlı yurttaşlık bilgisi ders kitabında, 'millet'i tarif ederken din-den hiç bahsedilmez, hatta İslamın Türkleri uyuşturduğu yazılır. 'Millet'i oluşturan unsurlardan birinin 'ırk ve köken birliği' olduğu vurgulanır!' (sf. 13, aktaran: Taha Akyol, Milliyet, 12.12.05) Taha Akyol aynı yazıda bu tesbiti yapıyor: 'Bu, Türkiye'nin tarihi ve toplumsal gerçeğine uygun bir tarif değildi. Laikliği yerleştirmek için düzenlenmiş bir tarifti. Bir de Balkan facialarını yaşamış olduğumuz için Atatürk nesli 'ırken ve harsen müttehid' ve 'mütecanis' bir toplum özlüyordu, kitaptaki tarifi de öyle yaptılar.

Ama bugün ulus birliği için 'ırk ve köken birliği'nden bahsedilebilir mi?!

e) 1934-1936 arasında 843, 1959'dan itibaren de yaklaşık 12 bin yerleşim yerine Kürtçe, Rumca, Ermenice, vb. isimler yerine Türkçe adlar verilmezdi. (bkz. A. Hür)

f) Eğer Türk hepimizin ortak adı olsaydı, Türki Cumhuriyetler ve Türkmenler için yırtınıp, Iraktaki bir Kürt devletine karşı çıkmaz, onlar için her gün imha ve engelleme planları yapmaz, tam tersine onu tüm gücümüzle desteklerdik. Soydaş değil miyiz?

g) Türk kavramı kapsayıcı ve kucaklayıcı olsaydı, onun dilinin diğer dillere üstünlüğü sağlamak için ırkçılık yapılmazdı, tam tersine mesela Kürtçe'nin de gelişimi sağlanırdı. Yoksa ne diye Türkiye'deki tüm halk gruplarının aslında Türk olduklarını iddia eden 1933 tarihli Türk Tarih Tezi ile tüm kültür dillerinin kök dil olarak Türkçe'den türemiş olduğunu iddia eden 1936 tarihli Güneş-Dil Teorisi oluşturulsun.

h) Bunlar saymakla bitmez.

Bütün bunlara karşın başta Kürtler olmak üzere 'ötekiler' kendisini Türk olarak hissedecekler mi? İsteyen ediyor ve basınınızın mümtaz kalemleri onları her gün çarşaf çarşaf veriyor. 'Arnavut veya Arap kökenliyim ama Türk olduğum için gurur duyuyorum' türünden sayısız örnekler.

Ama ben kendimi hiçbir zaman Türk hissetmedim. Belki ülkede cumhurbaşkanı olmak hakkım dahi var ama ben Türk olarak değil Kürt olarak tanımlanmak istiyorum. Bu Türkleri veya Türklüğü beğenmemek veya aşağılamak anlamında algılanmamalı ama ben bütün ağaçlara kavak denilmesini doğru bulmuyorum ve kendimi ulusal aidiyet bağlamında Kürt olarak tanımlamayı rahatlatıcı buluyorum. Ama bunu tekrarlamak gereği duyuyorum ki kimlik bir aidiyet meselesidir. Eğer bir Çerkez veya Arap Türk milliyetçiliği yapıyorsa varsın yapsın, çünkü kendisini Türk hissediyor. Bunları kalıplara sokmanın bir anlamı yok. Bundan dolayı da kendisine derin bir saygı duyduğum Abdülmelik Fırat'ın son dönem özellikle bazılarının provokasyonuna gelip bu türden beyanat vermesine bir anlam vermek oldukça güç.

Üstelik ne kadar Türk'üm de desem gün gelir bana hakaretmiş gibi 'sen Kürtsün!' diyecekler. Size bir anımı anlatayım: Seksenli yılların sonlarında üniversitede okurken dekanla bir görüşmem olmuştu. Nereli olduğumu sorma gereği duydu nedense. Ben de Konyalı olduğumu söyleyince, tekrar tekrar sordu. Dekanın sıkıntısını anladım ve 'sanırım Kürt olup, olmadığımı soracaksınız.' deyince 'Estağfurullah!!' dedi kendisi. 'Evet Kürdüm ama Konyalıyım. Bu soruyu rahatça sorabilirdiniz, bunu bir hakaret telakki etmiyorum' diyerek bir başka kimliğim olan Konyalılığı da ekledim. Meğer beni K harfindeki vurgumdan anlamış. (Not: Kürtçe'de K'nın yanı sıra genizden çıkan ve Q ile yazılan bir ses vardır ve Kürtler Türkçe konuşurken bazen isteyerek veya istemeyerek K ile Q'yı karıştırır.)

Ayşe Hür'ün adı geçen yazısından bir alıntı iyi gider şimdi: (Ama bu iç burkan uyum çabalarına rağmen ırkçı Cevat Rifat Atilhan "Yahudilerin Türkçe konuşması, dünya kadar güzel Türkçe'mize ve tatlı şivemize bir tecavüzdür" diye karşı çıkarken, Orhan Seyfi Orhon ise "Sakın Türkçe konuşma sahte vatandaş! Bir gün gelip de seni özünden, yüzünden tanıyamazsak bile, bari

sözünden tanıyalım" diye haykırıyordu.)

Bir ülkedeki bütün etnik gruplara tek bir isim verilmesine örnek olarak Alman vatandaşlığına geçen Türkler sayılıyor; 'Türk kökenli Alman'.

Almanya'da vatandaş olmuş göçmenler 'ben Alman'ım' demez, kimisi 'Alman vatandaşı', kimisi ise 'Almanya vatandaşı' kimliğinde bulur kendisini. Birlik 90/Yeşiller Avrupa Parlamentosu Milletvekili de bu konuda haklı olarak arayış içinde olacak ki bir dönem kendisini 'Bundesrepublikaner' (Federal Cumhuriyetli) olarak tanımlıyordu. Bu tanımlamalar halen şu ya da bu ölçüde tartışılıyor. Ama: İyi de Türkler ve diğer gruplar göçmen olarak geldiler buraya. Üstelik orada göçmenlerin dilleri okullarda bile okutuluyor. Ama bir noktaya dikkat çekmekte yarar var, Kürtler ne göçmen ne de azınlıktır. Nüfusu 20 milyonu aşan ve bin yıllardır bu toprakları mesken edinmiş bir halktır. Ayrıca ABD'de oturanların kendisine Amerikalı dediği ise bir başka komedi. Amerika bir etnik unsurun adı değil, bir coğrafyanın adıdır.

Özcesi hiç kimsenin kılıf aramasına gerek yok. Alt kimlik – üst kimlik tartışması üst olarak tanımlananı (Türk) yüceltmek, alt olarak tanımlananı aşağılamaktır. Bunun kabulünü Kürtlerden beklemenin dürüstlükle hiçbir alakası yoktur. Olsa olsa yaraları kangrenleştirir, barış içinde bir arada yaşamayı zorlaştırır.

Yasalarla kimlik ve resmi dil tespiti

Darbe anayasasına göre Türkiye Cumhuriyetine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür. Daha önce de aynı anayasada bu vatandaşların anadilleri tespit edilmişti. Düşünün benim annem tek kelime Türkçe bilmeyecek, ben okulda öğrenmek zorunda kalacağım ve benim anadilim Türkçe olacak. Darbeci generallerden başka bir şey beklenmezdi ama bu darbelerin darbesini yemiş politikacıların bu anayasaya sığınmasını anlamak mümkün değil.

Anayasanın tek bir maddesi değil birçok maddesi bu ülkeyi Türk Cumhuriyeti, vatandaşlarını da Türk Milleti olarak tanımlı-

yor. Türk kültürünü korumak, tarihini araştırmak vb. sözlerde -inanın hiçbir politik niyet bulunmadan söylüyorum- kendimi bulamıyorum. Bu aidiyet duygusunu zorlama zulümden öte birşey değildir.

Kıbrıs'ta bir anayasa düşünün ve bütün Kıbrıslıları Rum olarak tanımlasın ve ülke adı da Rum Cumhuriyeti olsun. Resmi dil de Rumca olsun. Türkçe özel kurslar açılabilir ama dünyanın engeliyle karşılaşsın. Türkler itiraz edince de biz Rum derken etnik bir unsur kastetmiyoruz desinler. Türklerin yoğun olarak bulunduğu yerlere, dağa taşa 'Ne Mutlu Rum'um diyene', 'Rum Cumhuriyeti Rumlarındır' yazılsa, Türk çocukları her sabah okulda derse girmeden önce 'Rum'um, doğruyum, çalışkanım,...' demek zorunda kalsa.....

Size 12.12.2005 tarihli komik ama düşündürücü bir haber aktarayım: 'Muğla Üniversitesi'nde Arapça konuşurken Kürtçe konuştuğu sanılan bir öğrenci bıçaklandı.' Ne yani o öğrenci Kürtçe konuşmuş olsaydı hak etmiş mi olacaktı?!

Yasalarda resmi dil belli: Türkçe. Abdullah Öcalan'dan tutun Sırrı Sakık'a kadar birçok kişi resmi dil konusunda sorun görmüyor. Eğer Kürtler de bu ülkenin asli unsuru ise onların dili de resmi dil olarak kabul edilmek ve eğitim öğretimde gerekli yerine kavuşmak zorundadır. Anayasanın bazı maddeleri değişmiyormuş. Bal gibi değişir. Hiç kimsenin böylesi bir yaşamsal sorunda anayasayı veya başka bir yasayı referans ve frenleme mekanizması olarak göstermeye hakkı yok.

Bakınız Hürriyet gazetesinden Özdemir İnce neler anlatıyor: (Anayasa'nın "Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi" ile ilgili 42.maddesini okuyalım: "Türkçe'den başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez." Anayasa'nın değişmez 3.maddesine göre resmi dil Türkçedir. Yani Türkiye Cumhuriyeti'nde bütün okullarda eğitim ve öğretim dili Türkçe'dir. Bu durumda Kürtçe'nin eğitim dili olmasını istemek, Kürtçe'nin ikinci resmi dil olması istemek

anlamına gelmiyor mu?)

Özdemir İnce, Altınur Kılıç, Cüneyt Ülsever, Hasan Pulur vb. yanı sıra sol tandanslı 'Türk Solu' dergisinin yazarı Kuzey Fırat bakınız ne diyor:

'İş o noktaya varmadan, devletin gerekli önlemleri alması, her ne pahasına olursa olsun gelişmelere anında müdahale etmesi kaçınılmazdır. Bu iş, hükümete, sivil toplum örgütlerine, siyasi partilere bırakılmayacak kadar hassastır. Devleti koruması gerekenler, görevlerini yapmayacaklarsa, devleti koruyacak birileri mutlaka çıkacaktır! Aslolan, haritadan silme kararlılığını gösterebilmektir.'

Lafı uzatmaya gerek yok. Başta Anayasa olmak üzere sayısız yasa Kürt dilini, kültürünü ve bir bütün olarak varlığını inkar eden bir temel üzerinde yapılmıştır. Bu ise ülkemizin çokuluslu toplumunun gerçekliğine uymuyor. Bu yapının dayanağı Anayasa da olsa, Nutuk'tan alıntılar da olsa ve hatta Kur'an veya İncil olsa da pek fark etmiyor. Bu yapı sakat ve kangreni ağırlaştırıyor.

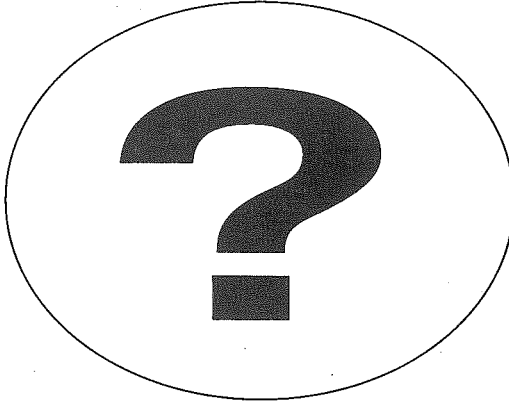
Peki ya çözüm?

Türk bir etnik unsurun (halk, millet veya ırk ne dersiniz deyin) adı ve Türkçe de onun dilidir. Kimse varlığı kendinden menkul kapsayıcılıklarla, kucaklamalarla kamuoyunu oyalamasın. Kürtlerin Türklerden, Kürtçe'nin de Türkçe'den aşağı kalır yanı yoktur. Eğer bu ülke için bizimde kanımız dökülmüşse Türklerin nesi varsa benim de aynısı olacak. Bunun lamı cimi yok. Formül mü arıyorsunuz? Olası formülleri tek tek tartışabiliriz kamuoyunda. Bunun için öncelikle gerekli özgür tartışma ortamının sağlanması lazım. İki cumhuriyetli Federasyon bana en mantıklı geleni olsa da son 20 yıldaki demografik değişimlere bakılarak eyalet sistemi de tartışılır. Bunların yanı sıra yetkileri genişletilmiş yerel yönetimler vb. de tartışılabilir.

Formüller çoktur. Ama bütün bunlar için çözüm iradesinin samimi biçimde ortaya konması ve bölünme paranoyalarının terk edilmesi gerekiyor. Gerisi inanın çok kolay.

AB'ye de giriyoruz, neden ayrılalım?..

Sayın Serdar Sağlam'ın sorularına cevaplar:

Türkiye'de Kürtler ve Kürt sorunu konusunda yerleik korkuları ifade eden ve PSK'nin bu sorulara verdiği cevapları içeren yazıyı "www.kürdistan.nu" sitesinin PSK Bülten bölümünden aldık, ilgi ile okuyacağınızı umuyoruz

Okurumuz Serdar Sağlam, mektubunda şöyle diyor:

Merhaba! Ben Serdar Sağlam. 21 yaşımdayım, üniversiteyi yeni bitirdim, mesleğim olan denizcilikle ilgilenen bir kişiyim. Türkiye'de Adapazarı'nda oturuyorum. Sık sık sitenizi ziyaret ediyorum.

Ben herşeyden önce Müslüman, ondan sonra Türküm. Benim için, eğer bir kişi benim dinimdense onun hangi milletten olduğu o kadar önemli değil. Zaten herkes aynı milletten olacak diye bir kural yok. İstemem de zaten..

Ben ülkemın önce kendi bölgesinde, daha sonra küresel çapta bir lider olmasını isterim. Onun için Türkiye'nin başta Kürt sorunu olmak üzere diğer sorunlarını (türban sorunu, ekonomik sorun, işsizlik

v.s.) çözmesini isterim. Öyle ki Türkiye en azından bölgede etkin bir güç olsun.

Tüm önyargılarımı bir kenara bırakarak sizlerden merak ettiğim şeyleri açıklamamızı istiyorum.

1. Türkiye'nin toprak bütünlüğü bozulmadan Kürt sorununun çözümü için neler yapılmasını önerirsiniz?

Sayın Sağlam,

Biz de her insanın dini inançlarına saygı duyarız. Ülkemizin insanları Müslüman, Hristiyan, Yezidi gibi değişik dinlerden; Alevi, Sünni gibi değişik mezhep ve inançlardan olabilir; bizce fark etmez. Sizin deyişinizle, "aynı millettten olmak şart olmadığı" gibi, aynı dinden olmak, hatta dindar olup olmamak da şart olmamalı. İnsanlar din konusunda, birbirlerinin inanç ve düşüncelerine saygılı oldukları sürece sorun yoktur, birarada barış içinde yaşayabilirler.

Sorunuza gelince... "Türkiye'nin toprak bütünlüğü" diyorsunuz. Açık konuşalım: "Türkiye" adı, "Türklerin yurdu" anlamında etnik bir addır. Oysa "Türkiye Cumhuriyeti" devletinin sınırları içinde yaşayan her kes Türk değil. Örneğin biz Kürdüz ve ülkemiz de Kürdistan. Daha Türkler Anadolu'ya ayak basmadan Kürtler bu ülkede, kendi yurtları olan Kürdistan'da binlerce yıldan beri yaşamakta idiler.

O zaman neden "Türkiye" diyoruz? Bu ad Cumhuriyet'in kuruluşu ile, yani 80 yıl önce ortaya çıktı. Daha önce "Türkiye" adında bir ülke yoktu. "Türkistan" diye bir ülke elbet vardı elbet, o da Hazar'ın doğusunda...

İşte ilk büyük yanlışlık ve haksızlık bu. Anadolu ve Trakya'yı, kapsadığı halkları yok sayarak hepsini Türk saymak, ülkelerini Türkiye diye göstermek... Sonra da ülkenin demografisini, yani nüfus yapısını buna uydurmak için,

Birinci Dünya Savaşı'ndan başlayarak Bulgarı, Rumu, Arnavudu sürmek, Ermeni'yi yok etmek ve Kürtleri yok saymak, ikide bir tırpandan geçirmek, sağa sola sürmek...

Bunu doğru ve adil bir tutum sayabilir miyiz? Bir ülke kışla değil ki tek renge sokasınız, hepsine haki giydirirsiniz...

Cumhuriyetle birlikte eğer eşitlik temelinde ve ülke gerçeğine uygun bir siyasi ve idari yapılanma sağlanabilseydi, bu halklar ve milliyetler, dilleri, inançları ne olursa olsun, yan yana, kardeşçe yaşayabilirlerdi. Devletin ve ülkenin adı da ona uygun olurdu.

Bir başka deyişle, ayak ayakkabıya uydurulmaz, ayakkabı ayağa uydurulur. Oysa bizim köşkerler demirden bir ayakkabı yapmışlar ve ona uyduracağız diye ayağı örs üstünde çekileyip duruyorlar; testere ile kesiyorlar, biçiyorlar!

Öte yandan geçmiş, günahı-sevabıyla doğru biçimde öğrenmek hakkımız olsa bile -ki öyledir- onu geri getiremeyiz. Ama bugünün koşullarında Kürt sorununu çözeceksek ve eğer şu mevcut sınırların içinde birlikte yaşayacaksak, bunun yolu eşitlik temelinde federatif bir yapıdır. Bugün ülkede nüfus olarak iki büyük halk, iki ulus var: Türkler ve Kürtler. Bir Kürt-Türk federasyonu oluşturalım. Diğer halklar da varlıkları oranında kültürel ve etnik haklarına sahip olsunlar. Böyle bir durumda ülke bölünmez. O zaman devlet yalnız Türklerin değil, Kürtlerin de olur.

Bazıları federasyonu, hatta otonomi (özerkliği) bile bölünme gibi gösteriyorlar. Bunlar demagoji yapıyorlar. Dünyada federal yapı taşıyan birçok ülke, onlarca devlet var. ABD, Kanada, İngiltere, Almanya, Belçika, İsviçre, Rusya Federasyonu, Çin bunlardan birkaçı...

2. Diyelim ki devlet Kürtlere okul-

da, işyerinde, mecliste, kendilerini rahatça ifade etmelerini sağladı ve

lişmesi için, hem de bütün bunlar Kürtlerin durumuna olumlu etki yapacağı için, Türkiye'nin AB üyeliğinden yanayız.

Kürtçe de Türkçe gibi resmi dil olmalı. Okullarda anadilde eğitim yapılmalı; yani ilkokuldan üniversiteye kadar Kürt dilinde okullar olmalı.

Kürtlerin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu illerde, Kürdistan'da yerel parlamento ve hükümet olmalı.

Ortak merkezi parlamento ve hükümette, dış temsilciliklerde Kürtler nüfusları oranında temsil edilmeli.

sizler kendi isimlerinizi ve köy adlarınızı Kürtçe ifade edebiliyorsunuz.. Peki bundan sonra siz de AB'nin Türkiye'nin önüne yeni yeni şartlar sürdüğü gibi Türkiye'den yeni yeni açılımlar bekleyecek misiniz?

Avrupa Birliği'nin bir hakkı var, bunun gereğini tüm üye ülkelerden istiyor. Üye olmak isteyen Türkiye'den de istenenler aynı şey. İnsan hakları, azınlık hakları, sosyal, ekonomik, ekolojik normlar... Yani, bazılarının iddia ettiği gibi, "her gün yeni yeni şeyler" değil. Elbet bunlar arasında Kürtleri de ilgilendiren ve uygulandığı zaman Kürtlerin durumunu iyileştirecek olan bir hayli şey var. Biz hem Türkiye'nin demokratikleşmesi, ekonomik ve sosyal olarak ge-

Ama, "Kopenhag Kriterleri" de denen bu kriterler tek başına Kürt sorununu çözmenin ölçüsü olamaz.

Kürt sorunu çok daha geniş boyutlu bir sorun, bir ulusal sorun. Biz üvey evlat değiliz, Türk halkıyla eşitlik istiyoruz. Hizmetçi değiliz, sofrada eşit insanlar gibi oturmak istiyoruz.

AB üyeliği söz konusu olsun olmasın, Kürt sorunu ancak bu anlayışla, boyutlarına uy-

gun olarak çözülebilir.

Kendi isimlerimizi, köylerimizin adını kullanabilmek, elbet çok sayıdaki istemlerimizden sadece biri-ikisi. (Düşünün ki bu ülkede bunlar bile yapılmış; adlarımız ve ülkemizin coğrafi adları, köylerimizin adı bile yasaklanmış, değiştirilmiş; bu olacak şey mi?..)

Kürtçe de Türkçe gibi resmi dil olmalı. Okullarda anadilde eğitim yapılmalı; yani ilkokuldan üniversiteye kadar Kürt dilinde okullar olmalı.

Kürtlerin nüfusun çoğunluğunu oluşturduğu illerde, Kürdistan'da yerel parlamento ve hükümet olmalı.

Ortak merkezi parlamento ve hükümette, dış temsilciliklerde Kürtler nüfusları oranında temsil edilmeli.

Kürt halkı yeraltı ve yerüstü kaynaklarından yararlanmalı. Bölgede ekonomik ve sosyal gelişmeye destek olunmalı. (Çünkü yıllarca köstek olundu.)

Bunlar olursa ayrılmak için neden kalmaz. Sizin deyişinizle, ülke bölünmez. Ama bir taraf baskıyı ve eşitsizliği sürdürmekte ısrar ederse, ayrılma düşüncesi kadar doğal bir şey olamaz. Biz Kürtler de en az Türkler kadar onurlu insanlarız; köleliğe, baskıya, aşağılanmaya boyun

eğmeyiz.

3. Kürt sorununun çözümü için kim muhatap alınmalıdır veya illa biri muhatap mı alınmalıdır?

Sorunun muhatabı kimse onlar muhatap alınmalıdır, sorunun tarafı Kürtlerdir.

Eğer Türk devleti bu sorunu gerçekten çağdaş örneklerle, adalet ilkelerine göre çözmek isterse muhatap bulmak hiç zor değil. Önce Kürt sorununun serbestçe tartışılmasını engellemekten vazgeçmeli ve tam bir örgütlenme özgürlüğü tanımalı. O zaman legal planda Kürt siyasi örgütleri sahneye çıkacak, serbest seçimlerde temsil yeteneği olanlar belirecektir. Onlarla oturulabilir.

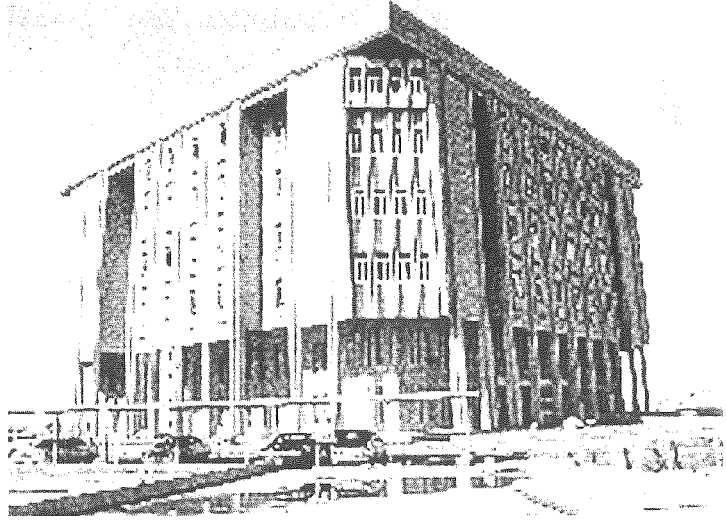
Oysa bu ülkede Kürt adıyla ve Kürt sorununun çözümünü programına koyan partilerin kurulması hala yasaktır. Onu bırakın, siyasi partiler yasası, ülkede başka bir dil ve kültürün varlığından söz etmeyi bile yasaklıyor.

Bu ülkede yıllardır Kürt sorunundan söz ettikleri, çözüm istedikleri için, Kürt adını taşımasalar ve Kürtler için çok az şey isteseler bile, bir dizi siyasi parti kapatıldı.

Hiçbir ülkede olmayan şu yüzde 10 barajı bile, devletten farklı düşünen Kürtlerin ve partilerin parlamentoya girmelerini engellemek için.

Yani çözüm için önce yolu açmak lazım.

Ama çözüm istemeyenler suyu yokuşa sürüyor; yasakları engelleri sürdürüyor, muhatap olabilecekleri bir bir tasfiye ediyor, sonra da "teröristlerle masaya oturmayız!" edebiyatı yapıyorlar.

Aslında terör de kendi eserleri. Bu ülkeyi dünden bugüne yönetenler bizzat kendileri Kürt halkına terör uygulamalarıydı, hak ve özgürlük tanısalar, ne "terörist" olurdu ne de Kürt sorunu.

4. Kuzey Irak'ta (sizin deyiminizle Güney Kürdistan'da) oluşacak bir

Kürt Devletinin Büyük Ortadoğu Projesi kapsamında sadece ve sadece Amerika'nın çıkarlarına alet olacağını düşünmüyor musunuz? Başkalarına alet olan bir devlet sizce ne kadar özgürdür?

Şu anda Irak'ta oluşan bağımsız bir Kürt devleti değil, Irak bütünlüğü içinde bir federe Kürdistan. Yani Irak federal bir devlete dönüşüyor, Kürtler de onun bir parçası. Demek ki federasyonla ülke bölünmüyor. Ama federasyona ve demokrasiye karşı olanlar, Kürtlere federal bir yapı içinde eşit haklar tanımak istemeyenler eğer bunu engellerse, o zaman Kürtlerin ayrılıp Güney Kürdistan'da kendi bağımsız devletlerini kurmaları haklarıdır. Başka ne yapsınlar?

Öte yandan, bir Kürt devletinin kurulması neden her şeyden önce Kürtlerin çıkarına olmuyor da Amerikalıların çıkarı-

na oluyor? Siz neden böyle düşünüyorsunuz?

Kurulmasında Amerikalıların etkisi olduğu için mi? Ama 20'ye yakın Arap ülkesi de 1. Dünya Savaşı'nın ertesinde Osmanlı İmparatorluğu parçalanarak, İngiliz, Fransız gibi emperyalist ülkelerin eliyle kurulmadı mı? Hatta sınırlar masa başında pergel ve cetvelle çizilmedi mi? Kürdistan da o zaman dörde bölünmedi mi? Ama bakın, Araplar bu durumdan şikayetçi değiller. Kürtler ise şunun bunun çıkarından önce kendi çıkarlarını düşünüyorlar. Bu çıkarlar özgür olmayı gerektiriyor. Kim özgür olmak istemez?

"Başkalarına alet olan bir devlet ne kadar özgür olur?" diyorsunuz. Yok yok, sevgili Serdar, bunu söyleyenler bizi çocuk yerine koyuyorlar, "sus yoksa kurt gelir!" diyorlar. Birçok insan da bu sözlerden etkileniyor. Siz onlara bakmayın! Biz çıkarımızın nerde olduğunu onlardan bin kat daha iyi biliriz. Kürtlerin özgürleşmesine kim yardımcı olsa teşekkür ederiz; Amerika, AB, Rusya, ya da Çin... Hatta Türkiye bile olsa!

Kaddafi de bir Arap devletinin lideri ve yıllardır, devlet kurmak Kürtlerin de hakkı, diyor. İşte dostlarımızdan biri o.

5. Türkiye sizce Kürt sorununun çözümünde hangi ülkeyi örnek almalıdır.

Belçika'yı. En uygun düşen orasıdır. Belçika da iki uluslu bir ülke (Flamanlar ve Valonlar). Orada üçlü bir federasyon var: Nüfusun çoğunluğu Fransızca konuşan Valon bölgesi, nüfusun çoğunluğu Hollandaca konuşan Flaman bölgesi; bir de karışık olan başkent Brüksel...

Biz de Kürtlerle Türkler arasında bu örneğe uygun bir federe yapı oluşturabilir, birlikte yaşayabiliriz. Bu çekişme, kavga ve "dert" de son bulur. Ülkemize barış ve demokrasi gelir, birlikte çağ atlarız. Ama birimiz diğerini boğmaya çalışırsa, birlik-

te boğuluruz. Bu kadar basit.

6. Diyelimki Türkiye'de artık federasyon var. Bu federasyonun günün birinde kendi başına bir devlet olmayacağına nasıl emin olabiliriz?

Bunun güvencesini hiç kimse veremez. Ama biz Kürdistan Sosyalist Partililer kendi payımıza birliği tercih ederiz. Başından beri de federasyonu en iyi çözüm olarak gördük. Kanımca, böylesi bir çözüm mü Kürtlerin ezici çoğunluğu tercih eder. Bu her iki halkın da yararınadır. Büyük bir ülke daha güçlü, daha zengin, daha yaşamaya değer olur. Biz Ege ve Akdeniz kıyılarına tatile geliriz. Sizler de Kürdistan dağlarına, Munzur ve Karasu vadilerine, Van Gölü havzasına kış ve yaz sporları yapmaya...

Üstelik AB'ye de giriyoruz, neden ayrılalım; orada birlikte oluruz. Bakın ayrı ülkeler sınırları kaldırıyorlar, biz neden sınır koyalım?

Ama varsayalım ki siz istediniz, veya biz istedik ayrıldık; o zaman da iyi komşular gibi dostça ilişkiler içinde yaşarız; böylesine birbirimizi yiyip bitirmekten, hayatı birbirimize cehennem etmekten daha iyidir. Yürümeyen evlilikteki boşanma gibi...

7- Ve biraz komplo teorisi yapacak olursak, diyelim ki Türkiye bölündü ve Kürdistan kuruldu, bu yeni kurulan ülkenin sadece ve sadece diğer devletlerin oyuncağı olmayacağına emin misiniz.?

Neden dünyadaki şu iki yüze yakın devlet oyuncak olmuyor da kurulacak Kürdistan devleti oluyor? Bu kadar önyargılı olmayın, dostum. Biraz bize de güvenin. Biz tarihin en eski halklarından biriyiz. Tarih boyunca nice yabancı işgaline, kırma, sürgüne rağmen dilimizi kültürü-

müzü de, ülkemizi de koruduk, ayakta kaldık. Bir devleti de "başkalarına oynayacak olmadan" yürütebiliriz. Hem bakın, Türkiye'yi, Irak'ı, İran'ı, Suriye'yi, s hatta sAzerbaycan'ı bile yöneten birçok devlet adamları; başbakanlar, devlet başkanları, dışişleri bakanları Kürt ve de "Kürt kökenli." İnönü'yü, Özal'ı, -aslımı yıllar boyu gizlemeye çalışmış olsa da- Ecevit'i, baba-oğul Aliyefleri ve şimdi Talabani'yi bir hatırlayın yeter...

Öte yandan, siz bize güvenerseniz, adil davranırsanız, haklarımızı tanırsanız, eşitlik temelinde bir federasyon oluşursa, biz de size güveniriz ve ayrılmak istemeyiz. O zaman birlikte daha güçlü oluruz. Ama

aramızda bu kavga gürültü sürdükçe, yalnız Kürtlerin değil, bizzat Türkiye devletin de başkalarının elinde oyuncak olması mümkündür. Çünkü hasımlar zaafalarınızdan yararlanır. Kürt sorununu çözmemiş bir Türkiye ise çok zayıftır.

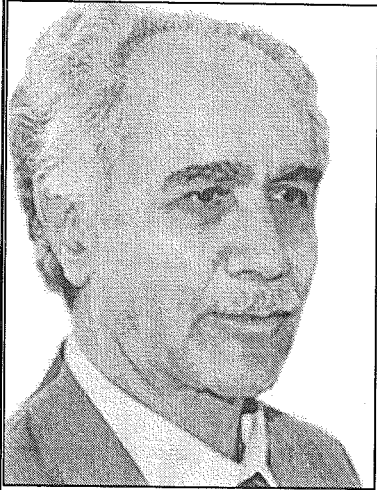
Benim merak ettiğim konular bunlar, eğer beni bu konularda

aydınlatırsanız çok sevinirim...

İlginize çok teşekkürler. Umarım ki verdiğimiz cevaplar sizi ve daha birçok Türk dostlarımızı aydınlatmaya yardımcı olur.. 28 Eylül 2005

(Bu yazı www.kurdistan.nu sitesinden alınmıştır)

Paris olayları ve küreselleşme üzerine

Kemal BURKAY

Bu süreçte diktatörlükler, çağı dolmuş rejimler yıkılır, sınırlar değişir, ya da zamanla önemini kaybederken, o sınırlar içinde baskı altında tutulan halklar da özgürleşecektir. İnsan hakları yaygınlaşacak. Baskı altındaki etnik gruplar, uluslar da özgürleşecek. Bu, bazan birkaç bin kişilik bir etnik grup olabilir, bazan, Kürt halkı gibi, ülkesi bölünmüş ve despotça ezilen 40 milyonluk bir ulus olabilir.

Paris'te patlak veren, günlerdir sürüp gelen ve aynı yoğunlukta olmasa da Belçika ve Almanya'ya sıçrayan olaylar, doğal olarak uluslararası ölçekte gündemin başında yer alıyor. Yorumlar ise, yine hangi cenahtan geldiğine bağlı olarak oldukça değişik.

Örneğin Fransız İçişleri Bakanı ve bu olaylarda en çok tepki çeken Sarkozy'ye bakılırsa bunu yapanlar "serseriler, bir işe yaramıyan unsurlar, pislikler" vs... Sarkozy öteden beri yabancı karşıtlığıyla tanınan, merkez sağın da biraz daha sağında bir politikacı. Önümüzdeki dönem için Cumhurbaşkanlığı'nın güçlü adaylarından. Onun böyle demesi şaşırtıcı değil; ama sorunu açıklamaya yetmiyor. Neden Paris'in semtlerinde bunca çok "serseri" olmuş?.. Ve onlar neden şu dönemde bir kıvılcımla hareke-

te geçtiler?.. Böyle bir yaklaşımla olayların yatıştırılması, bir sorun ya da sorunlar varsa, onların çözülmesi mümkün mü?..

Ama Sarkozy de zaten ekonomik, sosyal, kültürel ayırım; işsizlik, dışlanma vb. türden sorunlar olduğunu kabul etmiyor. Öyle olunca “atın bunları içeri!” ve de “dışarı!” diyecek kadar öfkeli ve kestirmeden gidiyor...

Öte yandan bazı kesimler “eşitlikçi” ve “üniter” Fransa’nın, kendine özgü jakoben anlayışıyla değişik kültür ve kimlikleri (farklı dil, din vb.) görmezden geldiği, yok saydığı için bu sorunların yaşandığını söylüyorlar. İngiltere, özellikle de Amerika medyasından gelen eleştiriler içinde buna sıkça rastlanıyor. Söz konusu isyana katılanların, eğer tamamı değilse ezici çoğunluğunun, Kuzey Afrika’lılar olması bu yorumların gerekçesini oluşturuyor. Bunların hem renkleri (esmer veya siyah), hem dilleri (Arapça ve Berberi), hem de dinleri (Müslüman) öz be öz Fransızlardan farklı.

Türkiye Başbakanı Erdoğan ise başlangıçta bunu tek sebebe, Fransa’da Türban’ın yasaklanmasına indirgedi ve Müslümanların tepkisi diye yorumladı. Bu beyana tepki yağınca da “tek sebep demedim, sebeplerden biri” diyerek çark etti...

Avrupa ve Türkiye’deki bazı sol çevreler ise, sorunu asıl olarak sınıf sorununa, kapitalist sömürünün ve bu aşamada küreselleşmenin yol açtığı sonuçlara bağladılar. Geline durumu “Küreselleşmenin iflası” diye niteleyenler de var...

Erdoğan’ın dediklerini geçelim; çünkü kendisinden başka bu tezi ileri süren olmadı. Her konuda bilgi sahibi ve konuşması şartmış gibi davrandığı için böylesi zor durumlara düşmesi doğal.. Oysa başbakan olmak kimseye böyle bir hak ve yetenek vermiyor. Ama Erdoğan, yaptığı yanlışları bazan fark edip dersler çıkaran biri, belki bundan da çıkarır...

Birçok yorumcunun da dile getirdiği gi-

Avrupa ve Türkiye’deki bazı sol çevreler ise, sorunu asıl olarak sınıf sorununa, kapitalist sömürünün ve bu aşamada küreselleşmenin yol açtığı sonuçlara bağladılar. Geline durumu “Küreselleşmenin iflası” diye niteleyenler de var...

bi, sorun gerçekten karmaşık ve bu olaylara yol açan değişik etkenler söz konusu. Bunlar içinde kültürel olanlar da, sınıfsal olanlar da var; dışlanma da işsizlik de var. Fransa’nın türban konusundaki katı tutumunun da bu ülkedeki muhafazakar Müslümanları etkilemiş, kırınglıklarına yol açmış olabileceğini de hesaba katalım. Hatta Sarkozy’nin deyişiyle “serserilerin”, lumpenlerin, sokak çetelerinin de olayların patlak vermesinde ve seyrinde elbet bir payları vardır. Aynı şey olmasa bile, 1917 Ekim Devrimi sırasında Petersburg sokaklarında yürüyenler arasında sınıf dışı unsurların, serserilerin ve fahişelerin de olduğunu hatırlayalım... Sel geldiği zaman abur cuburu da birlikte alır sürükler.

Öte yandan, bütün bu etkenleri saymakla yetinmek, hele hele hepsine aynı önemi atfetmek sorunu anlamaya yine yetmez. Nedenler arasında temel olanları belirlemek, onların kaynaklarına inmek gereklidir.

Bugün Fransa'da karşımıza çıkan bu göçmen ayaklanması ile, 20. Yüzyılın 2. Yarisında Amerika'da yaşanan siyah derililerin eylemleri, bir başka deyişle, onların isyanı arasında bir benzerlik kurmak mümkündür. Onlar, başlangıçta pamuk plantasyonlarında ve diğer tarım işlerinde çalıştırılmak üzere Afrika'dan Amerika'ya taşınan siyahlardı, Afrika'da tutsak edilip Amerika'da köleleştirildiler. Özgürlük mücadeleleri daha eskiye gider. Sanayileşmeyle birlikte özgür emeğe doğan ihtiyaç nedeniyle, sanayici Kuzey'in girişimiyle ve 1860'lı yıllardaki zorlu bir iç savaştan sonra kölelik kaldırıldı. Ama bununla siyahların özgürleşmesi, beyazlarla eşit konuma gelmesi her bakımdan sağlanmış olmadı. Bu mücadele Amerikan iç savaşından sonra da on yıllarca sürdü, hala da sürüyor.. Köleliğin yasal olarak kaldırılışının üzerinden yüz yıl geçtikten sonra, 1960'lı yıllarda bile siyahlar, birçok yerde beyazlarla aynı okula gidemiyor, aynı lokantada yiyemiyor, otobüste, trende yan yana oturamıyorlardı. Bunları aşmak da ancak uzun direnişlerle mümkün oldu. Ku Klux Klan gibi ırkçı terör örgütleri onlara yönelik yargısız infazlar düzenlerken, onlar da zaman zaman sokaklara inip, kırıp döktüler. Onların New York'ta ve yoğun olarak yaşadıkları daha birçok kentte hala Harlem gibi getoları var. İşsizlerin ve yoksulların oranı onlar arasında daha yüksek; suç ve şiddet oranı da...

Elbet Amerika'da siyahların durumu günümüzde 40-50 yıl öncesi gibi değil. Bir bakıma uyum yolunda bir eşik daha aşıldı. Amerika'daki siyah-beyaz çelişkisi, aynı zamanda köle-efendi çelişkisiydi. Bu çelişki Amerikan toplumunun modernleşme sürecinde önce 1860'lı yıllardaki iç savaşla, daha sonra da 1960'lı yıllardaki direnişlerle önemli ölçüde çözüldü. Tümüyle ortadan silinmesi ise Amerikan toplumundaki

daha adil, daha çağdaş toplumsal gelişmelere bağlı.

Paris'i çevreleyen çoğu Kuzey Afrikalı ve Müslüman göçmen kuşağına gelince, bunlar Afrika'dan zorla getirilen köleler değiller; ama bugün yüz yüze kalınan durum sömürgeciliğin bir sonucu, ürünüdür. Önce Avrupalılar, yani beyazlar, Amerika'yı, Afrika'yı, Ortadoğu'yu ve Güney Asya'yı sömürgeleştirdiler, oralarda koloniler kurdular. Günü geldi sömürge sistemi çöktü ve beyazlar için, eğer Kuzey Amerika, Avustralya ve Yeni Zelanda'da olduğu gibi, orayı tamamen ya da büyük ölçüde yerli halklardan temizlememişlerse, oralar dan geri dönüş süreci başladı. Hindistan'dan, Pakistan'dan, Çin ve Filipinler'den, Ortadoğu ve Afrika'dan... Beyazlar kendileri dönmekle kalmadılar, yerlilerin de bir bölümünü, önce hizmetçi, daha sonra işçi ve zaman zaman politik mülteci olarak birlikte taşıdılar. Onların bir bölümüne ihtiyaçları vardı, bir bölümüne de, sosyalist sistemle rekabet içinde göz yumdular.

Böylece sömürgelerden ve geri kalmış ülkelerden Avrupa'ya tersine bir göç yaşandı. Yeni gelenler renkleriyle, dilleriyle, dinleriyle, kültürleri ve yaşam tarzlarıyla Avrupalılardan elbet farklıydılar. Zamanla dili öğrenseler de din ve yaşam tarzı kolay değişmiyor; hele renkler hiç değişmiyor, ya da kuzey ikliminde biraz açılması için bile yüzyıllar gerekli.. Öyle olunca da ister istemez uyumsuzluk sorunları yaşandı; "öteki" oldular, dışlandılar, getolar oluştu. Onlara karşı bazan açık, bazan gizli bir ırkçılık görüldü. Bu iş hayatına yansdı. Yoksulluk ve uyum güçlükleri göçmenlerin eğitim düzeyinin görece düşüklüğüne yol açtı, bu ise aradaki mesafeyi daha da büyüttü.

Fransa'da çalışma hayatına ilişkin istatistikler bu bakımdan çarpıcıdır: İşsizlik oranı genel olarak yüzde 10 iken, gençler arasında bu oran yüzde 21'e ulaşıyor. Müslüman gençler arasında ise yüzde 40-50'ye!

Fransa'da 2004 yılında yapılan bir araştırmaya göre bildik Hristiyan Fransız adlarıyla başvuranların yüzde 75'i iş görüşmelerine çağılırken, Cezayirli veya Arap adlarıyla başvuranların ancak yüzde 14'ü çağırılmış.

Bu durum salt Paris'e ve Fransa'ya özgü değil; benzer bir durum, aynı yoğunluk ve şiddette olmasa bile, birçok Avrupa ülkesinde ve birçok büyük kentte yaşanıyor. Ayrımcılık salt iş hayatına özgü değil, konut bulmada da benzer bir sorun yaşanıyor. Birçok büyük kentin banliyölerinde, Paris gibi Londra, Berlin, Amsterdam ve Stockholm'de, yerliler "yabancıların" yoğunlaştığı semtleri terk ederken, yerlilerin oturduğu daha bakımlı semtlerde yabancıların kiralık ev bulmaları da, hem gelir düzeyi farkı, hem de ev sahiplerinin ve ilgili kurumların çıkardıkları zorluklar nedeniyle olduk-

ça zor. Böylece bir ayrışma yaşanıyor ve bu getolaşmaya yol açıyor.

Bu durumun göçmenler, özellikle de göçmen gençler arasında tepkilere yol açması kaçınılmaz. Onların ikinci, ya da üçüncü kuşak göçmen çocukları ve yurttaş olmaları durumu hafifletmiyor. Aksine, toplumun dilini iyi bilen, yaşam tarzına bir ölçüde uyum sağlamış veya beyazların yaşam düzeyine özlem duyan genç yurttaş için bu dışlanma, işsizlik, yoksulluk, daha da gerginliğe ve sert tepkilere yol açıyor. Avrupa toplumları entegrasyonu sağlaya-

cak yeterli ekonomik, sosyal adımları atamadıkları sürece de bu gerilim şu veya bu vesileyle yüze vuraacaktır. Sorun bugün Paris'te patlak verdi, yarın başka yerde verebilir.

Ama sistemin ayrımcılığı salt göçmenlere, siyah ve esmer renklilere yönelik değil. Beyazlar arasında da genç işsizlerin oranı giderek yükseliyor. Bu, kapitalist sistemin bugünkü gelişme özellikleriyle doğru-

dan ilintili. Bilimsel ve teknolojik devrim, hızlanan otomasyon, giderek artan robot kullanımı; internetin, cep telefonunun ve benzer modern araçların toplumsal yaşama yoğun biçimde girmesi birçok alanda kitle-sel işten çıkarmalara yol açıyor. Bu araçlardan her biri çoğu kez birçok işçinin işini görüyorlar. Bankomattan para çekerken veya internet yoluyla para havalesi yaparken bir bankacıya ihtiyacınız yoktur. Bunun gibi, gününüzün modern telefon, faks ve internet yoluyla haberleşme sisteminde çok sayıda posta memur ve memurelerine ihtiyaç kalmıyor.

Serbest piyasa ekonomisinde uluslar ve şirketler arası rekabet, ucuz mal ve hizmet üretimini, az emekle çok iş çıkarmayı gerektiriyor. Bu ise giderek daha çok insanı iş hayatının dışına iten, işsiz haline getiren bir

mekanizma. Bu rekabet aynı zamanda sosyal haklardan kısmayı habire zorluyor. Sistem emekçiler ve yoksullar için, sonuçta insan için oldukça acımasız. O insan ister yabancı ister yerli, ister kara ister beyaz derili olsun...

Üstelik, mevcut çelişkiden kaynaklanan tepkiler tek yönlü değil. Söz konusu ülkelerde "beyaz" ya da "yerli" kesimdeki işsizler de durumlarının kötüleşmesine neden olarak, kapitalist sistemdeki değişimden çok, artan yabancı işçi ve göçmen sayısını görüyorlar. Buna başka türden uyumsuzluk sorunları da eklenince bu kesimde de yabancı ya da göçmen düşmanlığı, yeni tür bir ırkçılık boy veriyor.

Bu ikisi birbirini etkiliyor ve çelişkiyi

derinleştiriyor.

Özetle söylersek, bugün Paris'te yüze vuran, alev alan bu gerginlik, aynı zamanda kapitalizmin bugünkü aşamasının, onun çağdaş yapısının ve çelişkilerinin ürünüdür. Yukarda sözünü ettiğimiz Kuzey Amerika'daki köleci sistem de, son yüzyılların sömürgeciliği de, bugün Avrupa başkentlerini tehdit eden, yer yer yangına boğan bu yerli-yabancı, ya da yerli-göçmen çelişkisi de..

Sorunun çözümü nasıl olacak?

Kimilerine göre kapitalizm bir kez daha tıkanıp, küreselleşme iflas etti. Oysa, Paris olaylarıyla patlak veren durum küreselleşmenin bir ürünü olsa bile -ki bence de öy-

le- ne küreselleşmenin iflası ne de kapitalizmin sonu. Küreselleşme süreci devam ediyor ve bu süreçte farklı olanlar karşılaştacak, çelişecek, çatışacak ve bundan bir sentez çıkacak. Belki sularının rengi de farklı, kimi duru, kimi bulanık iki ırmağın buluşması gibi... Dalgalar, girdaplar oluşacak ve duru sular da bulanırken, sonra ırmak sakinleşecek ve yeniden durulacak... Nasıl 1848 ayaklanmaları kapitalizmin sonu olmadıysa, nasıl Ekim Devrimi ve onu izleyen, dünyayı sarsan büyük değişiklikler kapitalizmin ve emperyalizmin sonu olmadıysa, Paris olayları ve benzerleri de olmayacak.

Bu türden çekişmeler küreselleşme tamamlanmaya kadar sürecek, ki bu yol oldukça uzun. Daha sürecin başında sayılırız. Gelenleri toptan ya da büyük ölçüde geri göndermek olanaksız. Yoksul ve aşırı istikrarsız, kavgalı ülkelerden gelişkinlere doğru göç, gelişkinlerin tüm kaygı ve tedbirlerine rağmen, bundan böyle de durmayacak. Bunu ancak geri ve kavgalı ülkelerin ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmesi, değişmesi, barışa ve demokrasiye ulaşması önleyebilir. O zamana kadarsa, onun suyla karışması misali, birinden diğerine geçme, altüst olma devam edecek. Bu tam da küreselleşme sürecidir ve uzun zaman alacağı belli.

Bu süreçte diller ve dinler de karışacak ve bazıları ötekilere ağır basacak, renkler melezleşecek ve insanlar nice hırgürden sonra birarada yaşamayı, hoşgörüyü öğrenecekler. Aslında hem çekişme, hem uyum ya da entegrasyon şu anda da bir arada yaşanıyor.

Dünyanın şu andaki durumu, bir bakıma 300-400 yıl öncesi Avrupası'nın farklı boyutlarda bir görünümüdür. O dönemde Avrupa feodal parçalanmışlık içinde idi. Avrupa'nun şu veya bu ülkesinde, İngiltere'de, Fransa'da, İspanya'da; onları biraz geriden izleyerek İtalya ve Almanya'da, yeni sınıf burjuvazinin desteğiyle ve kralların, ya da güçlü bir soylunun öncülüğünde ulusal dev-

letler oluşurken feodaller de zorunlu olarak tepelendiler, onların küçük devletçikleri yok edildi, onların koyduğu gümrük duvarları kaldırıldı. Tüm ülke ya da ulus için geçerli olacak yasalar, sınırlar ve gümrük duvarları kondu. Şimdi Avrupa Birliği süreci, en başta Avrupa bakımından yeni ve geniş çapta bir değişimdir. Mevcut ulusal devletlerin sınırları kalkıyor, ortak gümrük duvar-

ları, ortak yasalar oluşuyor. Bu iş elbet sorsuz sancısız olmuyor; oldukça çekişmeli, zaman zaman bunalımlı ve bu son derece doğal. Ama AB'de şu anda yaşanan sorunlar da AB'nin sonu değil. AB zaman zaman ciddi krizler yaşasa da bunları atlatacak. Bu değişim süreci tarihin değişim doğrultusuna uygun ve bir bakıma kaçınılmaz.

Küreselleşme olgusu ise Avrupa bakımından olanın tüm dünyada olması demek. Bu da sancısız olmuyor elbet. Dün Doğu Avrupa ve Balkanlar'da, bugün Ortadoğu'da yaşananlar da dünya çapındaki bu değişim sürecinin yansımaları. Çetin Altan'ın deyişiyle, dünyamızın coğrafyası şu anda

iki yüz dolayında devletçe parsellenmiş. Ortaçağın kralları, kontları, dükleri, markileri gibi... Gelecekte bu sınırlar kalacak mı? Ortadoğu'nun diktatörlükleri, emirlikleri, çağı dolmuş bu rejimler uzun süre ayakta kalabilirler mi? Elbette hayır. Günümüzde çanlar onlar için çalıyor ve birçokları -ki aralarında solcular da var- bunu hala anlamadılar; bu süreci durdurmak için çırpınıyorlar. Söz konusu köhne rejimlerin sahipleri için bu doğal olsa da sol için hiç de değil.

Bu süreçte diktatörlükler, çağı dolmuş rejimler yıkılır, sınırlar değişir, ya da zamanla önemini kaybederken, o sınırlar içinde baskı altında tutulan halklar da özgürleşecektir. İnsan hakları yaygınlaşacak. Baskı altındaki etnik gruplar, uluslar da özgürleşecek. Bu, bazan bir-

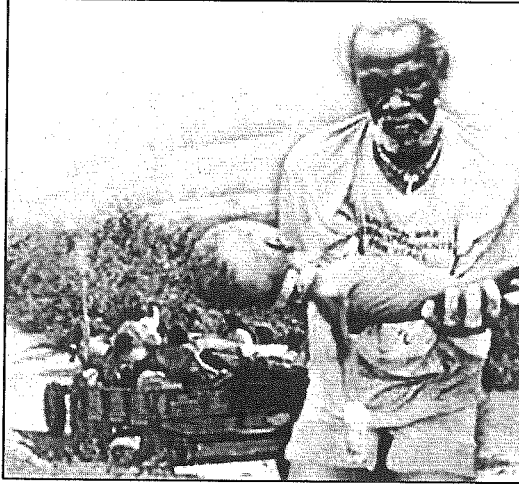
kaç bin kişilik bir etnik grup olabilir, bazan, Kürt halkı gibi, ülkesi bölünmüş ve despotça ezilen 40 milyonluk bir ulus olabilir.

Lenin'in deyişiyle, ilişkileri ve de "birlikleri" zora dayalı halklar, gönüllü olarak birleşmek için ayrılacaklar. Birleştikleri zaman ise bu, örneğin eşitlik temelinde bir federasyon, konfederasyon ya da AB türü bir birlik olacak...

Besbelli, küreselleşme sürecinin ve bu kapsamda yukarda sözü edilen değişimin kaçınılmazlığı, kapitalizmin veya şu serbest piyasa ekonomisi denen şeyin ebediliğini göstermiyor. Hayır, doğada ve toplum yaşamında hiçbir şey ebedi olmadığı gibi o da olmayacak. İnsanlığın ileriye, eşit, adil, sömürsüz bir geleceğe yürüyüşü durmaz. Bu süreçte solun, sosyalist hareketin, kapitalist sistemin yarattığı sorunlarla cebelleşecek, insanlığı ileriye taşıyacak gerçekçi alternatif politikalarla ortaya çıkması, yeniden

yükselmesi beklenmelidir. Günümüzde, sosyalist sistemin çöküşü ile kutsanan, göklere çıkarılan şu neoliberal politikaların, serbest piyasa ekonomisi denen şeyin, insanlık için yarattığı sıkıntılar ve ciddi problemlerle, kendi sol seçeneğini yaratması da bence kaçınılmaz.

Elbet, geleceğin dünyasının anahatlarının nasıl olacağını tahmin etsek bile, tek başına bu, bugünkü sorunların üstesinden gelmeye yetmez. Eğer yeniden günümüze, ya-

şadığımız olaylara dönersek, bugün Fransa'nın yaşadığı, yarın başka ülkelerin de yaşayabileceği söz konusu ciddi sorunlar, çelişkiler nasıl çözüm bulacak? Besbelli elimde hazır reçeteler yok ve ben de pek çok insan gibi neler yapılabileceği konusunda düşünüyorum. Şunları diyebilirim: Bu iş önce-

likle Sarkozy yöntemleriyle çözülmez! Sarkozy bir gerçekçi olmaktan çok önyargıları ve duygularıyla davranan biri. Bu duygular ise geçmişe ait. Oysa sorunlarını çözmek isteyen çağımızın insanına, hele hele ülkeleri yöneten sorumlulara hoşgörü ve sağduyu gerekli. Daha geniş bir ufuk gerekli. Bu işlerin böyle yürümeyeceğini anlamalılar.

Onlar bugüne kadar insanları, hep daha çok verimli kılınması gereken bir üretim ve tüketim aracı olarak gördüler. İşçi daha çok mal ve hizmet üretsin diye posasını çıkardılar, üretim çarkının bir dişlisine çevirdiler. İşçiden daha verimli makinaları, robotları keşfettikleri zaman işçiyi atıp onu yerine koymakta bir an tereddüt etmediler. İnsanı, aynı zamanda ürettikleri malı alsın diye reklam bombardımanının hedefi bir budalaya çevirdiler. O yüzden günümüz insanı, reklam furiasının, modanın bir tutsağı olmuştur. İhtiyacı olsun olmasın, elindeki pa-

rayı pazara serpiyor, vitrinlerin çekiciliğine dayanamıyor, evini gereksiz eşyalarla, midesini gereksiz yiyeceklerle tıka basa dolduruyor. Gelişkin toplumun insanı evine yığıldığı yiyeceklerin, mutfak araçlarının pek azını kullanıyor, gardrobunda, mutfağında yığıyor, ya da çöpe atıyor. Günümüzün olağanüstü teknolojik araçları, televizyon, el telefonu ve internet daha şimdiden yığınla bağımlı ve tutsak yarattı. Bu insanlar zamanlarının büyük bölümünü ekran karşısında ya da yolda yürürken, trende otururken bile telefon ederek geçiriyorlar. Çevrede gezinti yapmıyor, dost ve yakınlarını ziyarete gitmiyor, sohbet etmiyor, düşünmüyor, kitap okumuyorlar.

Gelişkin toplumlarda şişmanlık günümüzün ciddi bir hastalığı. Bu ölçsüz, düzensiz beslenmeden, oburluk salgınından kaynaklanıyor. Yapılan araştırmalara göre ABD halkının çöpe attığı fazla yicceklerle kendi nüfusu (250 milyon) kadar insan daha beslenebilir. Öte yandan Afrika, Güney Asya, Latin Amerika, Ortadoğu'da ve dünyamızın başka köşelerinde milyarlarca yoksul, yüzmilyonlarca aç insan var. Açlıktan, bir deri bir kemik, kırılan milyonlarca çocuk var...

Bu sistemin en iri kıyımlarının kar hırsıyla dünyayı silaha boğmalarına, doğayı kirletip dünyanın dengesini bozmalarına ise yazımı daha da uzatmamak için değinmiyorum.

Böyle bir düzen iyi sayılabilir mi? Bu düzene iyi diyenler mantıklı ve vicdanlı sayılabilir mi?

Çözümler de kanımca, ancak sistemin bu kötülüklerinin bilinmesi, iyi anlaşılmasıyla devreye girebilir. Sol buna göre kendi programını yaparken bu sistemin sahip ve sorumlularının da, işlerin böyle yürümeyeceğini fark edip kendi sistem içi reformlarını yapmaları gerekir. Elbet onların bir bütün olarak insafa gelip, hidayete erip sistemlerinden vazgeçmelerini beklemiyorum, böylesine saf ya da romantik değilim.

Yine Paris olaylarına, göçmenler soru-

nuna, bir bütün olarak –göçmen ya da yerli- işsizlerin yoksulların sorunlarına dönersek... Kanımca çözümlerden biri, çoktandır, AB süreci ile dev boyutlu bir barış, demokrasi ve değişim projesini hayata geçirmekte olan Avrupalıların, buna uygun olarak yabancılara, farklı renkten, inançtan ve kültürden olanlara (aslında birçoğu artık kendi vatandaşları) karşı daha toleranslı olmayı öğrenmeleri, bunu içlerine sindirmeleri gerekiyor. Kendi ülkelerinde güvenli, barışçı bir yaşam kurmak buna bağlı. Çok kültürlülüğe saygı, tek tek her Avrupa ülkesi için laftan çıkıp gerçeğe dönüşmeli. (Avrupalı olmaya çalışırken Kürt dilini ve kültürünü yok etmeye çalışan Türk yöneticilerin kulakları çınlasın!).

Başarılması gereken bir başka önemli reform, göçmenlere, yoksullara daha iyi eğitim olanakları sağlamak ve iş hayatında yer vermek. Ben işsizlere sadece geçimlerine yetecek bir ödentinin (işsizlik yardımı) sorun çözücü olduğunu sanmıyorum. İnsan, doğası gereği üretici bir güçtür, çalışma onun ruhsal ve bedensel sağlığı, kendine güveni için gereklidir. Yaratıcı yetenekleri böyle gelişecektir. Bu nedenle, kendisini robotlar dünyasının tutkusuna kaptırmış sistem, bu yönüyle gayri insanidir ve bu tutum sürdükçe işsizlerin sorunu çözülemediği gibi, bedensel ve ruhsal olarak sağlıklı, donanımlı nesiller yetiştirilemez.

Dünyamızda gelir düzeyi bakımından iki tür ve büyük çapta bir eşitsizlik yaşanıyor. Birisi zengin ülkelerle yoksul ülkeler arasında, diğeri de, ister zengin, ister yoksul olsun tüm ülkelerin her birinde, alt ve üst gelir grupları arasında. Bu farklar bazan akıllamaz derecelere varıyor. Birincisini azaltmak, uluslararası ölçekte zengin ülkelere yoksul ülkelere yönelik ciddi boyutlarda kalkınma ve gelişmeye yönelik destek projelerini hayata geçirmekle mümkün. İkincisi için de büyük ölçekte iç reformlara. Bu yapılmadıkça, işsizlik, barınma, beslenme gibi alanlarda yoksullara sağlanan yardım, hem yoksulluğu, hem de her bir ülkenin gelir da-

ğılımı bakımından bugünkü acınası manzarayı ortadan kaldıramaz. Bugün en gelişkin ülkelerde bile yoksullarla ihtişam içinde yüzen zenginler arasındaki yaşam farkının, ortaçağın soyluları ile sefilleri arasındaki uçurumdan pek farkı yoktur. İnsanlık iyi bir düzene ulaşacaksa bunu aşmak zorunda.

Bir yandan işsizliğe, diğer yandan habire sosyal hakların kısıtlanmasına yol açan acımasız serbest piyasa kuralları, rekabet olayı böyle sürdükçe işsizlik, yoksulluk dahil, pek çok sorunun çözümü mümkün değil. Bu alanda, hem de uluslararası ölçekte yeni bir anlayış gerekiyor. Palyatif değil, yeni köklü, ciddi politikaların devreye konması gerekiyor.

Bunun başarılması, yalnızca kapitalist sistemin sorumlularının daha çağdaş, ileri görüşlü bir anlayışa varmalarıyla sağlana-

maz. Ondan da önemlisi dünya ölçüsünde solun silkinmesidir. Sol hareketin yeni ve köklü politikalara ihtiyacı var. Bu ise 19. ve 20. yüzyıllardan kalan dogmalarla, ezberlerle, şablonlarla başarılamaz. AB projesine, küreselleşmeye karşı çıkmakla, yüzyıl öncesine özgü formüllerle her şeye antiemperyalizm gözlüğünden bakmakla olmaz. Küreselleşmeye karşı çıkmanın bir yararı yok, bununla kimse, hiçbir güç bu süreci durduramaz. Sorun küreselleşen bir dünyada solun neler yapabileceğidir, sorunların ne olduğu ve solun bunlara nasıl çözüm getireceğidir. Sol bu işi yapabildiği oranda kitlelerin desteğini alacak, hem mevcut sistem içindeki reformları etkileyip hızlandıracak, hem de geleceğin dünyasının kurulmasında yeni ve etkin bir rol üstlenecektir.

Mehmet Uzun Vakası

Hüseyin AZAD

Son günlerdeki ilginç olaylar arasına bir de “Mehmet Uzun Vakası” eklendi.

Hikmet Fidan’ın katlinin ardından, ismi var cismi yok birtakım kişiler tarafından sağa sola gönderilen mektuplarda PKK’ya ait olduğu söylenen 250 kişilik bir infaz listesinden söz edildi. Aksiyon adlı dergi ise bu listenin başında yazar Mehmet Uzun’un olduğunu ileri sürdü. Bunun üzerine Mehmet Uzun, panik halinde, kendi deyişiyle “Ege’de tatilini yarıda keserek, bir gece yarısı ailesiyle birlikte Dalaman’da uçağa binerek, İstanbul’daki evine bile uğramadan, sessiz,

sakin, güvenli ikinci ülkesine”, İsveç’e uçtu...

Bu tür mektuplar yıllardır dezinformasyon amacıyla gönderiliyor. Onların Türk devletinin belli kurumları, belki MİT, belki “Terörle Mücadele Dairesi” veya benzer bir odak tarafından organize edilip gönderildiğini bilmek için fazla deneyimli olmaya bile gerek yok. Bu tür mektuplarla ilgili zaman zaman Kürt basınında yazıldı. Son infaz listesinden amaç da Kürt aydınlarını korkutmak ve sindirmek.

Acaba Mehmet Uzun, bu mektubu ve bu türden yayınları ciddiye alarak psikolojik savaşın ilk kurbanı mı oldu?

Birtakım medya organları, Uzun’un kendilerine verdiği demeçlere dayanarak, PKK kendisini ölümle tehdit ettiği için Türkiye’yi terk etmek zorunda kaldığını yansıttılar. Başta Hürriyet gazetesi ve onun bitirimi yöneticisi Ertuğrul Özkök olmak üzere, Türk medyası bu olayı çok iyi kullandı. Ama Uzun daha sonra bu sözleri kullanmadığını, PKK’nın kendisini tehdit etmediğini söyledi.

O zaman neden panik halinde tatilini yarıda kesti ve sabahı bile beklemeden Türkiye’yi terk etti?

Biz de, PKK’nın böylesine bir infaz listesi olsa bile, Uzun’un o listeye girmesi için bir neden olmadığı kanısındayız. O, son yıllarda PKK ile oydukça iyi geçinmekte, etliye sütlüye karışmamakta, PKK’nın yayın organlarında da ondan oldukça iyi bir dille söz edilmekte.

Yoksa, ortalıkta dolaşan maktuplarda ve söz konusu listelerde adından söz edilmesi onu başka türlü mü tedirgin etti, Türk derin devletinin bir komplosundan mı çekindi? Yani, “psikolojik hareketin” bir parçası olarak ortalığa korku yayıp panik yaratmak için, birilerini vurup bunu PKK’ya yüklemek isteyen derin devletin?.. Öyle ya, bizim aklımıza gelen peki Uzun’un da aklına gelmiş olabilir ve bu

daha çok akla yatkın.

Gerçi Uzun Türkiye’ye dönme aşamasında ve ondan sonra da Türk medyasının ve yönetim çevrelerinin hoşuna gidecek son derece “ılımlı”, “akıllı” bir tutum sergiledi. Demokratikleşme çabalarını, reformları övdü ve “bir entellektüel olarak tüm bunlara katkıda bulunmak için” geldiğini söyledi. “Kendisi gibi bir Kürt yazarın Türkiye’ye dönebilmesinin bile tek başına gelişmelerin derecesini ortaya koyduğuna” işaret etti... Böylece “Kürt kökenli bir yazar olarak” televizyonlara çıktı, “hoş sözler” etti ve iyi puanlar topladı. “Kürt romanının babası”, “Modern Kürt yazı dilinin yaratıcısı” filan diye takdim edildi. Buna karşılık Diyarbakır’da, yine kendi deyişiyle, “yüzlerce-binlerce Kürdün izlediği toplantılarda” bu değerli yazarımız Kürtçe değil, Türkçe konuşmayı tercih etti.. Dedim ya, akıllı çocuk, sivrilikler yapmaz o!.. Herhangi bir partiye de mensup değil, siyasetten uzak, neme lazım!..

Peki böyle birini derin devletin ortadan kaldırması için neden var mı? Var! Derin devlet tam da böylelerini ortadan kaldırabilir; çünkü propagandası iyi olur! Uzun da epeyce isim yaptı.. İsim hoştur, güzeldir, ama bazen de başa beladır. Adı sanı olmayanları öldürüp de ne yapsınlar, onlar ne işe yarar!..

Önce kendi gizli örgütleri, tetikçileri eliyle öldürür, sonra da şöyle derler: “Adam mutedil olduğu için, edebiyat adamı olduğu için yok ettiler, ah şu kötü adamlar, teröristler!..”

Baksanıza Ertuğrul Özkök daha şimdiden nasıl kolları sıvadı... Ya bir de maa-zallah, Uzun vurulsaydı?..

Eğer öyleyse, Uzun, neden bu ihtimalden söz etmedi? Madem PKK’dan tehdit almamış, böyle bir şey de beklemiyor, o zaman kimden korktu? Derin devletten başkası olabilir mi?..

Eğer Uzun derin devletten korktu ve söylemiyorsa çok ayıp! Demek ki derin

devletin, Kürt aydınlarını ürkütüp sindirmeye yönelik oyunu ürünlerini veriyor ve bunun ilk kurbanı da Uzun... Korkusunun asıl kaynağını bile söyleyemeyecek kadar korkmuş... Bunu açıklayıp kamuoyunu aydınlatmayı göz alamıyacak, bu derece bir sorumluluk bile duyamıyacak kadar korkmuş...

Öte yandan, gece yarısı İsveç'e uçmak ve ardından artık selamete ermiş gibi, "ohh, güvenli, sakın ikinci ülkeme geldim!" demek bir çözüm mü? Eğer peşinizde ciddi şer güçleri varsa, bunların eli de uzundur. İsveç kendi başbakanı Olof Palme'yi bile koruyamadı ve bir sinema çıkışı cadde ortasında, karısının kolunda vurulan Palme'nin katili bile hala bulunmuş değil. Dışişleri Bakanı Anna Lindh ise Stockholm'de büyük bir mağazanın ortasında bıçaklanıp öldürüldü de katili kaçtı, ancak günlerce sonra yakalandı. PKK'dan ayrılmış olan Enver Ata Upsala'nın ortasında, Semir de Stockholm'de yüzlerce kişinin izlediği bir toplantıda, PKK'lı tetikçiler tarafından vurulup öldürüldüler. Türklerin devletinin Abdullah Çatlı gibi namlı çete reisleri bir dönem burayı su yolu yapmışlardı ve şimdi de herhalde seyahat özgürlükleri kısıtlanmış değildir... Demek ki İsveç, Uzun'un "ohh!" diyeceği kadar da tekin ve sakın değil.

Yok eğer bizim bu tahminimiz yanlışsa, yani Uzun, PKK'nın yanısıra, Türklerin devletinden de böyle bir şey beklemiyor ve ondan çekinmiyorsa, o zaman neden Türkiye'yi panik halinde, "bir gece yarısı" apar topar terk etti?

Böyle bir durumda geriye tek neden kalıyor: Uzun'un bu olayı ustalıkla bir reklam aracı yapması ve geleceğe yönelik yeni bir yatırım... Bu yabana atılacak bir

Kim aldığı ödülleri her zaman hak etmiş ki! Kissinger'in ve Yasir Arafat'la Begin'in Nobel barış ödülünü aldığı bir dünyada Mehmet Uzun neden Nobel edebiyat ödülünü almasın?..

düşünce değil ve bence Uzun'un yol açtığı yaygaranın asıl nedeni de bu. Zaten Uzun'u iyi tanıyan Kürtlerin aklına ilk gelen de bu oldu.

Uzun bu olay vesilesiyle bir taşla birkaç kuş vurdu. Öncelikle kendisini gündeme getirdi. PKK tehditinden söz ederken

Türk basınının yaygara koparacağını biliyordu. Sonra PKK tarafından tehdit edilmediğini söyleyerek o kesimde de sahne aldı ve o tarafın da öfkesini yatıştırdı.. Terör örgütleri tarafından tehdit edilen mazlum bir halkın edebiyat adamı, bir Kürt Salman Rüşdisi olarak Fransız ve İsveç basınına azıcık da olsa konu oldu. Kendisinin iddia ettiği gibi, "İskandinavya'nın ayağa kalktığına" filan ise bu ülkelerde yaşayan herhangi bir kimse tanık olmuş değil. Yine de iyi bir yatırım... Yasar Kemal ve Orhan Pamuktan sonra Alman Yayıncılar Birliği'nin ödülü şimdi mağdur yazarımızın hakkıdır artık! Ama kimbilir, belki adamımız Yaşar Kemal'in bile yapmadığını yapar, Nobeli dahi alır da "Türkler kahrolurken" Kürtler de bayram eder!

Kim aldığı ödülleri her zaman hak etmiş ki! Kissinger'in ve Yasir Arafat'la Begin'in Nobel barış ödülünü aldığı bir dünyada Mehmet Uzun neden Nobel edebiyat ödülünü almasın?..

Uzun, ne derece zeki, bilemem, ama kurnaz adam. Şirinlik toplamak için başına verdiği demeçlerde özellikle Kürt siyasi örgütlerini, isim vermeden, yani toptancı bir bakış açısıyla suçladı. "Ben bir edebiyat adamıyım, siyasetten uzağım, bu nedenle Kürt siyasi örgütleri bana karşılar, beni anlamıyorlar!" dedi, Kürtleri çağdaş ve uygar olmaya çağırdı...

Böylece, "modern Kürt yazı dilinin yaratıcısı", "Kürt romanının babası" bu olağanüstü kişinin, aynı zamanda "uygar ol-

mayan", "bir edebiyat adamını anlamayan" vahşi Kürtler arasındaki belki de tek uygar ve de çağdaş kişi olduğunu anlamış olduk. Yani tam bir süpermen, belki de Kürt edebiyatının "Apo'su!..

Uzun, Kürt siyasi partilerine yönelik bu suçlamasıyla herhalde birçok çevreden sempati ve puan toplamıştı. Öyle ya, bu partiler "ayrılıkçı" ve de "stalinist"ler, özgür bir yazarı anlayamazlar... Ama o partilerden hangisi ne yapmış, kendisine karşı nasıl tavır almış, Uzun elbet bu ayrıntılara girmiyor...

Bu sözler üzerine biz geçmişi hatırlamaya çalıştık. Bildiğimiz kadarıyla Uzun'un kendisi geçmişte bir Kürt örgütünün "Ala Rızgari"nin üyesiydi ve 12 Eylül sonrası "sakin ve tekin" İsveç'te "Rızgariya Kurdistan" adıyla çıkan aylık bir dergiyi yönetiyordu. Bu dergi son derece radikal bir yayın yapıyordu ve marksist-leninist iddialardaydı. Uzun orada, "Ala Rızgari'nin 10 bin peşmergesi Kürdistan dağlarında!" diye palavra manşetler atıyordu...

Onu geçelim... Uzun'un işi romancılığa döküp siyaseti tümünden bırakmasından sonra da Kürt partilerinin, en azından tümünün ona karşı tavır aldıkları iddiası doğru değil. Buna karşılık, bazı siyasi ve kültürel yayın organlarında bol bol övgüleri yayınlandı. Örneğin PSK'ya yakın haftalık, büyük boy bir gazetede kendisine iki-üç sayı peş peşe tam sayfalar ayrıldı. (Bazı dostları eliyle kaleme alınmış ve gerçekte hak edilmemiş övgü yazıları da olsa...) Gerçi PKK basını önce Uzun'u diline doladı, bir yandan İsveç Kültür Kurumu'ndan beslenirken öte yandan gidip Türkiye'de paralı askerlik yapmakla filan suçladı. Ama sonra tüm bunlar unutuldu, ilişkiler düzeldi ve PKK medyası ansızın Uzun'un bir yazar ve kültür adamı olarak değerini keşfetti!

Uzun'a yönelik bazı eleştiriler ise, PKK'ninkileri saymazsak, siyasi neden-

lerle değildi, aksine yazarlığıyla ilgili idi. Kürt yazı çevrelerinde birçok kişi, Uzun'un bazı romanlarının kendisine ait olmadığını, bazı ölmüş yazarların eserlerine konduğunu, en azından onlardan bölümler, paragraflar aşırıldığını ileri sürdüler. Bunlardan biri de, Uzun'un "Rojek ji Rojên Evdalê Zeynikê" adlı romanının gerçekte Celadet Bedirhan'a ait olduğu, Uzun'un kitabı Celadet Bey'in eşi Rewşen Hanım'dan yayınlamak üzere aldığı, sonra da kendisine mal ettiği iddiasıydı.

Elbet, bu ne derece doğru, ben bilemem, özel olarak araştırmadım. Ama bildiğim bir şey varsa, o da bu romanın, Kürt dilinde acemi Mehmet Uzun'dan beklene-meyecek kadar akıcı bir dille yazılmış ol-masıydı. Uzun'un ilk romanı "Tu"yu oku-duğumda dilinin kuruluşundan ve öykü-nün cansızlığından sıkılmış, bir bölümünü okuduktan sonra bırakmışım. Oysa on-dan sonra gelen, ünlü Kürt halk ozanı Ev-dalê Zeynikê'yi konu edinmiş romanı ba-yağı sürükleyici buldum: "Bravo, dedim, Mehmet Uzun dilini ne de güzelleştir-miş!" Üslup farkı elbet ilgimi çekti; ama kim bilir dedim, belki o da dilinin altına çakıl taşları koyup nutuk çekerek iyi bir hatip olan eski Yunanlı kekeme Demos-ten'in yaptığını becermiştir, diye düşün-düm...

Ancak sonradan başkalarının bu kitap üstüne yazdıklarını okuyup onun Celadet Bedirhan'ın eseri olduğuna ilişkin iddia-lardan haberdar olunca bende de kuşkular doğdu. Mehmet Uzun'un daha sonraki ga-rip övünmelerini ve reklam sanatındaki başarılı çabalarını görünce de bu eleştirile-rin haklılığına daha çok inanır oldum. Uzun gibi birisi bunu yapabiliirdi...

Örneğin Uzun, iki üç kadar romanını piyasaya sürdükten sonra "Kürt romanının babası" ve "modern Kürt yazı dilinin yaratıcısı" olduğunu iddia eder oldu. Bu iki ba-kımdan ayıptı: Hem temelsiz bir övünme idi, hem de kendisinden önceki insanların

emeğini ve ürünlerini yok sayan, Kürt edebiyatının o güne kadar aldığı mesafeyi ve birikimi küçümseyen bir t u t u m d u . Uzun, Kürt edebiyat tarihini nerdeyse kendisiyle başlatıyordu.

Bir kere modern Kürt yazı dilinin yaratıcıları, Uzun daha anasından doğmadan bu işi yapmışlardı bile. Kürt yazı dilinin geçmiş elbet bin yıl öncesine gider ve bunu aşar. Modern yazı dilinin yaratıcılarının ise 1930'lu yıllarda Suriye'de çıkarılan Hawar Dergisi'nin yönetmeni Celadet Bedirhan ve kardeşi Kamuran Bedirhan olduğunu herkes bilir. Özellikle Celadet Bedirhan latin harfleriyle çağdaş Kürt alfabesini ve Kürt gramerini hazırladı, Kürt edebiyatı için bir hazine değerinde olan Hawar'ı yönetti ve değerli eserler bıraktı. Yeni kuşaklara da örnek olan son derece akıcı, güzel bir Kürtçesi vardı. Hawar'da ayrıca, Cigerxwin gibi büyük bir ozan, Nurettin Zaza gibi bir nesir ustası, ürünleriyle modern Kürt yazı dilinin oluşmasında önemli pay sahibidirler.

Kürt romanının babalığına gelince, bunu Uzun'dan çok önce hak eden insanlar var ve bunların başında, yine daha Uzun doğmadan önce eserlerini vermiş ve dört değerli roman yazmış olan Sovyet Kürt yazarlarından Ereş Şemo geliyor. Onun otobiyografik romanı "Şivanê Kurd" (Kürt Çoban) yıllar önce Rusça, Fransızca ve başka dillerde yayınlanmıştı. 1978 yılında ise Özgürlük Yolu Yayınları arasında Türkçe çevirisiyle birlikte İstanbul'da basıldı. Daha sonra diğer romanları, Dimdim, Jîyana Bextewar (Mutlu Yaşam) ve Hopo

Modern Kürt yazı dilinin yaratıcıları, Uzun daha anasından doğmadan bu işi yapmışlardı bile. Kürt yazı dilinin geçmişi elbet bin yıl öncesine gider ve bunu aşar. Modern yazı dilinin yaratıcılarının ise 1930'lu yıllarda Suriye'de çıkarılan Hawar Dergisi'nin yönetmeni Celadet Bedirhan ve kardeşi Kamuran Bedirhan olduğunu herkes bilir.

da latince olarak yayınlandılar.

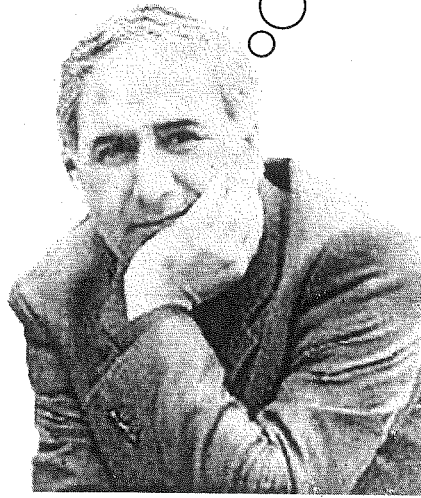
Ama Ereş Şemo'nun dışında da, Uzun'dan çok önce veya onunla aynı dönemde roman ve öykü yazar çok sayıda yazar var ve bunlardan birçoğunun dili, roman ve öykü tekniği Uzun'dan çok daha iyi. Roman ve öykü dışında da, şiir, araştırma, gramer, sözlük vb. alanlarda, özellikle Güney ve Doğu Kürdistan'da ve Sov-

yet Kürtleri arasında yetişmiş çok sayıda ünlü yazar var. Ama ne gariptir ki bunlardan hiç kimse böyle iddialarda bulunmadı, "modern Kürt yazı dilini ben yarattım" demedi ve Türkiye'deki, Kürt edebiyatından hebersiz bazı çevreleri de buna inandırmayı başaramadı. Bu başarı Bay Mehmet Uzun'a aittir!

İşte Bay Uzun eğer eleştirilmişse bu nedenlerle eleştirilmiştir. Şu anda da Kürt siyaset ve edebiyat çevreleri Bay Uzun'un bu türden söz ve tavırlarını ibretle izliyorlar.

Şöhret elbet hoş bir şey. Her edebiyat, sanat adamı ünlenmek ister. Ama bu hak edilmeli. Şöhret ihtirasıyla başvurulmuş tür yöntemler ise sahibine sonuçta zarar verir. Edebiyat ve sanat dünyasında yalan dolan üzerine, paparazzi yöntemleriyle sağlanan hak edilmemiş bir şöhret kalıcı olamaz ve kardan buzdan yapılmış bir heykel gibi, daha baharın ilk sıcaklarında dağılıp gider.

Uzun, suyu böylesine bulandırdıktan, adı çevresinde bunca yaygara kopardıktan sonra, sanki bundan sıkılmış gibi —ama herhalde gelecek tepkileri hesaplayarak— Doğan Hızlan'a yazdığı mektupta bu tartışmayı artık burada noktaladığını, "hüzünlü roman kahramanının kendisini beklediğini" söylüyor... İsveç'te yaşayan ve açık sözlülüğü, akıcı Türkçesiyle tanınan Türk

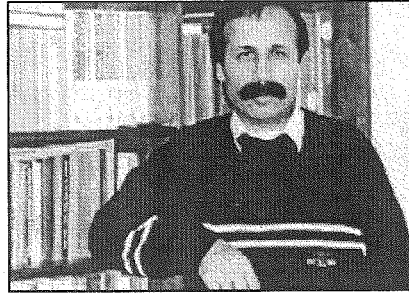
yazar Durusoy Yazan'ın deyişiyle, bu "10. Sınıf yazar"ımız (Durusoy bunu Uzun için söylemişti), acaba bu sözlerle kendisini kimin yerine koymakta, Tolstoy'un mu, Ernest Hemingway'in mi, Stendal'in mi?..

Evet, hüznü roman kahramanını daha

fazla bekletme Mehmet! Merak ettiğim şu: Sen de, şu anda Stokholm'deki evinde ya da İsveç'teki yazlığında şu roman kahramanının gibi hüznü müsün, yoksa tüm bu olağanüstü becerilerine bakıp kıs kıs gülmekte misin?..

20. Yüzyıl Kürt Direnişlerinde Kırmança (Zazaca) Konuşan Kürtlerin Rolü

Munzur Çem

Kürt ulusal direnişlerinde, Kırmança (Zazaca) konuşan Kürtlerin rolü nedir, sorusuna yanıt ararken, öncelikle 20. yüz yılın daha başlarında, mücadelenin kimi yönlerden yeni bir döneme girdiği gerçeğine parmak basmak gerekiyor. Örneğin, Kürt aydınları ilk kez bu dönemde bir araya gelerek ulusal nitelikli örgütler oluşturdular. Dini ve mezhebi ne olursa olsun ya da hangi lehçeyi konuşurlarsa konuşsunlar, onlar bu örgütleri birlikte kurdular ve birlikte çalıştılar. Diğer bir deyişle söz konusu örgütlerin amaçlarını ve tüzüğünü benimseyen her kes, onlara üye olup faaliyetlerine katılabiliyordu, din, mezhep ya da farkı buna engel değildi.

1898 yılında şair Ahmedê Xasî, “Mewlîdê Kirdî” adıyla Kırmança (Zazaca) bir

mevlüt yazdı. Xasî, bir yurtseverdi ve kuşkusuz onu mevlüdünü kendi ana dilinde yazmaya iten başlıca neden de bu duyguydu. Kırmança konuşan insanlarımızın kendi dillerini konuşmaları, onunla yazmaları, mevlüdü onunla dinlemeleri ve onunla dua etmeleri, onun için büyük önem taşıyordu.

Öte yandan, 20. yüz yılda kurulan ilk Kürt örgütü Kürdîstan Azmî Kavî Cemîyeti’dir ki, kurucularından biri Kurdizade Ahmet Ramiz’dir. Ahmet Ramiz ise Lice Kırmancları’ndan ya da Zazalarındandı.

Bazı kaynaklar, 1908 yılında yine İstanbul’da kurulan Kürt Teavün ve Terakkî Cemîyeti’nin kurucularından birinin de Kurdizade Ahmed Ramiz olduğunu belirtmektedirler.

1912'de kurulan Kürt Talebe Hevî Cemîyeti'nin kuruluşunda da Kırmança (Zazaca) konuşan Kürtlerin oldukça aktif olduklarını görüyoruz. Bunlardan üç tanesi, Dr. Fuat, Teyyîb Alî ile Şadiyê Paloyî idiler ve her üçü de 1925 Ulusal Direnişinin ardından Diyarbakır'da idam edildiler.

Aynı dönemde İstanbul'da kurulan örgütlerden biri de "Kurdistan Muhiban Cemîyeti"ydi. M. Nuri Dersim'in, bu cemiyetin kurucu ve yöneticisi olarak ismini verdiği kişilerin, Dersim ve çevresinden olmaları dikkat çekicidir. Dersimi, Cemiyet'in önde gelen kurucusu ve başkanının Mile Xidir (Mile Hıdır) olduğunu yazıyor. Bundan ayrı olarak da Dersim'li Mîralay Halil Bey, kardeşi Hasan, Erzincan'lı Alî Paşa, Pülü-

mürlü Sey İvrayîm'den bahsediyor.

Dersimi, o dönem Kürt yurtseverlerinin yaptığı çalışmalar üzerinde dururken, Kureşanlı Süleyman Çavuş'tan da bahsediyor. Onun verdiği bilgilere göre Dersimli Süleyman Çavuş, o dönem Balya Madeninde çalışan 1200 işçinin lideridir. Nuri Dersimi anılarında, gizliden Balya'ya silah götürdüğünü, Süleyman Çavuş'a teslim ettiğini, onun da onları orada bulunan Kürt işçiler arasında dağıttığını, amaçlarının, gerektiğinde Kürt yurtseverlerine yardım etmek olduğunu belirtiyor. Dersimi'nin verdiği bilgilere göre o dönemde İstanbul'da hamal olarak çalışan Kürt işçilerle Amerika'da yaşamakta olan Dersimli Kürtler de Cemiyete tam destek vermekteydiler.

Bu durum ise yurtseverlik duyularının o dönemde sadece aydınlar arasında değil, sıradan kitle arasında da küçümsenemeyecek ölçüde var olduğunu ortaya koymaktadırlar.

20. yüzyılın başlarında tıpkı günümüzde olduğu gibi, devletin Kürt yurtseverliğini sindirmeye yönelik politikasında dine, mezhebe ya da konuşulan lehçeye dayalı her hangi bir ayırım göremiyoruz. Dini inancı, mezhebi ve lehçesi ne olursa olsun, devletin, kendi çizgisine ters düşenlere karşı izlediği politika temelde aynıdır. Onunla Kürt kitlesi arasında yaşanan çelişki ve çatışmalar da farklı din ve mezheplere mensup ya da farklı lehçeleri konuşan insanların yaşadıkları farklı yörelerde, kah biriyle, kah ötekisiyle, kah birden fazlası ile bir ra-

da görülmektedir.

Örneğin, 20. yüz yılın başlarında, Dersim ve çevresinde, Osmanlılar ile yöre halkı arasında bir hayli çatışma yaşandı. Diyelim ki 1907 yılında, öncekilerin devamı olarak Osmanlı ordusu bir kez Dersim'e karşı harekete geçti ve yoğun çatışmalar yaşandı. Kürt aşiretlerinden Qozan, Şemkan ve Resikanlar, Ali Boğazı çevresinde büyük bir direniş göstererek Osmanlıların emellerine kavuşmasını engellediler.

Ne var ki, istilacılar başarıya ulaşamadılar ama işin peşini de bırakmadılar ve hazırlıklarını tamamlar tamamlamaz, 1908'de bir kez daha saldırıya geçtiler. Bu sefere katılmış olan asker sayısı, 1907'dekine oranla 4-5 kat daha fazlaydı. Hozat, Çemişgezek, Pulur, Nazımiye û Pertek fiili savaş alanına dönüştü. 1907 askeri hareketinin gerçekleştiği yerler, esas olarak Kirmança (Zazaca) konuşan halkın yaşadığı alanlardı. 1908 hareketi ise çevreye doğru genişledi ve Kirmança konuşanlar gibi Kurmança konuşanların yaşadıkları alanları da içine aldı. Buna karşılık onlar da birlikte kaşı koyup savaştilar.

Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı yıllarda, Bitlis yöresinde de ulusal direniş gündeme girmişti. Rusya'nın Bitlis Başkonsolosu Çirkov, 1912 yılının Temmuz ayında hazırladığı bir raporda o yöredeki Kürtlerle ilgili olarak şunları yazıyordu:

"Şimdi Kürtler arasında ulusal bir ruh ve uyanış var ve bu durum, giderek ülkenin tüm sakinleri arasında yaygınlaşıyor (...) Kürtler Bitlis ve diğer kentlerde yabancı boyunduruğundan kurtulmak istiyorlar. Bunun için de Siirt kentinde, Xerzan (Garzan) ve Botan'da; Bitlis'te, Hızan ve Mutki'de, Diyarbakır kentinde; Mardin, Nusaybin, Midyat, Cizre, Silvan'da; Musul kentinde, Zaho, Süleymaniye ve Kerkük'te; Van ilinde, Başkale, Dırbılın ve Gurcan'da başkaldırıp devlet kurumlarına, silaha ve zahireye el koymak ve bölgede bir Kürt hükümeti kurmak istiyorlar..."

(Rusya'nın İstanbul Konsolosluğu Belgeleri, 1907-13, Cemilê Cêlil'den aktaran,

K. Burkay, Geçmişten Bugüne Kürtler ve Kürdistan, s. 463.)

Beklenen ayaklanma, 1914 yılında Bitlis'te baş gösterdi. Ayaklanmanın önderlerinden Mela Selim, yine o yörenin Kirmança (Zazaca) konuşan Kürtlerindendi. Diğer bir deyişle bu direniş de ülkemizin kuzeyinde konuşulan her iki lehçeyi konuşanlar tarafından ortaklaşa gerçekleştirildi.

Birinci Dünya Savaşı yıllarında, Dersimlilerle Rusların ilişkilerinde de dikkat çekici bazı noktalar var. Dersimliler bir yandan Ruslara karşı çıkmış, Dersime girmemeleri için onlara karşı savaşmış, bir yandan da diyalog içerisinde olmuş, barış için çaba harcamışlar. Bundan da öte, ulusal-demokratik haklarına kavuşabilmek için Ruslardan yardım talebinde bulunmaktan da geri kalmamışlar.

Örneğin, bu savaş sırasında Kureyşan aşireti lideri Aliyê Gaxî'nin Plemuriye (Pülümür)'ye gittiği, orada Rus komutanla konuşup anlaştığı biliniyor. Halk arasında sık sık konuşulan bu olayla ilgili olarak söylenenler özetle şu şekildedir. Aliyê Gaxî Rus komutana:

"Dersim'e girmeyin. Biz Türk değiliz, Kürdüz. Sizinle savaşmak istemiyoruz. Türklerle aramızda çekişme ve çatışmalar var. Bize silah yardımında bulunun ki onlara karşı savaşıp haklarımızı elde edebileyim," diyor.

Bunun üzerine Rus Komutan ile onun arasında anlaşmaya varılmış ve Ruslar ondan sonra Dersimi zorlamamışlar.

Diğer taraftan yine o günlerde Aliyê Gaxî Doğu Dersimlileri topladı, Nazımiye, Pêrtage (Pertek), Mazgêrd (Mazgirt) ve Çarsancak'a karşı harekete geçti, karakolları ve devlet dairelerini ele geçirip yönetime el koydu. Batı Dersim'de onunla ittifak içerisinde olan ve Ali Boğazı çevresinde yerleşik bulunan Qocan/Qozan, Şemkan ve Reşikan aşiretleri Çemişgezek'de aynı şeyi yaparken, Plemuriye (Pülümür) yöresinde Dersimliler Osmanlı'ya ait 36. Tümeninin silahlarına el koydular.

Bazı kaynaklar, Aliyê Gaxî'den başka

da bazı Dersim ileri gelenlerinin, Rus Çarına başvurarak, Türk yönetiminden kurtulabilmeleri ve bir Kürt devletine kavuşabilmeleri için kendilerine yardım edilmesini istediklerini de belirtiyorlar.

Ne var ki bu durum, Dersim yöresi Kürtleriyle Osmanlı Devleti arasında ilişki ve diyalog bulunmadığı ve kimi Dersimlilerin Osmanlıya destek vermediği anlamına da gelmez.

O dönemde, Dersim ve çevresi Kürt ağa ve aşiret reisleri arasında, Osmanlıdan ayrılmayı istemediklerini ilan edenler de vardı. Onların istemi, Kürt ulusal taleplerinin Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde tanınması şeklindeydi. Örneğin, 22 Şubat 1920 tarihinde, Erzincan yöresinin hem kırmança hem de kurmança konuşan bazı aşiret liderleri, İngiliz ve Fransız Yüksek Komiserliklerine bir telgrafla başvurarak, o günlerde Paris'te Kürt halkının hakları için çalışmalar yapan Şerif Paşa'ya karşı çıktılar ve onun Kürtleri temsil edemeyeceğini, bu temsil hakkının Osmanlı devletine ait olduğunu belirttiler.

Kuşkusuz, bu telgrafın çekilmesinin arkasında devlet yöneticileri vardı, daha doğrusu bu bir ısmarlama başvuruysa ama yine de bir tavır olarak önemi küçümsemez.

Kimi çevrelerce iddia edilenin tersine Dersim-Koçkiri yöresi Kürtleri, Ankara'daki Meclisi oluşturma çalışmaları sırasında Mustafa Kemal'e de kaydadeğer bir destek vermediler. Destek vermek şurda kalsın, ona karşı çıktılar, onunla savaştılar. Diyelim ki, yörenin büyük aşiret liderlerinden hiç birisi milletvekili olup Ankara'ya gitmeyi kabul etmedi. Milletvekilliği olarak Ankara'ya giden bir kaç kişiden Hasan Hayri, aslen Dersimliydi fakat babası yıllarca önce burayı terk edip Kayseri'nin Sarız ilçesine yerleşmişti. Dersim'de önemse-

necek bir etkinliği yoktu. Diyar Ağa ile Miçê Zêynî'nin de aynı şekilde üzerinde durulmaya değer önemde bir otoriteleri mevcut değildi. Bunların her ikisi de Feratan aşiretine mensuptular.

Devletin, bölgede otoritesi hemen hemen sıfıra düşmüşken, Dersim, Erzincan ve

Qoçkiri yöresi Kürtleri arasında ulusal talepleri birlikte dile getirme yönündeki çabalar hız kazanmıştı. Kürdistan Teali Cemiyeti, yörede oldukça aktifti. Cemiyetin, peşpeşe şubeleri açılıyor, yayın organı "Jin" dağıtılıyor, toplantı ve görüşmeler birbirini izliyor, Kürt halkının haklarının nasıl elde edilebileceği konusu tartışılıyordu. Asıl hedef bağımsız bir Kürdistan'dı ama kültürel, demokratik ve yönetsel hakları da gözardı edilmiyordu. Emekli Türk Albayı Nazmi Sevgen, bu konu ile ilgili olarak şunları yazmaktadır:

"Sevr Anlaşmasına, Kürtler'in çoğunluk oluşturdukları yerlere muhtariyet idaresi verileceği yolunda bir madde konulmuş olmasına, Kürtler'i ümitlere düşürmüştü. Bu sıralarda Koçgiri'li Mustafa Paşa'nın oğlu Haydar Bey, İstanbul'a giderek Kürdistan Teali Cemiyeti'ne girmiş, Koçgiri'ye dönüşünde Ümraniye'de Cemiyet'in bir şubesini açmıştı. Şubenin başkanlığını da yürüten Haydar Bey, Dersim'deki aşiret reisleriyle öteki seçkin kişileri ve Koçgiri'nin ileri gelenlerini Cemiyet'e kaydetmiş, Kürt emellerine ilişkin eserlerle birlikte Cemiyet'in yayın organı olan Kürtçe 'Jin' gazetesini de getirterek işe bu noktadan hız vermişti. İyi bilmek gerekir ki, Haydar Bey bu işleri yapacak, başarabilecek bir adam değildir. Perde arkasında Alişer vardır, asıl faal ve yönlendirici olan odur.

Nihayet Alişer'i, 1920 senesi Mart'ında gerçek siyasi kimliğiyle Dersim'de Ovacık ve Hozat'ta halkı harekete geçirici konuşmalar yaparken görüyoruz. Yanında Refahiye'nin Şadilli aşiret reisi Paşa Bey ve arkadaşları vardır. Alişer bu cüreti Kürdistan Teali Cemiyeti ve reisi Abdulkadir'den almıştır." (Nuri Dersimi, Hatıratım, Öz-Ge Yayınları, yayınevi tarafından eklenen "Ekler" bölümü s. 229-230'dan naklen)

O günün politik çalışmalarında aktif olarak yer alan M. Nuri Dersimi ise hedefleri konusunda şunları yazmaktadır:

"İlk önce Dersim'de Kürdistan istiklali

ilan edilecek, Hozatta Kürdistan Bayrağı çekilerek, Kürt milli kuvveti Erzincan, Elaziz ve Malatya istikametlerinden Sivas'a doğru hareket ederek Aankara hükümetinden resmen Kürdistan istiklalinin tanınmasını isteyecekti. Türkler bu isteği kabul edeceklerdi, çünkü isteğimiz silah kuvvetiyle desteklenmiş olacaktı." (M. Nuri Dersimi, Kürdistan Tarihinde Dersim, KOMKAR Yayınları, s. 130)

1920'nin başlarında Koçkiri'de oldukça hararetli bir politik atmosfer vardı. Kırmança ya Kurmança konuşunlar fark etmez; yöredeki Kürtler el ele vermişlerdi. Onlar bir yandan Ankara'daki Meclis ile hükümete mektup ve telgraflar yolluyor, bir taraftan da silahlı direniş için hazırlık yapıyorlardı. Çevre ilçelerdeki hükümet merkezleri ile karakollara baskınlar düzenliyor, adım adım ülkeyi özgürleştiriyorlardı.

Örneğin, Dersim aşiretleri tarafından 1920 yılının sonlarında Ankara hükümetine yollanan telgraf şöyleydi:

"Elaziz Vilayeti vasıtasıyla

Ankara Büyük Millet Meclisi riyasetine,

Sevre muahedesi mucibince Diyarbakir, Elaziz, Van ve Bitlis vilayetlerinde bağımsız bir Kürdistan teşekkül etmesi lazım geliyor, binaenaleh bu teşkil edilmelidir, aksi taktirde bu hakkı silah kuvvetiyle almağa mecbur kalacağımızı beyan ederiz.

25 Teşrin Sani 1336 (1920 M.Ç.)

Garbi Dersim aşair ruesası" (Batı Dersim aşiret reisleri M.Ç.)

Bu gelişmeler üzerine Ankara hükümeti Koçkiri bölgesine askeri birlikler göndermeye başladı ve çatışmalar giderek yaygı-

nalştı. Türk yöneticiler, Kürt direnişiyle başa çıkmanın zorluğunu görünce de doğru-
dan doğruya sivil halka yönelik katliama gi-
riştiler. Onları sonuca götüren bu soykırım
oldu.

1923 yılında Lozan Anlaşması imzala-
nırken, Mustafa Kemal'in yeni politikası
gündeme giriyor ve Kürt halkı bakımından,
tarihinin en şanssız ve karanlık dönemlerin-
den biri de başlamış oluyordu. 1919 yılından
bu yana ona destek veren Kürt işbirlik-
çiler de yaptıkları ile, kendi halkını ne bü-
yük bir felaketle yüzyüze bıraktıklarını an-
cak idam sehvasına giderken, sürgün edilir-
ken ve ülkelerinin yakılıp yıkılışını seyre-
derken fark edeceklerdi.

Beri taraftan bu arada bazı Kürt yurtse-
verleri tarafından "Azadi" isminde bir Kürt
partisi kurlumuştı. Kimi kaynaklara göre
parti ilk kongresini 1925 yılı başında yaptı.
Kongre, hareketin liderliğini Şeyh Said'e
verdi; silahlı bir baş kaldırının gerçekleştiril-
mesi ve bir Kürdistan hükümetinin kurul-
ması için hazırlık yapılmasını kararlaştırdı.

Bilindiği gibi Ankara hükümeti tarafın-
dan düzenlen bir provakasyon sonucu, ha-
zırlıklar henüz tamamlanmamışken başkal-
dını başladı. 1925 başkaldırısı da Koçkiri
direnişi gibi Kirmança (Zazaca) konuşan
Kürtlerle Kurmanca konuşan Kürtlerin bir-
likte yer aldıkları bir hareketti ancak ağırlık
Kirmança (Zazaca) konuşanlardaydı.

1925 direnişi kırılınca da devlet hiç bek-
lemeksizin yeniden Dersim'e yöneldi. Bu
kez hedef Ali Boğazı çevresinde yerleşik
Qocan/Qozan aşiretiydi. Kuşkusuz bu aşi-
retin seçilmesi de nedensiz değildi. Qocan,
yurtsever bir aşiretti ve onlarca yıl devletle
hiç uzlaşmamış, ona karşı hep direnmişti.
Koçkiri direnişinde de yine onun yeri, baş-
şından sonuna kadar yurtsever saflar olmuş-
tu. Örneğin, Alişer ile bu aşiretin ünlü lide-
ri İdare İvrayım ağa Kemah ve Umrani-
ye'ye yönelik silahlı operasyonu birlikte
gerçekleştirmişlerdi.

Bu nedenledir ki, 1926 yılında Türk or-
du birlikleri Ali Boğazı'nı kuşatmaya alın-

ca, hareket komutanı Mustafa Muğlalı ya-
yınladığı bir bildiride bu aşiret için "Der-
sim'in yenilmez ve Milli kahramanı olarak
tanınan aşireti" nitelemesini yapıyordu.

Harekat sırasında, Türk ordusu ile Qcan,
Şemkan ve Reşikan aşiretleri arasında bü-
yük çatışmalar baş gösterdi. 3 ay sonra ise
kış aylarına girildiğinden askeri birlikler
geri çekilirken, Dersim direnişçileri terk et-
miş oldukları köylerine döndüler. Daha ön-
ce de belirtildiği bu aşiretlerin konuştuğu
lehçe kirmança (Zazaca) idi.

1930'lara geldiğinde, hedefte bu kez de
Plemurîye (Pülümür) yöresi vardı, Türk or-
dusu oraya yöneldi. Yeri gelmişken burada,
bu saldırının nedenine kısaca değinmek is-
tiyorum. Çünkü bu neden, Türk devletinin
Kürt politikasını tanımak bakımından çok
belirleyici bir öneme sahiptir.

Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi
Çakmak, 1930 yılında, Kürt ulusal direnişi-
nin sürdüğü Ağrı yöresinden geri dönerken
bir süre Erzincan'da kalıyor ve oradan baş-
bakan İsmet Kınönü'ye, yöre ile ilgili olarak
bir kaç mektup yazıyor. Mektupların birin-
de, yörede yaşamakta olan Kürtlerle Türk-
lerin durumuna değinirken özetle şöyle di-
yor:

"Erzincan merkez ilçesinde 10 000 Kürt
vardır. Bunlar Alevilikten faydalanarak
mevcut Türk köylerini Kürtleştirmeye ve
Kürt dilini yaymaya çalışmaktadırlar. Bir
kaç sene sonra Kürtlüğün Erzincan'ı istila
edeceğinden endişe edilebilir..."

...İl bölgesinde bazı memurların Kürt ır-
kına mensup olduğu bilinmektedir. Örne-
ğin, Erzincan sorgu hakimi Pülümürlü Şev-
ki Efendinin Kürtleri himaye ettiği ve gece-
leri Kürtleri evinde topladığı gerçekleşmiş-
tir. Bu adamın her ne şekilde olursa olsun il
bölgesi dışına nakline ve bu gibi memurlar
hakkında da aynı işlemin uygulanmasına
lüzum vardır..."

'...Kürtlerin muntazam bir sistem dahi-
linde Türk köylerine yerleşerek Kürtlüğünü
yaymaya çalıştıkları ve aynı zamanda eşki-
yaya yataklık ve kılavuzluk ettikleri anlaşıl-

maktadır. Bu gibi muzır ailelerin Türkler arasından çıkartılarak Türkaya'ya nakilleri, Türklük aleyhine yönelen bu kötü maksada karşı en etkili bir tedbir olacaktır. ...”

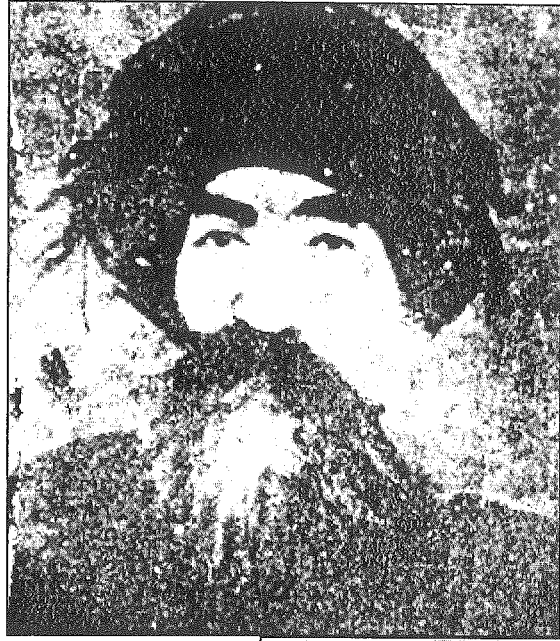
“... Pülümür ilçesi ile Erzincan ve Erzurum illerinin tesbit edecekleri bazı bölgelerde kıştan önce ciddi ve esaslı tedip hareketinin zaruret olduğu...” (Daha geniş bilgi için Albay Halıcı, Türkiye Cumhuriyetinde Ayaklanmalar, Genelkurmay Yayını, s.351-352)

Başbakan İnönü tarafından da önerinin benimsenmesi üzerine Türk ordu birlikleri 1930 yılı sonbaharında, Pülemiye (Pülümür) yöresinde “tedip” (sindirme) olarak nitelendirilen harekate başladılar ve yoğun çatışmalar yaşandı. Askeri birlikler, ulaşabildikleri yerleşim birimlerini top ve makinalı tüfek ateşine tuttular, evleri ateşe verdiler ve bir çok sivil katlettiler. Dersimlilerin saldırıya yanıtı ise oldukça sert oldu ve sadece yöre halkı değil, askeri birlikler de önemli kayıplar verdiler. Kış mevsimi yaklaşırken birlikler geri çekildiler.

Bundan 7 yıl sonra artık sıra Dersim'in tamamına gelmişti. Kanımca 1937-38 yıllarında Dersim'de yaşananlar hakkında uzun uzadıya açıklamalar yapmaya gerek yok. İrkçı-sömürgeci devlet, yıllarca sürdürdüğü hazırlıkları tamamlar tamamlamaz ülkemin bu parçasına karşı hücumu kalktı ve sonuçta orada büyük bir soykırım gerçekleşti. 1937-38 soykırımı, 20. yüzyılda gerçekleşmiş olan büyük soykırımlardan biridir.

Resmi söylemlerle Türk basınında, olay ne kadar çarpıtılarak özünden uzaklaştırılmaya çalışılsa da 1937-38 direnişinin gerçek niteliği her hangi bir terddüde ve tartışmaya yer bırakmayacak şekilde belgelere yansımış bulunmaktadır.

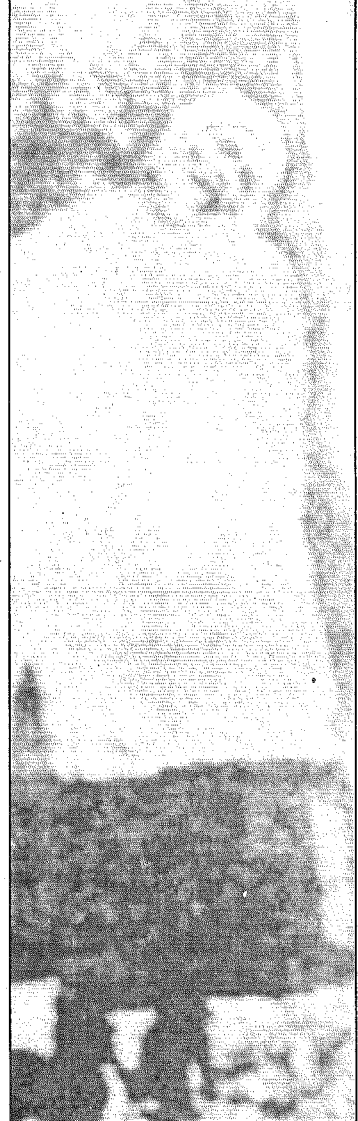
Örneğin İngiliz devlet arşivlerinde bulunan 30 Temmuz 1937 tarihli mektubunda Sêy Rıza, Dersim sorunu ve bu yöre halkımızın mücadelsini, bir başına ya da tekil olarak ele almıyor, onu Kürt ve Kürdistan

davasının bir parçası şeklinde değerlendiriyor.* Yine Dersim Aşiretleri imzasıyla “Milletler Cemiyeti Umumî Katipliğine sunulan 20 Kasım 1937 tarihli mektupta da sorun tümüyle bu çerçevede ele alınmaktadır.**

1938 yılında Başbakan, daha sonra da Cumhurbaşkanlığı görevinde bulunmuş olan Celal Bayar, anılarında Kürtlere ait söz konusu direnişlere değinirken şunları söylüyor:

“Şeyh Sait, Bir Kürt Cumhuriyeti kurmak istiyordu. (...) Dersim İsyanı,

tamamen Kürtlerin siyasi düşünceleridir. Bunlar ne anarşisttir, ne şudur, ne budur. Bunlar doğrudan doğruya müstakil bir Kürt hükümetini kurmak istiyorlardı. (...) Dersimliler'in, Kürtlük hesabına en idealistleri Koçgiri'de toplandılar, teşkilat yaptılar. Sivil, asker bütün kuvvetleriyle oraya toplandılar. Orada mühim bir kuvvet teşekkül etti. Koçgiri'de isyan çıktı. (...) Koçgiri bence diğer isyanların hepsinden mühimdir. Yunanlılar'a karşı durmak için nasıl tedbir alıyor isek, orada da aynı şekilde teşkilat yaptık. Koçgiri'de bir ordu merkezi yapıldı. Onun başına da Nurettin Paşa'yı tayin ettiler. Koçgiri'de çok mühim muharebeler oldu. İki taraftan da çok telefata verildi. (...) Hadiseler üzerine Merkez Ordusu Kumandanlığı'na tayin edilen Nurettin Paşa duruma el koydu ve bölgede tam bir tenkil hareketi başladı. İki taraf da büyük zaiyat verdi..” (Tercüman Gazetesi 10, 9. 1986. Ayrıca Kurtul Altuğ: Celal Bayar Anlatıyor. B. Nuri, Hatıratım, Öz-Ge Yayınları, Ekler Bölümü s. 230'dan naklen)

1930 Plemurîye (Pülümür) yöresi hareketi sadece Kirmança (Zazaca) konuşan Kürtlere ait bölgeyi kapsıyor iken, 1937-38 bütün Dersim'e yönelikti; yani hem Kirmança hem de Kurmança konuşan Kürtleri hedef edinmişti.

Dersim jenosidinden 1950'lere kadar ki dönem, Kürt yurtsever hareketi bakımından bir durgunluk dönemi oldu. 1950'li yıllarda, konuştukları lehçe ne olursa olsun, Kürtler yavaş yavaş toparlanmaya ve seslerini yükseltmeye başladılar.

Örneğin, 1959 da Kürtçülük yaptıkları gerekçesiyle tutuklanan 49 Kürt genci arasında (49'lar Olayı) hem Kirmança hem de Kurmanca konuşanlar birlikteydiler. Yine 1960'lardan sonra illegal faaliyet gösteren Kürt partilerinin 3 genel sekreteri Kirmança ya da Zazaca konuşan Kürtlerdi. Bunlar; KDP Genel Sekreteri Sait Elçi ile Faik Bucak ve TKDP Genel Sekreteri Sait Kırmızıtoprak idiler. Bilindiği gibi Sait Elçi Çewlîg (Bingöl), Sait Kırmızıtoprak Dersim, Faik

Bucak ise Sêwrege (Siverek) kürtleriydiler.

1960'ların sonlarında faaliyet yürüten Devrimci Doğu Kültür Ocakları (DDKO)'nda da yine farklı bir durum görülmüyor. Yurtsever Kürt gençleri, din ve lehçe farkı gözetmeksizin bu derneklerin çatısı altında birlikte yer aldılar, birlikte mücadele yürüttüler.

1974'lerden itibaren ise bilindiği gibi Kürt yurtseverliği ani bir sıçrayışla yükselişe geçti. Kürtler bu dönemde hem illegal hem de legal planda yaptıkları çalışmalarını bir hayli ileriye götürdüler. Örneğin demokratik ve kültürel dernekler kurdular, dergiler, kitaplar yayınladılar, sendika ve öteki kitle örgütlerinde çalıştılar, kültürel etkinlikler sergilediler, seçim çalışması yaptılar vs.

Yine aynı dönemde yurt dışında ve özellikle de Avrupa'da ki Kürtler de demokratik, kültürel ve politik yönden aktif faaliyet içerisinde oldular, Kürtleri ve Kürt sorununu dış kamuoyuna tanıtmak için yoğun çaba harcamaya başladılar.

1984'ten itibaren, yani PKK tarafından silahlı mücadelenin başlatılmasından sonra olanların ayrıntılarına girmeye ise gerek yok sanıyorum. Çünkü bu olay kamuoyu tarafından yakından biliniyor, diğer bir deyişle hafızalarda henüz tazeliğini koruyor. Son 20 yılda silahlı-silahsız, legal-illegal geniş kapsamlı ve zorlu mücadele yürütmekte olan Kürt yurtsever hareketinin, bölgesi, dinin inancı ve lehçesi ne olursa geniş Kürt kesimlerine hita ettiği açıktır.

Sonuç olarak, geçmişten günümüze dek halkımızın toplumsal yaşamına ve özgürlük mücadelesine baktığımızda, lehçe farkına dayalı her hangi bir çelişki ya da sürtüşmeye rastlamıyoruz. İnsanlarımız arazi, su, yayla, kız kaçırma, kan davası ve daha nice nedene dayalı olarak çokca çekişirlerken, Kirmanc-Kurmanc tarzında bir ayırım ve sürtüşme kimsenin aklına bile gelmemiş. Ne sıradan halk içerisinde, ne de politik planda.

Kirmança (Zazaca) konuşan Kürtlerin

göreceli olarak yoğunluklu yaşadıkları bölgeler, yukarıda verilen örneklerin de açığa kavuşturduğu gibi, 20. yüz yıl boyunca yurtseverlik duygularının en canlı olduğu ve en güçlü direnişlerin sergilendiği merkezlerdir.

Açıklamalar

***Bu yazı, 28. Şubat 2004 tarihinde “Înstîtutê Ziwan û Kulturê Kirmancî (Zaza)” tarafından Berlin’de düzenlenen “Rewşa Ziwanê Kirmancî (Zazakî)” konferansına Munzur Çem tarafından sunulan konuşma metninin gözden geçirilmiş çevirisidir. Çeviri konuşmacının kendisi tarafından yapıldı.

Dergimizin 74. Sayısında yayınlanan Munzur Çem imzalı “Bir Kitap, ‘Kürt İşyanları’ Üzerine” başlıklı yazıda, bizden kaynaklanan kimi dizgi hataları meydana gelmiş.

Örneğin, yazının sonunda yer alan dip not şu şekildedir:

***Dersim’de konuşulan Kürtçenin her iki lehçesinde de aşiretlerin sonuna “lı” son eki ile “uşağı” sözcüğü gelmez. Bunlar

Türkçeye ait formlardır ve yanlış olarak kullanılmaktadır. Kürtçenin söz konusu her iki lehçesinde de bu aşiret isimleri “an” çoğul eki ile biterler. Usivan, Demenan, Balîyan, Şadîyan, Qerebalîyan gibi. Ancak Şadiyan örneğinde de görüldüğü gibi, isim sesli harfle bittiği taktirde sonek “an” ile arasına “y” bağlantı harfi olarak girer ve sonek “yan” şeklini alır. Dersim’de “an” son ekinin “i (in)” ve “o (on)” olmak üzere iki değişik formu daha var ki çoğunlukla “i (in)” soneki ile biten form kullanılır. Deme-ni, Balîyi Qerebolîyi vs.”

Bu paragrafın son cümlesinin şöyle olması gerekirdi:

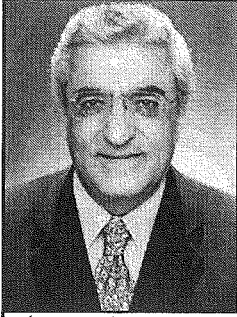
“Dersim’de “an” son ekinin “û (ûn)” ve “o (on)” olmak üzere iki değişik formu daha var ki çoğunlukla “û (ûn)” soneki ile biten form kullanılır. Demenû, Balîyû Qerebolîyû vs.”

Buna bağlı olarak, yazıdaki başka özel isimlerin yazılışında da aynı yanlışlık tekrarlanmış. Örneğin, doğrusu “Kalû, Dewrê Cemalû, Cansalê Bavû,” olan terimler, dergide “Kali, Dewrê Cemali, Cansalê Bavi...” şeklinde yazılmış.

Söz konusu yanlışlığı düzeltir, özür dileriz.

“Güdümlü ve ayıplı kalem”

Cemal Şener’in neresini düzeltsek ki?!..

Mehmet BAYRAK

Cemal Şener, Cumhuriyet ve Milliyet gazetelerindeki tefrikalarından sonra kitaplaştırılan ve Milliyet gazetesince kupon karşılığı dağıtılan “Aleviler’in Etnik Kimliği/ Aleviler Kürt Mü? Türk Mü?” (İst.2005) adlı kitabında; kendisini cevaplayan ve eleştiren kimi yazarları ya da okurları bir atasözüyle yanıtlıyor: “Deveye demişler ki (Boynun niye eğri) o da demiş ki (nerem doğru ki boynum eğri olmasın). Tıpkı bu misal...” (age,s. 74-75)

Evet, tıpkı bu misal! Cemal Şener’in güdümlü yazı dizilerinden oluşan kitabının neresi doğru ki, yanlışını eleştiresin... Üstteki cümleden başlayarak, gerek yazım hatalarından gerekse maddi ve ideolojik yanlışlarına kadar bu kitabı eleştirmeye kalksan, bir o kadar kitap yazacaksın... En iyisi, beni doğrudan ilgilendiren birkaç hususa değinmekle yetineyim. Bu kadarı bile, Cemal Şener’in “dürüstlüğü” konusunda bir fikir vermeye yetecektir...

C. Şener’in, eski ve yeni düşünceleri arasındaki çelişkileri ve mensubu bulunduğum Sinemilli aşiretiyle ilgili kimi görüşlerini geçmişte eleştirmiştım (Bkz. Ortaçağ’dan

Modern Çağ’a Alevilik, Ank. 2004,s. 358-364). Ancak, bir internet sayfasındaki yazısından ve kitabı yayımlandıktan sonra, Alevilik ve Kürtler (Ank. 1997) kitabımı da kaynak göstererek, kendisini eleştirenleri cevaplamaya çalıştığını, başka bir deyişle beni saptırmalarına paravan yapmaya çalıştığını gördüm.

Çalışmamdaki belgelerden bazı cümleleri cımbızlayarak ve saptırarak alan C. Şener, aynen şu ibareyi kullanıyor:

“Bu saptamaları da editörlüğünü Deng Dergisi yazarı Mehmet Bayrak’ın yayınladığı kitaptan okuyoruz. Herhalde bazıları bu saptamaları yapan yazara da; Türkçü, Kemalist, Genel Kurmay’cı vs. diyemez.” (age,s. 82)

Şener, cımbızlayarak ve saptırarak kendisine dayanak yaptığı kitabımdan yararlanırken de beni, “Deng Dergisi yazarı” olarak sunuyor. Cemal Şener öncelikle şunu bilmelidir ki, yazarlık hayatım Deng Dergisi’nin çıkmaya başladığı 1990 yılında değil; ondan tam 20 yıl önce 1971’de Gelecek dergisiyle başlıyor. O tarihten sonra 10’larca dergi ve gazetede yazdım. Dahası, 1988/89 yıllarında

Özgür Gelecek dergisini çıkardım.

Yazar ve araştırmacı geçinen bir kişinin, bunların en azından bir bölümünü bilmesi gerekir. Kaldı ki, çıkardığım derginin cildinin kendisinde bulunduğunu da biliyorum.

Salt Alevilik konusuyla da, C. Şener'den en az 10 yıl önce ilgilenmeye başlamıştım. Esasen, yazarlık hayatım boyunca ne emek/sınıf kimliğimi, ne ulusal kimliğimi ne de inanç kimliğimi hiç bir zaman red ve inkâr etmedim. Belki de bu, beni diğer Türkiyeli yazar ve aydınlardan ayıran en belirgin özelliklerden biridir. Hele C. Şener gibi, sözde "sol" gelenekten gelen ve Kürt kökenli olduğu halde bu kimliğini karartmak için binbir yola başvuran kişilerin bu konuda söyleyebilecekleri hiç bir şey olamaz... Alevi toplumunun çok özümse-diği ve sıklıkla ifade ettiği bir söz vardır: "Aslını inkâr eden haramzâdedir...". C. Şener, bu öz söz karşısında kendisini yeniden test etmelidir...

Daha 1970'li yıllardan başlayarak, gerek doğrudan gerekse dolaylı olarak Alevilik konusuyla ilgilendim. 1984'te yayımlanan Halk Hareketleri ve Çağdaş Destanlar adlı kitabım, esas olarak Babai, Şeyh Bedreddin, Şahkulu, Pir Sultan gibi Alevi önderlikli halk hareketleriyle ilgilidir. Kitapta değerlendirilen Ozan Telli'nin Baba İshak, Şahkulu, Kelenderoğlu Piri Mehmed destanlarının benim önerim ve katkımla yazıldığını, önsözlerinin bana ait olduğunu ve benim tarafımdan yayımlandığını da vurgulayayım.

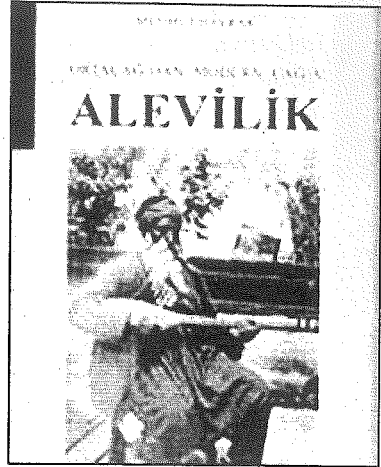
1986'da yayımlanan Pir Sultan Abdal kitabım, doğrudan bir Alevi yazar tarafından kaleme alınan ve çokça yararlanılan ilk çalışmalardan biridir. Cemal Şener gibi birçok kişi de bu çalışmadan esinlenerek ve yararlanarak, benzeri konuları işlemeye başlamışlardır. (Şener'in konuyla ilgili ilk kitabı Alevilik Olayı, bundan iki yıl sonra 1988'de yayımlanmıştır). C. Şener'in, zaman zaman adını andığı Hollandalı Kürdolog Martin van Bruinessen, bu gerçeği görüp yüksek sesle dillendirenlerden biridir. Bruinessen, "Aleviliğin daha moda olmadı-

ğı dönem-ler de, Mehmet Bayrak, Alevilikle ilgili çalışmalar yaptı" diyor. (M. Bayrak: Devletin ve Batılı Bilimadamlarının Gözüyle Çalışmalarımız, Kürdoloji Belgeleri-II içinde, Ank. 2004, s. 17-19).

Demek oluyor ki, Cemal Şener, maceracı bir "sol" grup içinde olaylara karışıp, bizim de yakından tanıdığı bir arkadaşın evinde saklanırken ve gözaltına alındıktan sonra "farklı bir yönelişe" girerken, biz bu tür çalışmalar yapıyorduk...

Alevilik ve Kürtler kitabı, doğrudan kendi araştırmalarımla, Avrupa ve Amerikan kütüphanelerinden sağladığım Kızılbaş/ Alevi, Ahlê Haq/ Ali- İlahi, Êzidi Kürtler ile Horasan olgusu ve Kürt batınlılığı konulu belgelerden oluşuyor. Bu belgelerin neredeyse tamamına yakını Türk literatürüne ilk kez giriyor. 350 Sayfalık kendi araştırmam dışında yaklaşık 450 sayfa tutan bu belgeler, o güne kadar kısmen bilgisizlikten, kısmen de kasten literatüre sokulmamıştı. Çünkü İttihad- Terakki'den başlayarak, Kızılbaş/ Aleviliği, Bektaşilik içinde eritmeye ve Türkmen Müslümanlığı olarak sunulmaya çalışılıyordu. Bu nedenle, Cemal Şener'in yapmaya çalıştığı yeni bir şey değildir ve tersine İttihad güdümlü Baha Said'lerin, Kemalist güdümlü Abdülkadir İnan'ların, İnönü güdümlü Mehmet Şerif Fırat'ların, 1960'lı yıllardan sonraki Asker güdümlü M. Fahreddin Kırzioğlu'ların ve MHP'li Mehmet Eröz'lerin yapmaya çalıştığının bir uzantısıdır...

Yaptığımız çalışmanın yazarları ve çevirmenleri ortadadır ve tek-tek belirtilmiştir. Oysa Cemal Şener, Arap alfabesini ve

Osmanlıca'yı bilmediği, dahası gizlilik de-
recesinden dolayı siyakat ve benzeri yazı-
larla yazılan ve Türkiye'de ancak sayılı in-
sanın okuyabildiği Mühimme kayıtları'
ndan oluşan Osmanlı Belgelerinde Alevi-
ler- Bektaşiler (İst. 2002) türünden bir kita-
ba adını koymakta bir sakınca görmüyor.
Ahmet Hezarfen'in çevrimyazısını yaptığı
Osmanlı Belgeleri'nde Dersim Tarihi'nde
de (İst. 2003) Cemal Şener, (Yayına Hazır-
layan) konumundadır. Hemen belirtelim ki,
birkaç belgeyle "Dersim Tarihi" yazılmaz.

Belli ki Cemal Şener, kendi aşireti
„Şeyh Hasan“ ın kökenini bulmaya çalışı-
yor ve belgelerde karşısına “Şeyh Hasanlı
Ekradı” yani “Şeyh Hasan Kürtleri” çıkıyor
(Bkz. Osmanlı Belgeleri'nde Dersim Tari-
hi, Etik yay. İst. 2003, s.10).

Arapçada ve Osmanlıcada “Etrak” ın
“Türkler” anlamına geldiğini kabul eden
Şener, bu kez “Ekrad” ın “Kürtler” anlamı-
na gelmediğini, tersine “konar-göçer toplu-
luklar” anlamına geldiğini kanıtlamaya ça-
lışıyor...Bu konuda, Doç. İbrahim Yılmaz-
çelik ve Doç. Ali Tayyar Önder gibi “res-
mi” yazıcıları imdada çağırıyor (age,s.6-7).
Kendini hiç yorma sevgili Cemal Şener, biz
bu filmi daha önce Türk Kültürünü Araştır-
ma Enstitüsü yayınlarında ve Türk Kültürü
dergisinde de gördük; Bedri Noyan'la gör-
dük, Yusuf Halaçoğlu ile gördük...

İstersen bir de bizim Kürdoloji Belgele-
ri-II adlı çalışmamızın “Kör Yusuf Ziyaed-
din Paşa'nın Kürdistan'daki Te'dip ve Ten-
killeri” bölümüne bak ve incele. Burada,
adı geçen Osmanlı Paşasının 18. yüzyılın
sonu ile 19. yüzyılın başlarında özellikle
Dersim bölgesindeki cezalandırmaları anla-
tılıyor. Osmanlı yönetimi, daha diğer Kürt
beyliklerine yönelmeden Dersim'deki aşir-
etleri ve özellikle de senin mensubu bulun-
duğun Şeyh Hasan Aşireti'ni vuruyor. Öy-
le ki, bir gecede hile ile bu aşiretin yüzler-
ce önderinin kellesini kesiyor. (Bkz. Age,s.
484-522).

Bu cezalandırma harekâtını bizzat izle-
yip kaleme alan, dönemin tarihçisi Hasan
İzzet Efendi, bu aşireti defalarca “Şeyh Ha-

sanlı Ekradı” yani “Şeyh Hasan Kürtleri”
olarak nitelendiriyor. Ancak nedense sen,
Osmanlı'nın bu zulmünü bilmez veya gör-
mezlikten gelirken, 1919/20 yıllarında ata-
larını- dedelerini boğan Topal Osman'ı da
aklamaya çalışıyorsun!.. (C. Şener'in Topal
Osman Olayı kitabının ağır bir eleştirisi
için bkz. D. Yıldırım: Topal Osman Olayı/
Cemal Şener ve Nesnel Tarihçilik, Jiyana
Nû, Sayı:10-11/ 1994).

Cemal Şener, kendisine gelen eleştirile-
ri cevaplarken, “Aleviler'in Etnik Kimli-
ği'ne Gelen Eleştirileri Doğru Okumak”
başlığını kullanıyor. Biz de kendisine,
Türkçe'de ilk yayını tarafımızdan yapılan,
Martin van Bruniessen' in Ağa, Şeyh ve
Devlet/ Kürdistan'ın Sosyal ve Politik Örgü-
tlenmesi (Özge yay. Ank. 1992) adlı
önemli eseri başta olmak üzere diğer Batılı
bilimadamlarının eserlerini “doğru” oku-
masını ve Alevilik ve Kürtler çalışmamız-
dan aldığı belgeleri “dürüst” kullanmasını
öneriyoruz...

Sadece birkaç örnek bile, Şener'in ne
denli “dürüst” davrandığını göstermeye ye-
tecektir. Şener, kitapta yer alan 80 dolayın-
da belgenin “Batı'da Kürt yanlısı yazarlara
ait olduğunu” söylüyor ki, bunun gerçekte
ilgisi yoktur. Kitapta yer alan belgeler, 19.
yüzyılın başından başlamaktadır ve bugüne
kadar Türk literatüründe yer verilmeyen
belgelerdir. Tümüne katılsam da, katılma-
sam da belgeler aslına sadık kalınarak veril-
miştir. Bilimsel çalışmanın gereği de budur,
belgeler üzerinde oynamak ve onları cım-
bızlamak veya saptırmak değil...

Şener'in, kitabımdan yaptığı ilk aktarma
“Zazaca” ile ilgilidir. Daha 1979/80 yıllar-
ında yayımladığı Dersim yöresine ait Za-
zaca/Dımilki ağıtlardan dolayı yargılanmış
ve ceza almış bir yazar olarak, bu konuda
elbette görüşlerim vardır. Ancak bunlar,
Cemal Şener'in kitabımdaki L. Molyneux-
Seel'den alıntılıyıp bana malettiği gibi de-
ğil. Şener, sözkonusu yazıdan yaptığı alıntı-
yı benim görüşüm gibi sunmakta ve ken-
dince şu sonuca varmaktadır: “Lütfen bu
aktarmayı dikkatle okuyunuz. Zazaca'nın

Farsça, Arapça, Türkçe karışımı bir dil olduğunu yazıyor. Tıpkı İsviçre örneğinde olduğu gibi...Zazaca'yı Persçe, Arapça, Türkçe karışımı bir dil olarak tanımlayan yazar cümlelerin devamında ise, Dersim'deki aşiretlerin Türkmen kökenli olduğu tesbitini yapıyor." (Bkz. Aleviler'in Etnik Kimliği, Milliyet yay. 2005, s. 79-80).

Şener, daha sonra İngiliz yazara dayanarak, Dersimliler'in kendi dinlerine (Yol Uşağı) adını verdiklerini ve Bal Uşağı, Arslan Uşağı, Topuzlu, Arelli gibi birçok aşiretin adının Türkçe olduğunu söylüyor. Cemal Şener'e hemen hatırlatalım ki, "yol uşaklığı", Aleviliğin ortak kavramlarından biridir ve Aleviler kendilerinin "bel oğulluğu"ndan değil, "yol oğulluğu"ndan yani "yol uşaklığı"ndan geldiğini anlatmak için söylerler. Kaldı ki, Dersim Aleviliği'nin adı "Yol Uşaklığı" değil, Kızılbaşlık, Sorser'lik, Ali-İlahilik, Ahlê Haqlık, Rahê/Raye Haqlık ve nihayet Yarsanilik' tir... Buradaki adlandırmalar da, sözkonusu aşiretlerin Türkçe söyleyişleridir. Yoksa sözkonusu aşiretlerin yöredeki adlandırması Balan, Arslanan, Topuzan ve Arêl şeklindedir. Kaldı ki, Dersim yöresinde onlarca aşiret yaşamış ve yaşamaktadır. (Genel Müfettişlik tarafından hazırlanan gizli aşiretler listesi için bizim Kürdoloji Belgeleri-I, Ank- 1994 adlı eserimize bakılabilir. S. 271-294).

Yayınlarının adını "Etik" yani "Ahlaki" koyan Cemal Şener'in, kitabımla ilgili ilginç bir saptırması da, Le Cog' un "Kızılbaş ve Yeşilbaşlar" yazısıyla ilgili.(Bkz. Alevilik ve Kürtler, s. 372-376). Yazar, kitapta yer verdiğim 5 sayfalık sözkonusu ya-

Sadece birkaç örnek bile, Şener'in ne denli "dürüst" davrandığını göstermeye yetecektir. Şener, kitapta yer alan 80 dolayında belgenin "Batı'da Kürt yanlısı yazarlara ait olduğunu" söylüyor ki, bunun gerçeğe ilgisi yoktur. Kitapta yer alan belgeler, 19. yüzyılın başından başlamaktadır ve bugüne kadar Türk literatüründe yer verilmeyen belgelerdir.

zısında; "Kızılbaş ve Yeşilbaş" kavramlarının Batı ve Doğu literatüründe kimler tarafından nasıl algılandığını irdeliyor ve salt "Kızılbaş" tanımının 22 versiyonu üzerinde duruyor. Ancak C. Şener, bunlardan yalnızca birini alarak hüküm kurmaya ve Kızılbaşlığın Orta Asya'dan geldiğini kanıtlamaya çalışıyor. Oysa, burada amaçlanan esas olarak Afganistan ve çevresi

olduğu gibi, diğer maddelerin tümünde adres olarak "İran" gösteriliyor. Ancak Şener, bunların tümünü esgeçiyor. Gördünüz mü "bilimsel ve nesnel" çalışmayı!..

Cemal Şener, Alman antropolog Prof. Felix von Luschan' ın görüşlerinde de saptırma yapmaktadır. Luschan'ın, bir yazısında geçen "Kürtler genelde Şafii Sünnidirler, Kürtler'de çok az sayıda Kızılbaş bulunmaktadır" yolundaki sözleri, bizzat makale yazarı Le Cog tarafından eleştirilmekte; dahası bu makaleyi ilk yayımlayan ve geldiğim İçtoroslar bölgesini bizzat gezen Alman bilimadamı Hugo Grothe' nin notlarıyla da düzeltilmektedir. Dahası Grothe, Alman antropolog Luschan'ın "Batı Asya'nın İlk Yerleşikleri" (The Early Inhabitants of Western Asie, 1911), konulu uzun makalesinden bir alıntıyla onu cevaplandırmaktadır. Bu alıntı şöyledir:

"Kızılbaşlar; Mezopotamya'da ve küçük gruplar halinde Toroslar'da, Maraş yakınlarında, Arap ve Kürtler'in arasında yaşayan ve kendisini Kızılbaş olarak niteleyen garip (değişik) insan topluluğuna denir. Kızılbaş, (Kırmızı kafa) anlamına gelmektedir, ancak içlerine girdiğimizde hiçbirinin Sünni komşularından daha fazla kızıl saçlı olduğunu veya giysilerinde kırmızı rengi diğerlerinden daha fazla tercih ettiklerini

görmedik. Demek ki, bu deyim, kelime anlamından farklı bir anlamı var. Belki dil-bilimciler birgün Kızılbaş teriminin kaynağını ve kökenini bulurlar.” (s.376)

Grothe, yayıncı sıfatıyla yazdığı dipnotlarda daha sonra, Anadolu’daki Kızılbaş, Tahtacı, Bektaşî ve Nusayrî gibi toplulukların, genelde kendi aralarında evlenerek dinlerini ve fiziksel özelliklerini önemli ölçüde koruduklarını; dahası bu dört inanç grubu ile İslam öncesi inançlar arasında bir bağ bulunduğunu vurgulamaktadır. (s.376).

Görüldüğü gibi C. Şener, ya okuduklarını anlamıyor ya da “doğru okuma”yı bilmiyor!..

C. Şener’in, David McDowal’ın ve Hans Lukas Kieser’in kitaptaki görüşlerini de tam ve doğru olarak algıladığı ve yansıttığı söylenemez. Her iki yazarın da Türkiye’de, yaklaşık biner sayfalık kitapları yayımlandı Doruk ve İletişim Yayınları arasında. Daha ayrıntılı bilgilenmek için, Şener’in bu kitapları incelemesini salık veriyorum.

Şener, Lukas- Kieser’in, “Kürt Aleviliği-nin beşiği olan Dersim’in en azından bir bölümünün Kürtleşmiş Ermeniler’den oluştuğunu” vurgulayan sözlerinden yola çıkarak, Türkmenler’in de Kürtleşmiş olabileceğini söylüyor.

Öncelikle belirtelim ki, bu, tüm topluluklar için geçerli bir kuraldır. Ancak, genellikle egemen ulus, dil ve kültürlerin diğerlerini “temsîl” yani asimile ettiği de bir gerçektir...Selçuklu’dan bu yana yüzlerce hatta binlerce Kürd’ün veya Ermeni’nin , egemen- moda dil olan Osmanlıca ile yazdıkları bilinmeyen birşey değildir. Sözelimi biz, Alevi- Bektaşî Edebiyatı’nda Ermeni Aşıkları (Aşuğlar) adlı çalışmamızda (Özge yay. Ankara, 2005); Osmanlıca veya Türkçe yazan 135 Ermeni aşığına ve şairine ürünleriyle birlikte yer verdik. Bunlar arasında, “baba”lık mertebesine ulaşan Ermeni aşıkları da vardır. Böyle olmakla, onlar Ermeniliklerinden çıkmış olmuyorlar. Dahası bu gerçeklik, Aleviliğin nasıl evrensel bir din ve inanç olduğunu gösterir...

Cemal Şener, sıklıkla atıfta bulunduğu Ziya Gökalp’ ın, Kürt Aşiretleri Hakkında İctimai (Sosyolojik) Tetkikler’i hangi etken ve dürtüyle yazdığını öğrenmek istiyorsa; hemşehrisi Şevket Beysanoğlu’ nun bu kitabın yeni yayını dolayısıyla yazdığı önsözü (Sosyal yay. İst. 1992,s.5-8) ve “İttihad’dan Cumhuriyet’e Aşiret ve Laiklik Politikaları” (Kürt Sorunu ve Demokratik Çözüm içinde, 1999, s. 181-187) konulu incelememizi okumasını tavsiye ediyorum. Buralarda; hem İttihad- Terakki Hareketi’nin, hem de bu hareketin devamı niteliğindeki Rıza Nur gibi ideologların, bu çalışmayı Ziya Gökalp’e nasıl yaptırdığını görecektir.

Sonuç

Bilmem ki, sözü daha çok uzatmaya ve Cemal Şener’in ayıplı ve güdümlü tutumunu daha fazla irdelerek, zaman yitirmeye gerek var mı? Cemal Şener’e ilham kaynaklığı ve ideologluk yapanların tümünün eserleri ve tezleri yokolup gitti... Cemal Şener de aynı akibete uğramak istemiyorsa, toplumsal ve bilimsel gerçekliğe denk hareket etmelidir. Yoksa birkaç gazetenin desteği ve şişirmesi kendisini kurtaramaz. Bizden söylemesi...

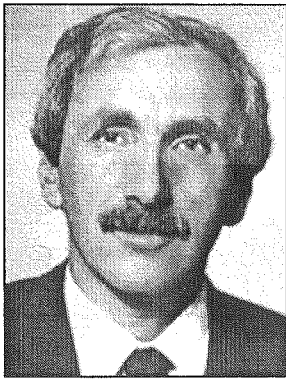
Bırakın günümüzdeki eleştirileri, acaba Cemal Şener daha 1994’te yapılan şu eleştiri ve uyarıyı gördü mü? Belki görmemiştir diye yeniden hatırlatalım:

“Cemal Şener, Aleviliği iğdiş ediyor. Çünkü Alevilik’te insana, gerçeğe önem var. Şener’de ise ırkçılıkla, sınırlarının nerede ayrıldığını kestirmenin pek zor olduğu bir Türk milliyetçiliği. Alevilik hiç bir ırkın malı değil, sadece Türkler’in hiç değil...” (Jiyana Nû, Sayı:10-11/ 1994).

1973’te yayımladığım ilk kitabım Tevfik Fikret’ te; kitaba adını veren aydınlanmacı- hümanist şair Fikret, Sırat-ı Müstakim yazarı Mehmed Akif’ e verdiği şiirsel-cevabı şöyle noktalıyordu: “Sen buna ne dersin ey Molla Sırat!”

Evet, sen tüm bunlara ne diyeceksin Cemal Şener?..

ENFALA BARZANÎYAN

Şakir EPÖZDEMİR

Coxrafya Barzan bi navça Mergesor û bi nehya Şervan û Barzan va 400 gundin. Li dinyayê coxrafyayêk ji vê herêmê xweştir û ciwantir kêmin. Li vê coxrafyê mar û mişk û dubişk jî azadin.

Barzan navê mentîqeyekê Kurdistanê Başûr û Behdî-nane. Ji vê mintîqê ra Nehya Barzan jî tê gotin. Ev gundê kû niha nawenda nehîyeyê ye û meqberên herdu şehîdên mezin. Mela Mistefa û Îdrîs Barzanî yê gorbehişt li vêderê zîyaretgeha kurdî ye. Navê wî bajarokî Barzan e.

Piştî kû yek ji prensên (Mîrek-Emîr) Amedîyê bi navê Emîr Mesûd hatiye li vê herêmê û li gundê Hewinkê rûniştîye û li wî gundî zewicîye, ji vê zewacê bi navê Seîd kûrêk hatiye dinyayê kû neviyê wî Seîdî şêx Taceddînê babê şêx Ebdurehman e . Kûrê Şêx Ebdurehman Şêx Eb-

dulla jî babê Şêx Ebduselamê meşhurê kû Xelîfeyê Mewlana Xalidê Mîr û Sultanê tarîqeta Neqîşbendîyan e .

Şêx Ebduselam tê dibî Serokê Tekeya Neqşebendî ya Barzan, li ser rîya Neqşebendîyê dest bi îrşadê dike û xîmê yekîti û yekbendîya herêma Barzan li ser Exlaqêkê bilind û diristê netewî ava dike û sala 1872 yê dîçe dîlovanîya heq. Ev Şêx Ebduselamê gorbehişt BAPîRê Şêx Ebduselam û Şêx Ehmed û Barzanîyê mezin Mela Mistefa ye. Şêx Ebduselam birayê mezin e . Halê Kurdan û rewşa Kurdistanê di salên 1880 ê da jî dîrokzan û rewşenbîrên Kurdan kifşe û Kurdistan pir tengazar û bê çar û bê otorîte ye. Mîrekên Kurdistanê hatine tesfîyekirin. 80 salin kû hukûmeta Babanîyan felişî ye , 40 Salin kû mîrê Soran hatîye tesfîye kirin û hikûmeta Behdînan, dewleta Amêdîyê ji holê rabû ye. 30 sale kû hikûmetên Botan û Mehmedî û Hekkarî bûnê dîrok. Valayîya otorîteyê Zemanê Eşîran anîyê holê û nexşebendî wek sîwanek li ser van eşîran cîyên xwe girtine. Ji ber vê ye kû Şêx Ibeydillayê Nehrî di 1880 yan da şoreşêkê mezin li dar

dixe û textê şahê Îranê û Siltanên Osmanîyan dileqînê.

Şêx Ebdilselam Barzanî vê rewşê dibînê. 8 eşîran dike Federasyon. Mizûrî. Şêrwanî, Dolemêrî, Berojî, Nizarî, Binecî, Gerdî û Herkî xwe dikin yek rêz, yekbend, yek xet, yek wicûd û yek eşîr û navên xwe dikin Barzanî.

Coxrafya Barzan bi navça Mergesor û bi nehya Şervan û Barzan va 400 gundin. Li dinyayê coxrafyayêk ji vê herêmê xweştir û ciwantir kêmin. Li vê coxrafyê mar û mişk û dubîşk jî azadin.

7 eşîrên Barzan û bi Binecîyan va xwe dikin 8 Eşîr û Serokêk tînine serê vê federasyonê kû serokêkê bi rêk û pêk û aqilmend û zana û ji malbatekî gewreyê Kurdistanê, malbata Mîrên Amêdîyê kû bi fermanrewayîti û xanedanî malbatêkê herê bilind û navdar e.

Şêx Ebdulselam Barzanî di serê sedsala 20 ê da rîya çareserîya pîrsa Kurdan dîtiye û biryar daye ku dewleteka Kurdan ava bike. Sala 1905 li gel nivîskarekê xerbî got û bêj kirîye û jî wî rojnamevanî daxwaz kirî-

ye kû bi hîkûmeta Îngîlîz ra bikeve dîyaloxê kû bi desteka dewleta Brîtanya dewleta Kurdistan damezrînê (1) Şêx Ebdulselam di sala 1907 li Brîvkan civînek li dardixe. Hemî Şêx û Axa û Keşe û Mitran û giragîrên Behdînan kom dike û biryarnameyêk bi van girangiran dide îmzekirin û wek mûxtîreyêk dide dewleta Osmanîyan. Ev civîn li Brîvkan li mala Şêx Mihemed Brîvkanî pêk tê û daxwazên wan ew bû kû li Kurdistanê zimanê resmî bi Kurdî bi, Kurd bi zimanê xwe perwerde bibin, Memûr û Rêvebir Kurd bin, di mehkeman da şerîet hakîm

bi û vergîyên Kurdistan ji bona xizmetên herêmî bêne serf kirin (2) Şêx Ebdilselam ev qehreman bû û dizanîya ka çi dike. Lewra wî berê her tiştî temelêkê dînî û netewî li mintîqa Barzan avêtibû. Ji Barzaniyan piştrast bû.

Şêx Ebdilselam li 400 gundên Barzan milkîyetê rakiribû, hemû erd û axa malbata xwe li gundîyan belav kiribû û ax kiribû axa kolektîfa gundîyan. Axê dabû wan kesên kû cot û cotkarî, û cenanî û rêncberîyê dikin. Şêx Ebdilselam qalanê radike û xizmetên komelî bi rêk û pêk dike, wekhevî û

dadmendîyê dike nava çand û meşa vê herêmê û vê Cemaetê.

Li her gundêk mizgevtêk dide avakirin û wê mizgevtê dike wek merkezekê dînî îctîmaî û komelîya gel. Gundî hemî ixtilafên xwe li vê mala xwedê hel dikin.

Li her gundî, Qomîteyêkê kû problemên çareser bikin û şolên gundên xwe bi reva bibin tesîs dike. Ev lecne îro jî henin û birêk û pêk in.

Ya herê girîng, Eşîrên xwe çekdar dike û mêrxasekê vê eşîrê dike serdarê van çekdaran. Salên 1907 û 1915 an salên şerê Barzanî û Osmanîyan û koçberî û wêranîya vê mintiqê ye. Şêx Ebdulselam bi Smaîl axayê Şikakî û Şêx Tahayê Nehrî va diçe Tiflîsê û bi nûnêrê çarên urasatê va ji bona rizgarîya Kurdistanê dîyalox datîne û di vegerê da tê girtin û li Mosilê ji terefê walîyê Osmanî, Silêman Nazîfê Dîyarbekîrî va tê îdamkirin.

Piştî îdama Şêx Ebdilselam 90 sal derbaz bûye. Rojêk ji rojan meşa rêbaza rizgarîxazîya Kurd û Kurdistanê ranewestîye û nesekînî ye.

Rêbaza Azadîxwazîya Barzanîyan rêbazêkê dûr û dirêj û bi ezm û îrade ye. Îrada vê rêbazê ne bi destê kesî û kesane. Ev îrade ya mîletê Kurd û daxwazên wan rizgarîya Kurdistanê ye. di vê Kurdistanê da firqa nîjat û dîn û mezheb û reng û eşîr û gund û bajaran nîne. Barzanîyê mezin Fransu Herîrî û kurê xwe Mesûd Barzanî wek hev girtî ye. Bi Soran û Baban û Behdînan û Kurdên her çar perçan tû firqêk nexistîye nava gel. Mele Mistefa pêşkêşêk wisa ezîze, wisa dîlovan û maşfike kû tû wextî kesî nedîye kû ferq û meylê xistibî navbera Zengîn û feqîran an Kurmanc û Eşîran. Ji Zaxo heya Xaniqînê Kurdan ristîye û agirê azadîyê li Kurdistanê Başûr pê xistî ye. Têna vî agirê azadîya Kurd û Kurdistanê xistîye dilê qîz û xort û hemû gelê Kurdistanê.

Meşêkê dur û dirêj û bi rêk û pêk, bernamêk şefaf û rewadar, daxwazên hiquqî û cîhanşîmul û bê tîrs û teredid û weswese. Meşa Barzanî, navê Barzanî û peşna Barzanî

dilê neyaran reş dikir û dilê dostan xweş dikir. Ez yek ji wan dildaranîm kû di 1968 da min dil daye wî û ji wê rojê pêda li gor îmkânên xwe min mil daye bin barê rêbaz û rîya wî. Di sala 1968 da li henber hakimên mehkema Cumhurîyeta Tirkî min rêbaza Barzanîyê Mezin waha parastîye: "Rêbaza rizgarîxaza Mistefa Kemal çî qeder rewadar û heq e, herwiha rêbaza azadîxwaza Mela Mistefa Barzanî ji bi Kemanî ewqas meşrû ye, rewadare û heq û mafê wî heye kû li henberî dîktator û Faşîstên dewleta Iraqê şerê azadîyê bike."(3)

.....

ENFAL navê tolwergirtin, yexme, û qetîlxûn û talanbarîyê ye. Enfal jin û zarok, qîz û bûk, mal û milk ji misilmanan ra û bi taybetî jî Faşîst û dîktatorên Ereban ra goye helal dike. ENFAL cewaz dide Baasîyan û Ereben dev bixwîn kû Misilman û Mesîhî û Tirkmenî û Ezîdîyên Kurdan bikûjin malên wan bibin û keç û jin û namûsa wan tar û mar bikin. Ereban û dîktatorên Ereban yê wek Sedam vî tiştî jî xwe ra helal dikin û gundên Kurdan kaviil û wêran dşkin. 8000 Kurd di yek operasyonêk da digirin dibin çal dikin nav û namûsa Kurdan dilewîtin û li Germîyan û Behdînan û Helepçê 182.000 Kurd bi top û tîving û tankan dikûjin û bi teyaran binbe û kîmyabaran dikin û goyê xwedê vê yekê ji wan ra helal kirî ye. Navê vê yekê Enfal e. Enfal di ayetên Qurana Kerîm da diborê û Quran ji Ereban ra nazil bûye, wekîlê xwedê li ser rûyê dinê Sedamê dev bixun ê har e. Vî dîktatorî emir ji xwedanê xwe (xwedanê Seddam xwedanê şerê ye) standîye û sala 1974 an dest avêtîye şerê Kurdan, di salê 1975ê da li Cezayîrê bi Îranê ra li hev hatîye û bi hemî hêzên xwe daye ser Kurdistanê mezlûm.

Ev Enfale, Fermene, Sefere, Hicûme, Êrîşe, Qetilame, Komkûjîye, Komkûjîya Kurdan ne û Xalîkirina Kurdistanê ji Kurdistanîyane. Ev cîhade, cîhadilekbere. Barzan, mintîqa Barzan û Barzanî kelemêke di nava çavên Seddam û hemî dijminên Kurd û Kurdistanê da. Sedamê dîktatorê dev bi

xwîn dixazê min-tîqa Barzan ji Barzanîyan Xalî bike. Di salên 1978 û 1979 ê Barzanîyan li Soran, Herîrê û dor û berê Hewlêrê Îskan dike. Barzanî dikê 4 kamp, 2 kamp ji van li hewlêrê li kuştêpê nin yek li Herîrî û yek jî li Soran, yanê Dîyana nin.

Miletê Barzan hînî rê û resma Şêx Ebdilse-lam, Şêx Ehmed û Barzanîyê Mezin bune. Ew li vê mintîqê 4 heb ordîgehên xwe pêk tînin û dîsa rêxistinên xwe yên xwemal ava dikin

Sedamê dîktator û Baasîyên faşîstên nîjadpe-rest hemî gundên Barzan û ew gundên ser hidûdê Îranê bi Behdînanîyan û Balekîyan va bi top û teyare û binbeyan diherîşînin û van herêman ji însanan Xalî dikin.

Tam di vê niqtêda xwedanê Sedam jî sedam ra dibê şerê dewleta Îranê bike. Sedam 8 sal şerê Îranê kir û bi mîlyonan însan di vî şerî da têk çûn. Sedamê dev bixwîn û xedar ji alêk va şerê Îranê dikir û ji alêk din va hîceta li Kurdan digirt û qetîlam û komkujîya mîletê Kurd û Kurdistanîyan didoman da

Sal 1983 ye, Artêşa Baasîyên Faşîst û xwînaxar di şevêk da bi ser 2 ordîgehên Quştêpê ya Hewlêrê û ordugehên Herîr û Dîya-

na (soran) va digirin û bi zereqên tavê va 8000 merên mêrxas û şerwanên Barzanîyan komdikin dibin. Van 8000 kesên pîr û ciwan, zavayê dest bi hene û xortên ezebên çardasalî dibine çola Erebîstanê, li ber sinorên Erebîstana Siûdî sed û sed dikuji û çal dikin. Sed û sed 8000 kes dike 80 bir, 80 fewc, 30 qol û 80 qisim û beş

Di beşerîyetê da qaîdeyêk heye. Zalîn çî qeder zalimbîn, dîsa tirafêkê wan ye rehme heye. Mesela dibêjin kû artêşên Tirkî di bine serwerî û serdarîya mereşal Fewzî çaqmaq û Celal Beyar da dest bi komkujîya Dersimê kirine, rojêk li gundêkê

Dersim hemî gundiyan kirine axurek û êzing anîne wan şewitandine, sofîne. Divê navê da jinek kurê xwe yê biçûk dehv dide derva bo xelas bibi, li gora dayîka Kurd xilasîya zarokê wê mûhîme û girînge. Lê gava ev mindal û tîfalê biçûk çav bi leşkerên Tirkîan dikevê dîsa paşîkî xwe davêje nava agir. Bînbaşîyêkê wî zemanî yanê zahîtêkê Tirk kû li ser serê vê operasyonê ye vî zarokî dibîne û tê dighe kû zarokên Kurdan tehmîla agir û sotane dikin lê tehmîla leşkerên Tirkîan nakin. Ev zîbîte Tirk demançî xwe dide me-jîyê xwe û dibê madema kû sîstema me ji agir diwartire nexwe ez nikarim di nava vê sîstemê da di nava vê nîzamê da bijîm, û li wêderê xwe dike.

Niha 100 û 100 kes tînin kûştin û çalkirin, gelo yek Erebêk xwe ji bo vê zîlmê ceza kir? Ez ne bawerim.

Ez ne bawerim kû yek dewlet û hikûmet û rêxistinêkê Eraban, Ecaman, Tirkîan û tû derên dinyayê bi vê zîlmê rehetsîz bînin. 8000 Kurdan 180.000 Kurd li ber çavên dewletên dinyayê hikûmet û sazîyên dinyayê ne hêjane kû dilê xwe bi wan ra bi eşînin. Lewra Kurd bindestin û dewleta wan û hevalbendên wan li ser rûyê dinê nînin.

Lê spas û hezar spas kû îro xwedîyên Kurdan çêbun e. Îdî ne mimkîne karesatêk, diramek û malkanbixîyêkê waha bê serê Krudan û dînya keredeng bimîne. We dît ka li ser kareseta yekê sibata 2004 ê kû îrhabîyên pîs û bê dîn û îman li Hewlêrê li Leq û Malbendê li dar xistin kû 40 mîlyon Kurd û hemî dînya vê fecaetê wê bêbextî û qeleşîya dijminî guneşkar kirin û ev buyera diwar hemî Kurd û Kurdistanîyan kire yek mist.

Îdî em Kurd ne bê xwedî ne. Federal bi jî, îdî dewletêkê me heye. Ala me ya rengîn ne tenê Kurdistanê lê hemî dinyayê xemlandî ye. Hikûmeta Kurdistanê bi rêk û pêk û yasa û demoqrata mîletê Kurd sewq û îdare dike. Kurd li ser axa xwe serbest û aram

Roja 17 yê Oktobê roja 17.10.2005 ê li Hewlêra Paytext Meresîma şehîdan Enfala Barzanîyan pêk hat. Li meydana teyaran. Li meteran balefirgeha Hewlêrê ev merasim li dar ket. Ez gelêk xweşhalim, şehnazim, bextewar û serbilindim kû wek Kurdêk ez ji di vê merasimêda amede bûm û ji wan şehîdên mezlum û bê miraz ra têra dilê xwe girîyam. Ne ez tenê girîyam jin û mêr, qîz û xort, mezin û biçûk, hemî kes girîyan Serokê heremê jî xwe negirt û ew çavên wîyên muşfiq û nazîk jî şil bûn.

dijîn û Serokê wan ezîzê dêlê hemû Kurdan Serokê herçar perçên Kurdistanê umuda çareserîya pîrsa Kurdan û Kurdistanîyan Mesûd Barzanî ye.

Roja 17 yê Oktobê roja 17.10.2005 ê li Hewlêra Paytext Meresîma şehîdan Enfala Barzanîyan pêk hat. Li meydana teyaran. Li meteran balefirgeha Hewlêrê ev merasim li dar ket. Ez gelêk xweşhalim, şehnazim, bextewar û serbilindim kû wek Kurdêk ez ji di vê merasimêda amede bûm û ji wan şehîdên mezlum û bê miraz ra têra dilê xwe girîyam. Ne ez tenê girîyam jin û mêr, qîz û xort, mezin û biçûk, hemî kes girîyan Serokê heremê jî xwe negirt û ew çavên wîyên muşfiq û nazîk jî şil bûn.

500 cenazeyên Barzanîyan anîn li vê meydana danîne pêş çavên me. 500 tabûtên şehîdan di nava ala rengîn da pêçayî li ser milê Peşmergeyên qehreman û qûtabîyên aqademîya leşkerî ya Zaxo çarderên van şehîdan ezîz anîn rêz kirin. 500 tabût bi dirêjayî 25 û bi firehî 20 rêz girtibûn. Serokê Heremî Mesûd Barzanî jî bi libasên xweyên pêşmergan mil da binê tabutan û xizmeta xwe ya pîroz anî cîh.

Piştî kû 500 tabut hatin rêz kirin çelengên Serokkomarê Dewleta Fideral ya Îraqê Celal Telebanî ,ya serokê dewleta Fiderala heremî Mesûd Barzanî ya serokwezîrê hikûmeta Fiderela Kudistanê Nêçîrvan Barzanî ya serokê parlemenê Ednan Miftî û ya mimesilê dewleta Emerîkan bi merasim û bando hatin amadekirin.

Piştî van çelengan 500 qîzên Kurdan yên yekitîya Qûtabîyên Kurdistanê gûl û çiçek û alayên bi destên xwe birin her yek danîne ser tabutêk û li ber serê şehîdan cîyên xwe girtin.

Gotara yekemîn Birêz Mam Celal kir û bi Erebi peyivî û piştî wî Serokê herêmîyê rêzdar Mesûd Barzanî gotarêkê pir manidar bi Kurdî kir û vê Enfala dijwar anî ziman

Mimesilên Emerîkan, Îngiliz û heya çin û maçînê giş li wê bûn û nûnerên Eraban jî di vê merasîmê da cîyên xwe girtibûn. Min di heyeta xwe da merasîmekê waha bi rêk û pêk û manîdar nedîbû. Xwezla hemî Kurdistanîyan hemî dinya û bi teybetî hemî dewlet û milletên Erebi û Îslamê vê merasîmê bidîtan. Ez hêvîdarim ku Kurdistan TV, Zaxros û Kurdsat vê programê û veşirtana van şehîdan tim û daîm bînine ekranê û îdî Kurd jî propaxandên xwe bikin û serhatîyên xwe nîşanî alemê bidin.

Li Kurdistanê ne tenê carek Enfal qewimî ye. Enfala Germîyan tenê bi sedhezar Kurd qetil kirîye û malan waran kirîye. Enfala Germîyan û Behdînan û wan derên din piştî kû şerê Iraq û Îranê rawestîya, piştî 1988 ê dest pê dike. Li ser van ENFALAN tenê Arif Qurbanî 5 kitêb nivisandîye. Belê sed mixabin kû hena Kurd jî bi halê Kurdan nehisîyane.

Min navê Enfalê di sala 2000 ê da bihîst. Sala 2000 ê ez hatim Dihokê min pirtûkxana Bedirxanîyan zîyaret kir û min Enfala Barzanîyan di vê pirtûkxanê da dît. Navên 8000 kesan û rismên wan raxistibûn. Caryekemîn bu kû min vê meseleyê bihîst.

Birêz Mesûd Barzanî di gotara xwe da go: “em Barzanî di warê dîrokê da mexdurin û heqsizî li me hatîye kirin. Wek mesela

Şêx Ebdulsalam ku di sala 1905 ê da teleba dîyaloxa Brîtanyayê dike bo Kurdistanêk serbixwe û heya îro tu kurd vê yekê nizanin.”

Serokomarê rêzdar, milletê Kurd cenabê te jî piştî şerê korfezê ya vê dawîyê ya 2003 yê naskirin. Herkes dibêjin aqlê Kurdan di çavên wan da ye. Kurdan bi çavên xwe cenabê we di ekranên telewîzyonan da dît ku helwesta we çîye û hûn çî mîrxas û lehenjin.

Gelo ev Enfalên kû piştî şerê Îranê qewimî ne wê kengê bîne ekranan û wê kengê di qanalên telewîzyonan da bîne pêş çavên Kurdan û hemî dinya kor û bê deng.

500 Barzanî bi Cemedanî, tesbêh, şalwar, şutik, kopal, û pêlavên wan hatine nasîkirin.

Wan 500 şehîdan birin Barzan wê li navbera gundê Barzan û Bilê li Banya Nergîzînê defin bikin û wê navê van 500 şehîdan li ser mermeran binivîsin. Çewa ku şêx Ebdulsalam 400 gundên Barzan kir eşîrêk û yek rêz û yek bend û rohekî qollektîf afirand, her wisa meqberên 500 an jî yekin û yek ji wan 500 in.

Ew şehîdên hemî Kurdistanîyan û hemû mazlumanin.

Şehîdê Enfalê anîne paytextê şoreşa Kurdistanê, anîne Barzana navdar û pîroz anîne welatê bab û kalan û ji ber wê hilma pîsa berîya Erabîstanê rizgar kirin. Ew îdî di binê axa xwe ya pîroz da ne û hatinê cîranîya Serokê nemir Barzanîyê mezin.

Ew êdî di nava dilê milletê kurd da dijîn...

Têbînî: (1) Min cara yekemîn vê melûmatê ji gotara Serokê birêz Mesûd Barzanî ya kû roja 17.10.2005ê di merasima vê Enfala Barzanîyan da eşkera kir bihîst

(2) Ev belge di kitêba Rêbaza Barzanî Cilda 1.ê da diborê.

(3) Türkiye Kürdistan Demokratik Partisi Antalya Davası 1968/235 SAVUNMA-Şakir Epözdemir- Peri Yayınları 2005-İstanbul sayfa 41

PSK'den TC Başbakanı Erdoğan'a: “Kürt Sorununun Çözümü Doğrultusunda Atacağınız Her Olumlu Adımı Destekleyeceğiz”

*

TC Başbakanı Erdoğan'ın Diyarbakır ziyaretinde ve öncesinde aydınlarla yaptığı toplantıda dile getirdikleriyle ilgili olarak geniş bir tartışma yaşanıyor.

Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK Genel Sekreteri Mesud Tek de, Erdoğan'a yazdığı bir mektupla partisinin Kürt sorunu ve çözümüne ilişkin görüşlerini dile getirdi. PSK Genel Sekreteri'nin mektubu şöyle:

Sayın Başbakan,

Diyarbakır'a yaptığınız son ziyaret esnasında Kürt sorununu kastederek “konuyla il-

gili görüşü olan herkesi dinlemeye hazırız” demiştiniz.

Partim, Kürdistan Sosyalist Partisi-PSK, Kürt sorununun taraflarından biridir ve Kürt sorunu ve çözümü ile ilgili görüşlerini defalarca kamuoyu ile paylaşmıştır. Diyarbakır'daki konuşmanız vesilesiyle konu ile ilgili görüşlerimizi bir kez daha sizinle ve kamuoyuyla paylaşmak istiyoruz.

Sayın Erdoğan,

TC Başbakanı olarak, bugüne kadar yanlış bir biçimde ve çarpıtılarak anlandırılan soru-

nu kendi adıyla nitelendirerek "Kürt sorunu" demeniz kayda değer bir gelişmedir.

Kürt sorunu bir "aşayış" ve "terör" sorunu değildir. Sizin de belirttiğiniz gibi "siyasal, kültürel ve ekonomik" yönleri de olan bir sorundur. Öteki tüm siyasal ve toplumsal sorunlar gibi polisiye ve güvenlik önlemleriyle değil, siyasal yöntemlerle çözülür. Bu nedenle "sorun demokratikleşmeyle çözülür" demeniz de önemli bir belirlemedir.

Sayın Başbakan,

Siz de takdir edersiniz ki bir sorunu doğru adlandırmak ve çözümü için genel bir çerçeve belirlemek önemli olmasına karşın, sorunun çözümü için yeterli değildir.

Kürt sorunu bir ulusal sorundur ve çözümü, dünyada çözüme kavuşan tüm benzer sorunlarda olduğu gibi Kürtlere Birleşmiş Milletler belgelerinde, AGİT ve Paris Şartı'nda da yer alan ulusal haklarının tanınmasıyla mümkündür.

Sizin Diyarbakır konuşmanızda dile getirdiğiniz "tek devlet, tek millet, tek bayrak prensibi", Kürt sorununu çözmek bir yana, kangrenleşerek devam etmesinden başka bir sonuca yol açmayacağı, bugüne kadar yaşanan deneylerle sabittir. Çünkü bu söylem sorunun ağırlaşarak devam etmesine yol açan kemalizmin bir söylemidir. Çünkü "tek devlet, tek millet, tek bayrak prensibi" Türkiye'nin etnik ve dinsel alanda çeşitlilik arzeden mevcut gerçeğine uymamaktadır. Farklı ulus, milliyet ve dini inançlara mensup insanları türdeş sayıp dar bir cendereye sıkıştırmanın bir başka biçimde ifadesi olan bu prensib, sürekli etnik ve dini gerginlikler yaratmaya mahkumdur. "Tek devlet, tek millet, tek bayrak prensibi"ne sarılarak Kürt sorununa çözüm aramak, sorunun adını koymada gösterdiğiniz cesaretle uyuşmayan büyük bir talihsizliktir.

Sayın Erdoğan,

Diyarbakır konuşmanızda "devletin geçmişte yaptığı yanlışlarla yüzleşmesi" gereğini dile getirmenizi, "yeni ve beyaz bir sayfa açma" önerinizi de önemsiyoruz.

Bildiğiniz gibi bu söylemleri dile getirmek kadar yeni ve beyaz sayfada nelerin yer alacağı konusu da önemlidir.

Sorunun uluslararası belge ve anlaşmalarda da yer alan Ulusların Kaderlerini Teyin Hakkının halkımıza tanınmasıyla çözüleceğine inanıyoruz.

Partimiz -Türkiye için- bugüne kadar bu ilkenin pratikte aldığı biçimlerden biri olan Federasyonu savundu; bugün de bu görüşteyiz. Bize göre eşitlik temelinde oluşturulacak federatif bir yapı Kürt sorununu çözer, ülkeyi değişim ve gelişim yoluna sokar. Ama elbette bu hedefe bir anda ulaşamaz. Bu, toplumda, özellikle Türk kesimi bakımından köklü bir zihniyet değişimi dahil, uygun koşulların oluşmasını gerektirir. Bunun için öncelikle aşağıda belirttiğimiz adımların atılması gereklidir:

- 12 Eylül faşist döneminin ürünü olan 1982 Anayasası ve getirdiği antidemokratik kurumlar kaldırılmalı, yerine Kürtlerin ve diğer ulusal, dinsel grupların hak ve özgürlüklerini de tanıyıp koruyan demokratik bir anayasa yapılmalıdır;

- Toplumsal gerginliklerin sona erdirilmesine yardımcı olacak koşulsuz bir genel af çıkartılmalıdır;

- Kürt dili, kültürü ve basını üzerindeki baskılara son verilmeli, Kürtçe'nin, ilkokuldan üniversiteye kadar eğitimin tüm aşamalarında kullanılması için gerekli yasal değişiklikler gerçekleştirilmeli, devlet radyo ve televizyonlarında hiç bir koşula ve süreye bağlı olmaksızın Kürtçe yayınlar yapılmalı, özel yayınlar serbest bırakılmalıdır;

- Kürt partilerinin serbestçe çalışmalarını engelleyen yasalar ortadan kaldırılmalı, Kürtlerin ve sosyalist solun parlamentoda temsil edilmelerini engellemek amacıyla konulan seçim barajı kaldırılmalıdır;

- Güvenlik güçleri tarafından yerlerinden yurtlarından edilip sürgüne gönderilenlerin ata topraklarına dönebilmeleri için gerekli ortam oluşturulmalı, evleri, tarla, bağ ve bahçeleri yakılıp yıkılanların za-

rarları devlet tarafından tazmin edilmelidir.

Sayın Başbakan,

Siz de takdir edersiniz ki bu ve benzeri adımlar sadece Kürt sorunun çözümünü kolaylaştırmakla kalmazlar, aynı zamanda şahsınızın ve hükümetinizin uğruna büyük çabalar harcadığı AB üyeliğini de kolaylaştırır, üyelik görüşmelerinde hükümetinizin elini güçlendirirler.

Sayın Erdoğan,

Eğer ortada bir sorun varsa, doğal olarak bu sorunun tarafları da vardır. Sorunun çözümü için taraflar arasında diyalog gereklidir.

Türkiye'de bugüne kadar sorunun çözümünü istemeyen, suyu yokuşa süren kesimler, hep "teröristlerle", elinde silah bulunanlarla bir masaya oturmamız" dediler. O insanları silah kullanmaya zorlayanların bile kendileri, kendi politikaları olduğunu bilmezden gelerek... Ama Kürt örgütlerinin tümü silah kullanmış değildir, sizin deyiminizle "terörist" değildir. Partimiz de dahil, eğer bu örgütlere yasal çalışma imkanı tanınsaydı, ya da legal partiler birbiri peşi sıra kapatılmayıp yüksek seçim barajıyla parlamentoya girişleri de engellenmeseydi, bugün Türkiye'de legal planda ve parlamentoda Kürt halkını temsil eden, sorunun çözümü için tümüyle barışçı ve demokratik yöntemlerle mücadele eden güçlü bir muhatap olacaktı. Yine de diyalog kurup sorunu çözmek için şimdi bile muhataplar vardır: Barışçı yöntemi seçmiş partiler, yasal partiler, bölgenin seçilmiş belediye başkanları, kültür kurumları vb...

Kaldı ki Kürtlerin büyük bir çoğunluğu tarafından dile getirilen yukarıdaki taleplerin karşılanması tek yönlü bir irade ile bile mümkündür.

Sayın Başbakan,

Ortadoğu'daki son gelişmelerin bir kez daha gösterdiği gibi, Kürt sorunu dört devleti ilgilendiren bölgesel bir sorundur. Her-

bir parçadaki Kürtler diğer parçalardaki kardeşlerine yönelik politikalara karşı çok duyarlıdır. Bu nedenle eğer ülkenizdeki sorunu çözmek istiyorsanız, Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ulusal demokratik mücadeleye karşı olmamanız gerekir. Örneğin hem Türkiye'deki Kürt sorununun demokratik çözümünden bahsetmek hem de "Kuzey Irak'a" askeri müdahaleyi gündeme getirmek, Irak'ın yeni anayasasının bu ülkedeki Kürtlerin aleyhine olması için çaba sarfetmek birbiriyle bağdaşmaz.

Bu konuda samimi ve tutarlı olmak, aynı zamanda Güney Kürdistan'daki federe devletin iç işlerine karışmayı, baskı ve tehditi bir yöntem ve hak saymaktan vazgeçerek kendileriyle diplomatik, ekonomik, kültürel ilişkiler kurmayı, var olanları geliştirmeyi gerektirir.

Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ulusal demokratik hareketlere düşmanlık yapıp bu ülkelerdeki kürt sorununun demokratik ve barışçıl çözümüne yardımcı olmak Ortadoğu'da barış ve istikrarın sağlanmasına yapılacak en büyük katkıdır.

Sizin de sık sık dile getirdiğiniz gibi, Türkiye'nin çıkarı bölgede istikrar ve güvenliğin sağlanmasıdır.

Sayın Başbakan,

Partimin Kürt sorununun çözümü ile ilgili görüşlerini kısaca dile getirmeye çalıştım. Bir kez daha belirtiyim ki Kürt sorununun barışçıl ve demokratik çözümü her iki halkın çıkarıdır. Partimiz bu doğrultuda atacağınız olumlu adımları destekleyecektir.

Saygılarımla...

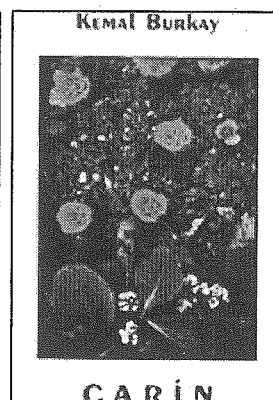
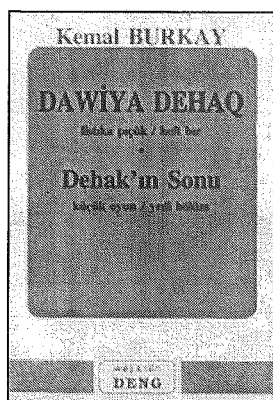
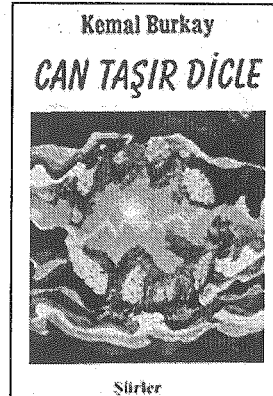
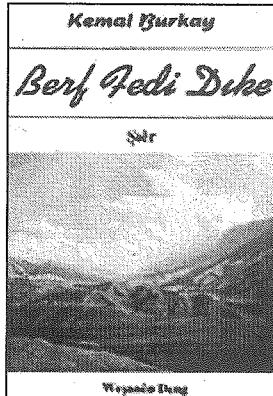
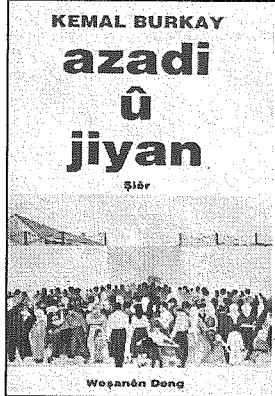
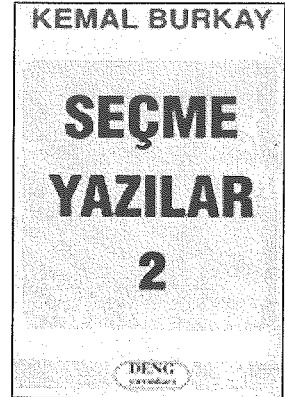
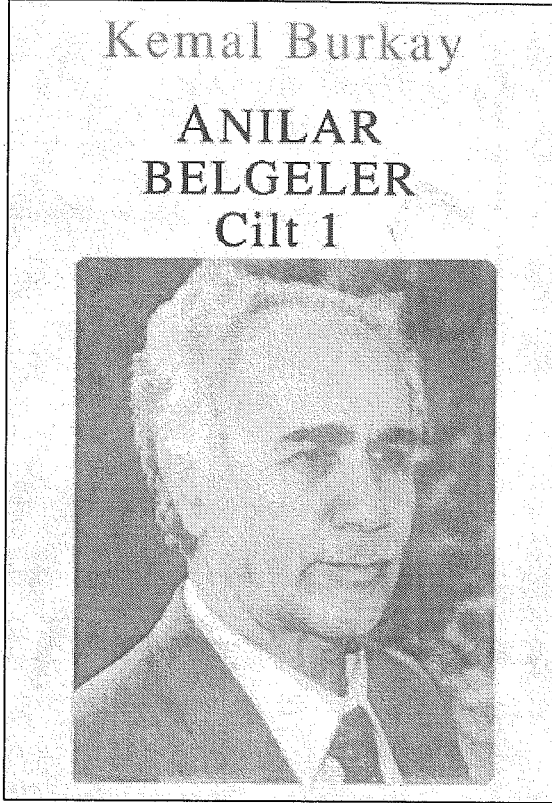
18 ağustos 2005

Mesud Tek

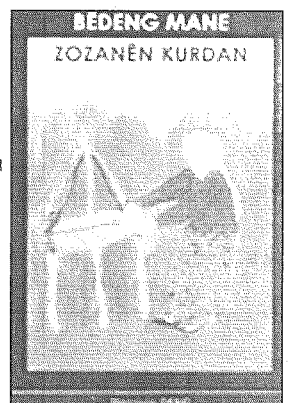
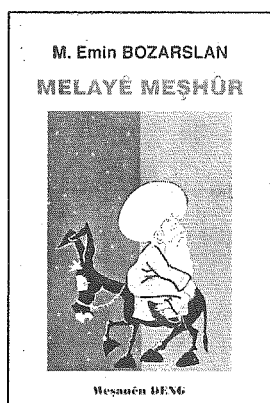
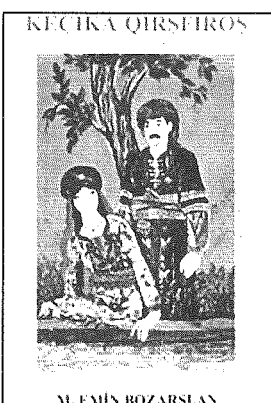
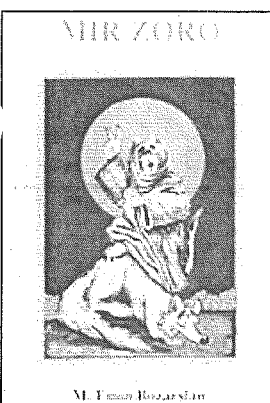
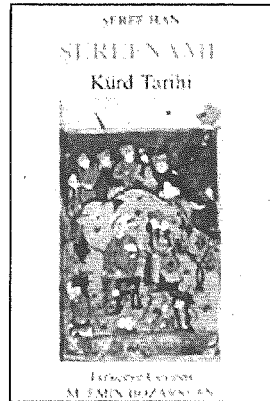
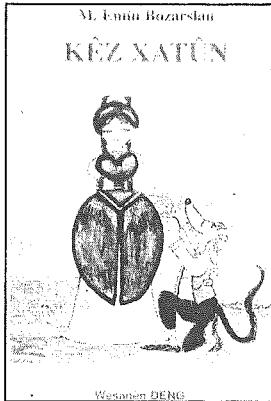
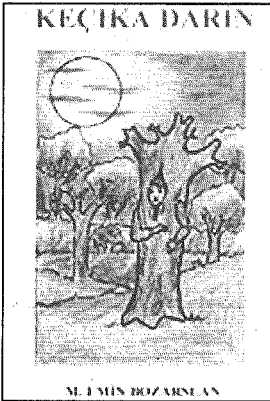
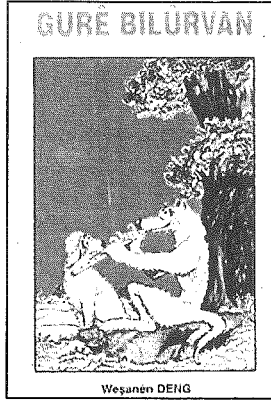
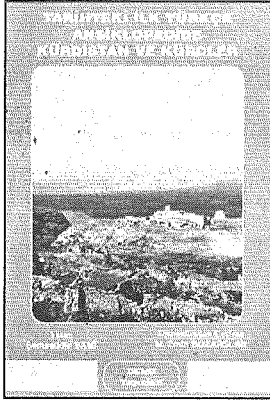
Genel Sekreter

**Önemli bir belge olduğuna inandığımız bu yazıyı kamuoyunun bilgisine sunuyoruz. DENG*

Deng Yayınları'ndan...

Deng Yayınları'ndan...

18.10.2005 tarihinde PDK-BAKUR ve PSK arasında yapılan protokolün tam metnini önemi dolayısıyla kamuoyunun bilgisine sunuyoruz. DENG

PROTOKOL

Birleşmiş milletler İnsan Hakları Evrensel bildirisi ve Avrupa Güvenlik Ve İşbirliği Örgütü Sözleşmesinde de belirtildiği gibi, her millet gibi Kürt milletinin de ülkesinde özgürce yaşama, geleceğini belirleme ve kendi geleceği ile ilgili konularda özgürce karar verme hakkı vardır.

Kürt ulusunun kendi geleceğini özgürce belirleme hakkı için yürüttüğü mücadelede daha kapsamlı ve güçlü bir çalışma için 08-10-2005 tarihinde bir araya gelen PDK ve PSK heyetleri aşağıdaki konularda, birlikte çalışmak ve yardımlaşmak için görüş birliğine varmışlardır. Kürt sorununun adil, barışçıl ve demokratik çözümünden yana olan, PDK ve PSK, ülke ve yurtdışındaki çalışmalarında olası her alanda birlikte davranmayı gözetirler.

PDK ve PSK yurtdışındaki sivil, demokratik örgütlerin çalışmalarının daha düzenli ve güçlü hale getirilmesi için: yurtdışında faaliyet yürüten ayrı ayrı platform veya iş birliklerinin, birliğini sağlamak için, ortaklaşa davranırlar, bu amaçla diğer siyasi güçlerle diyalog kurarlar. Ülke içinde mevcut demokratik kitle örgütlerinin güçlenmesine, katkıda bulunmak ve ihtiyaç duyulan alanlarda yenilerinin kurulmasını teşvik etmek için, birlikte hareket ederler.

Kürt sorununun ulusal bir sorun olduğu ve tüm Kürt yurtsever güçlerinin iş ve güç birliği neticesinde, çözüme kavuşturulabileceği gerçeğinden hareket eden partilerimiz, Kuzey Kürdistanlı siyasi örgütler arasında iş ve güç birliği oluşturulması için, çaba sarf eder ve bu konuda diğer Kuzey Kürdistanlı siyasi örgütlere çağrıda bulunur.

Kürdistan'ın tüm parçalarındaki örgütler, birbirlerinin varlıklarına saygı göstermeli var olan ve olası sorunları diyalog yoluyla çözmelidirler. Sorunların çözümü için şidete başvurma yöntemi mahkum edilmelidir. Kürdistan'ın diğer parçalarındaki ulusal mücadeleyi destekleyen partilerimiz bu parçalardaki Kürt örgütleri arasında dostluk ve dayanışmanın geliştirilmesi amacıyla çaba sarf edeceklerdir.

Güney Kürdistan'daki gelişmelerden, parlamentonun toplanıp Kürdistan Başkanlığı seçimini yapmasından, her iki hükümetin birleştirilmesi doğrultusunda yapılan çalışmalardan büyük bir sevinç duyan PDK ve PSK, ülkemizin bu parçasındaki kazanımları kendi kazanımları olarak görür ve desteklerler.

PDK ve PSK Türk hükümetinden gerginliğin giderilip yumuşamayı sağlayacak ve Kürt sorununun barışçıl çözümüne yardımcı olacak sağduyuyu göstermesini bekler, BM ve AB üyesi ülkeleri sorunun çözümü için harekete geçmeye çağırır.

PSK

PDK-Bakur

Kürdistans Sosyalist Partisi

Kürdistan Demokrat Partisi